

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbrani 1. stupně a Pamětní
medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, Květnového povstání
českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ SEDMÝ ROČNÍK

9

Doktrína míru a politického realismu

Zasedání Politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy, které se uskutečnilo ve dnech 28.—29. května v Berlíně, se konalo v době, kdy vývoj světových událostí, změny v mezinárodních vztazích, silící vzájemná závislost států, vědeckotechnický pokrok a vývoj zbraní ničivé síly, jaká nemá obdoby, vyžadují nové myšlení a nový přístup k otázkám války a míru, k odzbrojení a dalším složitým globálním problémům.

Pro toto i předcházející zasedání Politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy je charakteristické, že jsou významnými mezníky v boji za úplné a všeobecné odzbrojení. Svědčí o tom návrh z pražské rady v lednu 1983 na uzavření smlouvy mezi Varšavskou smlouvou a NATO, že nebudou vzájemně použity vojenské síly a zůstanou zachovány mírové vztahy, či výzva z budapeštského zasedání z června loňského roku na radikální snížení ozbrojených sil a konvenční výzbroje od Atlantiku až po Ural. Společným jmenovatelem všech těchto iniciativ je úsilí členských států Varšavské smlouvy přispět konkrétně a tvůrčím způsobem k realizaci koncepce všeobecné bezpečnosti, která povyšuje důvěru a mírové soužití na hlavní zásady mezinárodních vztahů.

V tomto světě se berlínské jednání jeví jako další článek v důsledném a nepřetržitém úsilí Sovětského svazu a ostatních členů Varšavské smlouvy prakticky zahájit postup ke světu beze zbraní a násilí, podstatně ozdravit mezinárodně politické klima.

Je ovšem třeba dát v této souvislosti za pravdu těm názorům, že navzdory tomuto úsilí zemí Varšavské smlouvy ještě není na světě méně zbraní, zbrojní výroba se nezastavila. Je také pravdou, že s hromaděním zbraní nepřibývá bezpečnosti, ale spíše naopak. Avšak změnilo se, či přesně řečeno mění se psychologické ovzduší. Zatímco před dvěma roky dominovaly ve vztazích mezi Východem a Západem prvky konfrontace, nyní — přestože tyto prvky nezmizely — více do popředí vystoupil politický dialog.

Tato pozitivní tendence je reálně podmíněna prosazováním nového politického myšlení, novátorskou, dynamickou politikou Sovětského svazu, kterou charakterizují četné iniciativní kroky, ovlivňující celou mezinárodní politickou problematiku.

Hodnotíme-li berlínské zasedání Politického poradního výboru z tohoto hlediska, můžeme konstatovat, že proces přestavby zahrnuje i vzájemné vztahy socialistických států a mezinárodní vztahy. Jejich konkrétním vyjádřením je přijatý dokument historického významu — „O vojenské doktríně členských států Varšavské smlouvy“.

Tento podnětný dokument je nejlepší odpovědí na časté otázky, v čem spočívá nové

politické myšlení v mezinárodních vztazích, jak se mu má rozumět. V koncentrované podobě se v něm odráží politické krédo členských států Varšavské smlouvy dané už jejím zakládajícím dokumentem a projevující se po celou dobu její více než čtyřicetileté existence. Přesvědčivě prokazuje jednotu leninských principů mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením s obranou socialismu v podmínkách jaderného a kosmického věku, jednoznačně potvrzuje obranný charakter vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy.

Je známo, že socialistická vojenská věda definuje vojenskou doktrínu jako soustavu názorů na cíle i charakter možné budoucí války, na přípravu země i ozbrojených sil k této válce a na způsoby jejího vedení, přijatá daným státem pro danou určitou dobu. Vojenská doktrína má dvě vzájemně spjaté stránky — sociálně politickou a vojensko-technickou. Z nich právě sociálně politická je stránkou rozhodující v třídním chápání protichůdnosti vojenských doktrín Varšavské smlouvy a Severoatlantického paktu.

Navzdory pomluvám z řad nepřátel politiky mírového soužití, kteří přisuzují socialistickým zemím „základné, útočné“ úmysly, potvrdilo berlínské zasedání Varšavské smlouvy, že vojenská doktrína členských států Varšavské smlouvy je přísně obranná. Plně se podřizuje úkolu nepřipustit jakoukoli válku — jadernou ani konvenční, přičemž zdůrazňuje, že socialistické státy nikdy nespojovaly a nespojují svou budoucnost s vojenským řešením mezinárodních problémů.

Obranný charakter doktríny členských států Varšavské smlouvy je zakotven v řadě principiálních postulátů:

- členské státy Varšavské smlouvy nikdy a za žádných okolností nezahájí vojenského akce proti žádnému státu nebo svazku států, nestanou-li se samy objektem ozbrojeného útoku,
- nikdy nepoužijí jako první jaderné zbraně,
- nemají územní nároky vůči žádnému státu v Evropě ani mimo Evropu,
- na žádný stát a na žádný národ nepohlížejí jako na svého nepřítele; naopak jsou připraveny se všemi zeměmi světa bez výjimky rozvíjet vztahy na základě vzájemného respektování zájmů bezpečnosti a mírového soužití.

Tento náš společný a jednoznačný závazek ostře kontrastuje s vojenskou doktrínou NATO a především USA, jejichž základem je nijak nezastírané antisovětské, antisocialistické, antidemokratické zaměření, intenzivní militarizace ekonomiky a přímá materiální příprava k nové světové válce. (V buržoazní vojenské teorii není obsah pojmu vojenská doktrína přesněji vymezen. Zaměňuje se často s termíny „státní politika“, „státní strategie“ apod. Pokud je v západní terminologii termín „doktrína“ použit, jde o autoritativní prezidentem nebo ministrem obrany stanovené závazné normy, které musí státní orgány při rozpracování vojenských opatření respektovat.)

Programovým cílem, ze kterého vycházejí americké vojenské doktríny, je nastolení světovlády Spojených států. Tento programový cíl vyhlásil Senát USA již na začátku našeho století slovy: „Všemohoucí nás obdařil duchem pokroku, stvořil nás, abychom vládli národům. Božským posláním Ameriky je vést tento svět“.

Od té doby vyhlášovali hegemonistické ideje v různých variantách vojenských doktrín téměř všichni prezidenti USA. Agresivní charakter těchto doktrín nabyl výraznou podobu zejména po skončení 2. světové války, kdy Spojené státy zrušily platnost dosavadní „Monroeovy doktríny“, tj. nevmešování se do záležitostí jiných kontinentů a oficiálně vyhlásily právo zasahovat všude tam, kde jsou „ohrožovány životní zájmy USA“.

V té době se osou americké státní politiky stala orientace na narušení a likvidaci rodící se světové socialistické soustavy, potlačení národně osvobozenického hnutí a nastolení světovlády. Její podstatu vyhlásil tehdejší prezident Truman prohlášením, že vítěz-

stvím ve druhé světové válce se americký národ ocitl tvář v tvář „stálé a naléhavé nutnosti vládnout světu a že Rusové budou co nevidět odkázáni do patřičných mezí“.

Těmto a podobným cílům vždy odpovídaly konkrétní plány USA na vedení války proti SSSR a ostatním socialistickým zemím, vypracované do nejmenších podrobností a určující mj. i počty jaderných pum, kterými měla být zničena Moskva, Leningrad a jiná sovětská města. O tom svědčí obsah sociálně politické a vojenskotechnické stránky postupně přijatých doktrín (konceptů) Spojených států: „hromadné odvety“ (v letech 1953 až 1961), „pružné reakce“ (v letech 1961—1971) i „realistického odstrašování“ (v letech 1971—1980) a NATO — „štítu a meče“ (v letech 1954—1967), „pružné reakce“ od roku 1967 do současnosti).

Zhruba stejné cíle sledují USA a jejich spojenci v NATO vůči Sovětskému svazu a státům Varšavské smlouvy i v současné době. Například Směrnice č. 59, kterou v roce 1980 podepsal prezident J. Carter, definuje cíl příští války ještě otevřeněji: „Zničit socialismus jako společenskopolitický systém; použít jaderné zbraně jako první, dosáhnout převahy nad SSSR v jaderné válce a jejího ukončení za podmínek výhodných pro Spojené státy“.

S tímto cílem je plně v souladu současná vojenská doktrína, kterou USA přijaly pro 80. léta a jejímž základem je tzv. strategie přímé konfrontace v globálním a regionálním měřítku, zaměřená na dosažení „úplné a nesporné vojenské převahy“ nad Sovětským svazem.

Konkrétní ustanovení vojenské doktríny a strategie Spojených států jsou uvedena v dokumentu amerického ministerstva obrany „Direktivní směrnice pro oblast obrany na léta 1984—1988“. Zvláštní pozornost zasluhují dvě ustanovení:

Na prvé — Spojené státy považují za možné zvítězit v soudobé jaderné válce.

Na druhé — americké vedení počítá s dosažením vojenské převahy nad SSSR.

K tomu uvedená směrnice stanoví zavádět nové strategické zbraňové systémy všeho druhu a zajistit Spojeným státům schopnost účinně vést válku v kosmu.

Nedílnou součástí vojenskostrategických záměrů USA i NATO je odhodlání použít jaderné zbraně za určitých okolností vývoje války se socialistickými zeměmi jako první. Plně to potvrzuje i nedávno přijatá „Vojenskopolitická směrnice o použití jaderných zbraní NATO“.

Taková je podstata i zaměření vojenských doktrín dvou protichůdných vojenskopolitických uskupení Varšavské smlouvy a Severoatlantického paktu. Při jejich porovnání nelze nevidět, že stejně jako se ve svém třídním a politickém základu odlišuje socialismus a kapitalismus, tak se také odlišují jejich vojenské doktríny. První z nich má jediný cíl — obranu socialistických vymožeností lidu a míru na naší planetě, zajištění připravenosti zasadit zdrcující odvetný úder agresorovi, druhá pak má zajistit hegemonii imperialismu ve světě a skrývá v sobě vážné nebezpečí rozpoutání nové světové války.

Bylo by však samozřejmě naivním zjednodušováním se domnívat, že samotné prohlášení a jednoznačný závazek Varšavské smlouvy nezahájí proti nikomu vojenské akce, nestanou-li se samy objektem ozbrojeného útoku, může zabránit vzniku konfliktu. Musíme vždy brát v úvahu, že rozhodující pozici v politice Západu dosud mají reakční agresivní síly.

Proto státy Varšavské smlouvy, vědomy si skutečnosti, že dnešní svět se stal příliš malý a křehký pro válku a politiku z pozice síly, předložily na berlínském zasedání zcela konkrétní a reálné návrhy, které směřují k podstatnému snížení úrovně prostředků vojenské konfrontace, likvidaci materiální základny jaderné i konvenční války. K tomu je třeba postupně dosáhnout úplného a všeobecného zákazu jaderných zkoušek, jako základní podmínky k zastavení vývoje a výroby jaderných zbraní, snížení jejich počtu až po absolutní odstranění.

Důležitým úkolem je i zabránit využití kosmu pro vojenské účely, prosadit zákaz a zničení chemických a ostatních zbraní hromadného ničení, snížit stavy ozbrojených sil a konvenční výzbroje v Evropě, dosáhnout zrušení vojenských základů na území jiných států a v neposlední řadě odstranit nebezpečné útočné zbraňové systémy z pásma, kde jsou v bezprostřední blízkosti ozbrojené síly Varšavské smlouvy a NATO, a snížit počty svazků a jednotek v tomto pásmu na co nejnižší dohodnutou úroveň.

To svědčí o odpovědném a konstruktivním přístupu členských států Varšavské smlouvy, který směřuje ke stabilizaci mezinárodních vztahů, k pokračování politiky uvolňování, k zastavení horečného zbrojení a k odzbrojení.

Je nesporné, že vystupňování mírové ofenzivy zemí socialistického společenství a její podpora pokrokovou světovou veřejností přiměly nejvyšší představitele hlavních členských zemí NATO k přijetí některých opatření, jež mají vyvolat zdání, že i jejich vlády mají zájem na celkovém politickém uvolnění a odzbrojení. Jako konkrétní příklad je možno uvést letošní jednání skupiny pro jaderné plánování NATO (14.—15. května v norském Stavangeru), vojenského výboru a výboru pro vojenské plánování NATO (25.—27. května v Bruselu) a zejména zasedání rady NATO (11.—12. 6. v Reykjavíku), které sice zaujaly v konečné fázi kladné stanovisko k odzbrojovacímu návrhu SSSR na likvidaci všech sovětských a amerických řízených střel středního dosahu v Evropě, avšak podmínily je podporou požadavku NSR na vyjmutí 72 řízených střel Pershing 1A z tzv. dvojího nulového řešení (SSSR navrhuje kromě likvidace vlastních a amerických řízených střel středního dosahu v globálním měřítku učinit obdobný krok i u operačně taktických řízených střel a v duchu budapeštské iniciativy členských států VS řešit otázku taktických jaderných prostředků na evropském kontinentu) a dalšími podmínkami.

Při odzbrojovacích jednáních proto musí být důsledně respektován princip rovnosti a stejné bezpečnosti. Objektivní příčinná souvislost mezi rovnováhou strategických možností a bezpečností států působí jako jeden ze zákonů zachování míru, je, jak konstatuje dokument „O vojenské doktríně Varšavské smlouvy“, nadále rozhodujícím faktorem pro odvrácení války.

Situace ve světě jednoznačně dokazuje, že úroveň rovnováhy jaderných potenciálů proti sobě stojících vojenskopolitických uskupení je neúměrně vysoká. Zatím přináší každému z nich stejné nebezpečí. Pokračování v horečném jaderném zbrojení USA a NATO toto stejné nebezpečí nevyhnutelně zvyšuje a může je přivést do stadia, kdy dokonce i parita přestane být faktorem vojenskopolitického zadržování. Tato skutečnost nalezla svůj výraz i v doktríně Varšavské smlouvy. Zde se zdůrazňuje, že zvyšování úrovně parity nepřináší větší bezpečnost.

Jinými slovy, stejnou bezpečnost lze v našem století zajistit nikoli co největší úrovní strategické rovnováhy, o což usilují USA, ale naopak co nejnižším jejím stupněm, z něhož je zcela nezbytné vyloučit jaderné zbraně a jiné druhy zbraní hromadného ničení. Zbývající druhy konvenční výzbroje je třeba omezit na úroveň rozumné dostatečnosti, při níž by žádná strana při zajišťování své obrany neměla prostředky k nenadálému útoků proti druhé straně a k útočným operacím vůbec. Jedině tak lze totiž naplnit jedno ze základních východisek socialistické interpretace nového myšlení v jaderném a kosmickém věku, že vyhrát v horečném zbrojení, stejně jako v samotné jaderné válce je naprosto vyloučené.

Postup touto cestou není možný bez vytvoření politického mechanismu odvrácení války. Předpokládá to přijmout komplex opatření ke zvýšení důvěry, například vytvořením pásme bez jaderných a chemických zbraní (dne 3. dubna 1987 navrhly vlády ČSSR a NDR vládě NSR zahájit jednání o vytvoření koridoru bez jaderných zbraní ve střední Evropě, podrobněji — Rudé právo 16. 6. 1987, s. 1), či snížením koncentrace ozbroje-

ných sil a výzbroje na nejnižší dohodnutou úroveň v oblasti, kde se bezprostředně dotýkají oba vojenské svazky.

Členské státy Varšavské smlouvy rovněž přikládají zvláštní význam otázce všestranné a přísné kontroly — nezbytnému prvku procesu odzbrojení. Jistě se mohou objevit námitky, že jeden z již uplatňovaných závěrů stockholmské konference o opatřeních k posílení důvěry a bezpečnosti a o odzbrojení — kontrola na místě — vytváří určité riziko z hlediska možnosti „legální špionáže“. Toto riziko je však nepatrné a ve srovnání s nebezpečím stupňující se konfrontace, které je možné zvýšenou politickou i vojenskou bdělostí omezit na minimum.

Zveřejnění a objasnění zásadních tézí vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy jsou výzvou k následování, adresovanou zejména státům sdruženým v NATO. Pokud by tato výzva odrážela zásady nového myšlení v mezinárodních vztazích našla náležitou odezvu, měla by světová veřejnost možnost nejen porovnat a posoudit, která z těchto doktrín odpovídá životním zájmům lidstva, ale současně by vystavila obě protichůdná vojenskopolitická uskupení veřejné kontrole, do jaké míry vojenské doktrinální zásady a cíle odpovídají nebo se rozcházejí s proklamovanou realitou. Není pochyb o tom, že by tato skutečnost přispěla mj. k aktivizaci mírového potenciálu, k vytvoření světového veřejného mínění, jež do značné míry limituje společenské síly a systémy absolutizující úlohu sociálního násilí a vojenské síly v zahraničněpolitických vztazích.

Koncepcí nového myšlení členských států Varšavské smlouvy, to není ignorování nových realit, ale naopak, jejich maximální, plné respektování. Proto dokud NATO praktickými kroky neprojeví svou vůli snížit vojenský potenciál na stejnou úroveň s Varšavskou smlouvou a bude zvyšovat arsenál materiálních prostředků vedení války, nemůže si socialismus dovolit, aby v této oblasti zaostával. Podstata vojenské doktríny Varšavské smlouvy je v tomto směru jasná: spojenecké socialistické země si nečiní nárok na větší bezpečnost než jiné země, avšak na menší bezpečnost nepřistoupí.

Při naplňování tohoto požadavku má významnou úlohu Československá lidová armáda. Její internacionální spolupovědnost za obranu socialistického společenství je zvýrazněna skutečností, že naše západní hranice je zároveň hranicí mezi socialismem a kapitalismem, Varšavskou smlouvou a Severoatlantickým paktem, že ČSLA je v bezprostředním dotyku s útvary a svazky NATO.

Z toho vyplývají vysoké nároky na všestrannou připravenost, bojovou a mobilizační pohotovost ČSLA, na její schopnost odrazit agresi imperialistických armád a zasadit jim drtivý úder.

Proto musíme věnovat maximální pozornost odpovědnému plnění pěti směrů celoar-mádního stranického aktivu a úkolů stanovených v Rozkaze ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA. Především pak zjišťování příznaků příprav nepřítelů k nenadálému napadení, rychleji a účinněji reagovat na jeho činnost, zejména u vojsk PVOS a přihraničních svazků, které střeží vzdušný prostor a přední okraj naší socialistické vlasti. Výcvik provádět v náročných terénních a klimatických podmínkách, za maximálního nasazení fyzických a psychických sil cvičících, s efektivním využitím času a všech předností svěřené bojové techniky. Zintenzívnit výchovu příslušníků ČSLA v duchu marxismu-leninismu, socialistického vlastenectví, proletářského a socialistického internacionalismu, třídní nenávisti a uvědomělého vztahu k výkonu vojenské služby.

Být připravený ke splnění těchto náročných úkolů je povinností každého příslušníka Československé lidové armády. Je rozhodujícím měřítkem jeho vztahu k socialistické vlasti, projevem politické zralosti a internacionálního uvědomění.

Jen tak můžeme splnit požadavek vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy udržovat ozbrojené síly v takovém složení a na takové úrovni, které by jim umožnily odrazit jakýkoli vnější útok proti kterémukoli členskému státu Varšavské smlouvy.

Vyšší efektivnost prevenci narušování vztahů mezi vojáky

Potřeba dosahovat výraznějších výsledků při plnění rozkazu MNO, věnovaného dalšímu upevňování vztahů mezi vojáky, vyžaduje vyšší úroveň efektivnosti preventivní činnosti.

Obecně platí, že efektivnost jakékoli činnosti závisí především na dvou faktorech: na účinnosti motivace a stimulace a na úrovni kvalifikace potřebné k řešení úkolů, které představují klíčové komponenty problému a hlavní směry jeho řešení. To

platí i při zdokonalování prevence nežádoucích jevů skupinového života vojáků velitelů, politickými pracovníky a funkcionáři štábů (dále jen veliteli, náčelníky).

Protože za jádro efektivní činnosti je považována její účelnost, zamysleme se z hlediska této problematiky v prvé řadě nad vztahem mezi motivy a stimuly velitelů (náčelníků) a nad tím, které motivy a stimuly je možné zdůvodněně považovat za aktuálně nosné.

Vyšší účelnost motivací a stimulací prevence

Motivování a stimulování je jednou z důležitých funkcí velení a řízení. Účinnost této funkce závisí v prvé řadě na správném vztahu mezi motivací a stimulováním. Na aktivizaci velitelů (náčelníků) totiž působí kladně a účinně pouze taková stimulace, která je v souladu s jejich nejdůležitějšími, nejsilnějšími motivy, tj. jejich potřebami, zájmy a hodnotami. Jestliže stimulování jako vnější podněcování jejich aktivity k prevenci negativních jevů skupinového života vojáků nemá takový základ, mívá se účinkem.

Studium dosažených výsledků i přetrvávajících problémů v plnění vydaného rozkazu MNO vede k závěru, že v pochopení a využívání dialektické jednoty vztahu mezi motivováním a stimulováním aktivity velitelů jsou nevyužitá rezervy. Jejich využití může výrazně přispět ke zvýšení

účinnosti prevence narušování vztahů mezi staršími a mladšími vojáky v základní službě (dále jen vojáky).

Jak potvrzují zkušenosti i poznatky z výzkumu, z hlediska prevence narušování vztahů mezi vojáky, k nejdůležitějším motivům velitelů v jejich úloze vedoucích vojenských kolektivů záleží zájem na:

- dosahování vyšší výkonnosti vojenských kolektivů,

- formování pozitivního veřejného mínění společnosti o armádě a společenské prestiže vojáků z povolání,

- omezování možnosti zneužívání vnitroskupinových konfliktů mezi vojáky k ideologické diverzi.

Tyto tři faktory mají vyhraněný ideologický a politický charakter, a proto i silný

a nosný náboj politické motivace a stimulovali aktivitu velitelů (náčelníků).

Velitelé útvarů i jednotek si uvědomují, že prvořadým společenským i jejich osobním zájmem je **zvyšování výkonnosti vojenských kolektivů**. Na tom závisí dosažení vyšší úrovně bojové a politické přípravy, bojové a mobilizační pohotovosti útvaru. Uvědomují si, že dosažení dobrých výsledků je hlavním předpokladem jejich sociálního vzestupu ve funkcích a hodnostech.

Méně si uvědomují a proto nedoceňují, že porušování zásad socialistického soužití mezi staršími a mladšími vojáky v základní službě podlamuje a limituje postupné narůstání výkonnosti kolektivů jednotek. Je tomu tak z několika důvodů.

Za prvé, vysoká nasycenost vojenskou technikou, růst významu malých skupin a kolektivů obsluhujících stále složitější bojové komplexy a řídicí systémy, zvýšení vzájemné závislosti jednotlivce a kolektivu nebývalé ostře klade požadavek kolektivismu jako objektivně nutné kvality sociálních vztahů a společné činnosti vojáků.

Za druhé, starší vojáci jsou vůči mladším důležitým socializačním a výchovným činitelům. Učí je vojenským činnostem, předávají jim vzory chování i hodnotové orientace, zejména vztah k takovým stěžejním hodnotám jako je bojová pohotovost a kázeň. Nováčci od nich přebírají morální normy a postoje k plnění vojenských povinností.

Za třetí, proces formování kolektivitických vztahů mezi staršími a mladšími vojáky podstatně ovlivňuje adaptační a socializační proces nováčků a tak podmiňuje rychlejší nebo pomalejší průběh narůstání výkonnosti kolektivů jednotek v průběhu výcvikového roku.

Z těchto důvodů je zvyšování uvědomělosti a přesvědčení velitelů (náčelníků) o mimořádné závažnosti formování soudružských vztahů mezi vojáky v základní službě pro zvyšování „produktivity“, výkonnosti vojenských kolektivů rozhodujícím směrem stimulovali jejich angažovanost zaměřenou na zvyšování efektivnosti prevence.

Druhý motiv má formu silící potřeby vojáků z povolání nacházet příznivý ohlas u civilní veřejnosti. Tato potřeba je důležitým prvkem ve struktuře pracovní motivace vojáků z povolání. Mnozí soudí, že se zvýšila kritičnost některých sociálních skupin našich občanů vůči vojákům z povolání a poklesla jejich společenská prestiž. Někteří tyto jevy dávají, a řekněme do jisté míry právem, do souvislosti s problematikou negativních vnitroskupinových konfliktů mezi vojáky v základní službě.

Proto je aktuálním úkolem při zvyšování účelnosti stimulace prevence vést velitele (náčelníky) k pochopení, že narušování vztahů mezi vojáky v základní službě ovlivňuje tvorbu a šíření **nepríznivého veřejného mínění společnosti o armádě a podněcuje tendenci ke snižování společenské prestiže vojáků z povolání**. Současně se dostává do rozporu s požadavky dalšího upevňování jednoty armády a lidu a usnesení předsednictva ÚV KSČ „Ke zvýšení branné propagandy a účinnější popularizaci ČSLA ve společnosti“ (ze dne 24. 5. 1978).

Prosazování požadavků, které vyplývají z principu jednoty armády a lidu a uvedeného usnesení, se tak dostává do konfrontace s aktuálním stavem veřejného mínění společnosti o armádě. Připomeňme si, že podstatou veřejného mínění je hodnotící soud nebo soustava hodnotících soudů jako projev reakce na události a fakta, která se dotýkají nikoli jen zájmů jedinců, ale především dialektiky skupinových a celospolečenských zájmů.

Regulovat proces vzniku a šíření mínění a postojů tříd a společenských skupin k armádě a vojákům z povolání, působit na jeho kladnou orientaci vyžaduje docenit, že v podmínkách míru jsou vojáci v základní službě jedním z nejdůležitějších, ne-li nejdůležitějším činitelem v mechanismu vzniku, formování a šíření veřejného mínění společnosti o armádě a vojácích z povolání. Jejich informace a hodnotící soudy o poměrech, událostech, vojácích z povolání i sociálních vztazích mezi vojáky, přesto, že mají formu osobní, převážně místně formované zkušenosti, mají pro civilní veřejnost vysoký stupeň věrohodnosti, protože „tam byli nebo jsou“, „znají to“ z vlastní zkušenosti. Právě tyto osobní zážitky a zkušenosti s periodicky se opakujícími nástupy a odchody vojáků v základní službě z armády jsou reprodukovány a šířeny ve společnosti jako hodnotící soudy a dávají možnost falešných generalizací.

Převažující většině vojáků z povolání, jak potvrzují poznatky z výzkumů, není lhostejné, jaký vztah v rovině veřejného mínění a společenské prestiže k nim zaujmají jiné sociální skupiny. Proto stimulovali aktivitu zaměřenou na motivy zájmu velitelů (náčelníků) pozitivně ovlivňovat proces vzniku a šíření veřejného mínění společnosti o armádě a jejím velitelském sboru, je jednou z konkrétních cest zvyšování účinnosti motivace prevence narušování vztahů mezi vojáky.

Protože hodnocení a hodnotící soudy jsou spjaty se zájmy a hodnotovými systémy sociálních skupin, kolektivů a společnosti, obsahuje veřejné mínění o armádě

ideologický aspekt. Proto je boj o veřejné mínění oblastí **třídního boje a předmětem ideologické diverze**. Zkušenosti z mezinárodního komunistického a dělnického hnutí opakovaně potvrzují, že ideologická diverze má větší šanci na úspěch tam, kde může parazitovat na přetrvávajících nedostatecích reálného socialismu. Je nutné připomenout, že v redakcích západních vysílaců (Svobodná Evropa a Hlas Ameriky) se na přípravě ideově diverzních programů zaměřených na narušování morálně politické jednoty armády a lidu podílejí také bývalí vojáci z povolání ČSLA.

Antikomunistická ideově diverzní čin-

nost při ovlivňování veřejného mínění našich občanů o armádě je zaměřena na široké spektrum otázek, které se dotýkají vojenské politiky strany a státu, otázek války, míru i aktuálních problémů života armády. Účinná prevence narušování vztahů mezi vojáky je nejpádnější odpovědí na zneužívání této politicky citlivé problematiky k ideologické diverzi. Proto objasňování této souvislosti je nedílnou a důležitou součástí zvyšování efektivnosti motivace a stimulace velitelů (náčelníků) zaměřené na předcházení nežádoucím jevům skupinového života vojáků a formování vojenských kolektivů.

K hlavním směrům prevence narušování vztahů mezi vojáky

Vyšší efektivnosti prevence narušování vztahů mezi vojáky je možné dosáhnout soustředěním na hlavní rozhodující směry. Avšak ty nelze stanovit libovolně. Metodologicky musí vycházet z analýzy rozporu mezi dosaženým a žádoucím stavem, z rozboru příčin vzniku, vývoje a fungování tohoto jevu.

Kauzální analýza je tedy metodou hodnocení dosažených výsledků, metodou vědecky podložené prognózy kdy, za jakých podmínek a příčin lze dosáhnout obratu na jednotlivých hlavních směrech i metodou stanovení posloupnosti období řešení, určením pořadí důležitosti jednotlivých příčin, návaznosti hlavních směrů a úkolů.

V souladu s metodou kauzální analýzy za hlavní směry prevence narušování vztahů mezi vojáky lze považovat:

- rozvíjení účinné protialkoholní výchovy (v téměř 50 % soudně projednávaných případů je bezprostřední příčinou narušení vztahů mezi vojáky zneužití alkoholu),
- omezování tradice staromazáctví,
- zvyšování efektivnosti řízení rozvoje jednotek ve vojenské kolektivní velitel jako rozhodující směr prevence,
- zdokonalování řízení rozvoje kolektivů vojáků z povolání u útvarů, kdy úroveň sociálních vztahů mezi vojáky z povolání působí jako příklad k napodobě a determinanta rozvoje soudružských vztahů mezi vojáky v základní službě.

V koncepci praktického řešení se prosazuje tendence v prvé řadě klást důraz na omezování negativních jevů, tj. zneužívání alkoholu a omezování vlivu tradice staromazáctví. O stavu a cestách rozvoje protialkoholní výchovy jsme informovali čtenáře v č. 3/1987 Vojenské mysli (Úloha velitelů a štábů v rozvoji protialkoholní výchovy). Vzhledem k možnému rozsahu článku si kladu za cíl přispět k ome-

zování vlivu tradice staromazáctví na proces formování jednotek po jejich doplnění nováčky. Sociální rozvoj jednotek v kolektivu po jejich doplnění nováčky totiž probíhá jako boj za prosazování tradic kolektivismu proti tradicím staromazáctví, které je častou bezprostřední příčinou narušení soudružských vztahů mezi staršími a mladšími vojáky.

Omezování vlivu této tradice vyžaduje mít pod kontrolou tyto hlavní faktory, které plní funkci podmínek nebo příčin vzniku, fungování nebo přerušení této regresivní tradice. Uvedeme je v podobě metodických zásad preventivní činnosti.

A. Předvídat a poznávat chování velitelů jednotek, především vojáků z povolání v jejich úloze vedoucích vojenských kolektivů. Oni plní hlavní úkoly při zvyšování účinnosti prevence. Jedním z praktických nástrojů jejich řízení ze stupně prapor, útvar a svazek je typologie velitelů podle dvou ukazatelů — vztahu k vojenskému povolání a podle zkušenosti z výkonu funkce.

Zkušenosti z praxe i poznatky z výzkumu potvrzují, že úspěšný výkon úlohy velitele jako vedoucího vojenského kolektivu je přímo úměrný jeho vztahu k vojenskému povolání. Čím lepší je jeho poměr k vojenskému povolání projevující se ve stupni ztotožnění s vojenským povoláním, tím silnější je jeho motivace k osvojení a vykonávání svěřené funkce, tím menší je pravděpodobnost případů narušení vztahů mezi vojáky a naopak. Aniž bych objasňoval podrobně mechanismus této závislosti zdůrazňuji, že mám na mysli převažující, trvalou tendenci vztahu k vojenskému povolání. Z tohoto hlediska lze metodologicky rozdělit velitele do tří skupin, a to velitele s:

- jednoznačnou, respektive převažující kladnou orientací na vojenské povolání,

- dosud nevyhraněnou orientací,
- tendenci k zápornému nebo vysloveně zápornému vztahem k vojenskému povolání.

Podle zkušeností, které souvisí s dobou vykonávání služební funkce, platí přímo úměrná závislost: čím zkušenější velitel, tím lépe si zpravidla vede v roli vedoucího vojenského kolektivu. Velitelé, kteří vykonávají funkci první rok, potřebují promyšlenou a účelně organizovanou metodickou pomoc a kontrolu nadřízených i pomoc stranické organizace, zejména v kritických obdobích po doplnění jednotky.

Typologie velitelů podle těchto ukazatelů slouží nikoli k „cejchování“ velitelů, nýbrž jako jedna z reálných teorií i praxí ověřených kritérií při analýze a hodnocení výchozí situace v útvech a jednotkách, jako metodologický prostředek diferencovaného řízení. Jiný přístup je nutné volit ke skupině začínajících velitelů a k těm, kteří mají kladný, nevyhraněný nebo záporný vztah k vojenskému povolání.

B. Dosáhnout obratu v angažovanosti nižších velitelů a dozorčích celodenní směny z řad vojáků v základní službě. Výkonní praporčici rot, velitelé čet, absolventi VKVŠ a jejich zástupci, velitelé družstev i funkcionáři celodenní směny, v první řadě dozorčí rot, bezpečně znají nejen konkrétní projevy staromazáctví včetně jejich nositelů, ale i ty, kdo aspirují na to převzít tuto tradici jako svézářné dědictví.

Jednou z prvořadých podmínek obratu v angažovanosti tohoto početného aktivu je dosáhnout toho, aby část nižších funkcionářů jednak bezděčně nepřijímala některé projevy staromazáctví jako „samozřejmost“ vojenské služby, jednak přesvědčit je, že tolerance ke staromazáctví je vážným porušením rozkazu MNO o dalším upevňování vztahů mezi vojáky. Hlavním prostředkem k tomu je zvýšení úrovně jejich právního vědomí. Jeho zvýšení je nezbytnou podmínkou k tomu, aby se u nich zrodilo a formovalo vědomí odpovědnosti za to, co se děje v jejich družstvu, četě, u roty, když vykonávají službu dozorčího roty, zda v jednotce, které velí, platí normy vojenských řádů a zásady kolektivismu, nebo hodnoty, normy a vzory staromazáctví. Proto by měli vědět, které místní projevy staromazáctví mohou být z hlediska skutkové podstaty kvalifikovány jako trestný čin, nejčastěji podle §§ 235, 237, 276, 277 a 278 trestního zákona. Praxe ukazuje, že pracovníci vojenské justice jsou ochotni vždy pomoci a poskytnout při zaměstnáních organizovaných pro tyto nižší funkcionáře dostatek příkladů ze své praxe.

C. Zpracovat a neustále doplňovat „inventář“ projevů staromazáctví v útvech a jednotkách. Je to nezbytné jednak vzhledem k proměnlivosti obsahu a forem staromazáctvích tradic v závislosti na doplňování jednotek, jednak k proměnlivé úrovni jejich společenské nebezpečnosti.

Důležité je získat při zpracování „inventáře“ forem projevů staromazáctví podporu nižších funkcionářů jednotek z řad vojáků v základní službě a stranického a svažáckého aktivu. Zkušenosti svědčí o tom, že tyto informace lze snáze získat v době odchodu starších vojáků do zálohy, kdy se uvolňují vztahy mezi jednotlivci a malými neformálními skupinami a dochází k uvolnění „režimu utajení“.

Jedním ze způsobů, jak lze získat celkový přehled o stavu fungování této tradice v rámci útvarů, u praporů a rot je uskutečnit mezi nováčky před ukončením přijímací anonymní anketu. Jejím cílem je získat informaci o tom, zda mají nováčci zájem být zařazeni k určitým praporům (rotám), je-li jim to lhostejné nebo zda by byli neradi zařazeni k určité rotě, vzhledem ke vztahům mezi staršími a mladšími vojáky. Nováčci totiž na konci přijímací spolehlivě vědí, jaké je z tohoto hlediska klima a situace u jednotlivých rot.

D. Pozorně analyzovat obsah a zamezit případnému přenosu staromazáctvích tradic z učňovských internátů a pracovních skupin nováčky a absolventy poddůstojnických škol k jednotkám. Ještě koncem sedmdesátých let, jak ukazují poznatky z výzkumu, nebyl tento úkol zdaleka tak aktuální, jako v současnosti. O tom svědčí zejména v poslední době denní tisk. Proto je zapotřebí již v přijímací, při vstupních pohovorech a besedách s nováčky zjišťovat, zda a s jakými projevy mazáctví se setkali v učňovských nebo studentských internátech a pracovních skupinách. Současně poučit nováčky, jak se mají zachovávat, jestliže se setkají s projevem porušování zásad socialistického soužití. Nic na věci nemění, že k případnému přenosu těchto tradic z civilní oblasti dochází z jistým zpožděním, poté, kdy se nováčci stávají staršími vojáky.

Stejnou pozornost zasluhují absolventi poddůstojnických škol a kursů. Nejsou vzácností případy, kdy se malé, protikolektivisticky zaměřené skupiny vytvoří pod vlivem některého z nižších funkcionářů jednotky, absolventa poddůstojnické školy, který získal zkušenost, např. se svévolnými metodami výchovy a výcviku v poddůstojnické škole a převzal je jako vzor.

E. Prosazovat tradice kolektivismu proti tradicím staromazáctví, komplexně, ve

všech oblastech života kolektivů. Rozhodující je oblast vojenskofunkčních vztahů. Především je zapotřebí vést starší a mladší vojáky v základní službě k tomu, aby se při společných činnostech ztotožnili s těmito hodnotami kolektivismu: vzájemnou pomocí, spoluprací a důvěrou, odpovědností za plnění úkolů, náročností k sobě i soudruhům, sebekritikou a kritickým vztahem k nedostatkům a péčí o potřeby mladších vojáků především v první fázi jejich adaptace, v době prvních tří měsíců vojenské služby, které jsou pro ně nejobtížnější. Tyto komponenty kolektivismu musí uznávat a prosazovat ve vzájemných vztazích mezi vojáky především velitel, vedoucí vojenského kolektivu.

Také oblast zájmová, zejména aktivní společné činnosti, přispívá ke vzájemnému poznání a prosazování hodnot a norem kolektivismu v jednotce. Prostřednictvím spo-

lečné zájmové činnosti, při které starší a mladší vojáci vstupují do vztahů vzájemné závislosti, se rozvíjejí vztahy založené na společném zájmu a spolupráci, vzájemném poznávání, porozumění a důvěře, bez níž jsou kolektivistické vztahy nemyslitelné. Tento úkol je aktuální vzhledem k příslušnému rozkazu MNO o náplni volného času vojáků.

Podnět k rozvoji zájmové činnosti často dávají stranické a svazácké organizace, které touto cestou vyvíjejí značné úsilí, aby nedocházelo k narušování vztahu mezi vojáky. Mohou ovlivňovat kulturu vztahů mezi staršími a mladšími vojáky ve služební sféře a tak přispívají k rozvoji kolektivismu. Přirozeně se tím nevyčerpávají širší možnosti působení svazáckých organizací na všechny sféry činnosti a sociálních vztahů v kolektivech jednotek.

Základními otázkami zvýšení účinnosti omezování a předcházení negativním jevům mezi vojáky je pozitivní stimulace zájmu velitelů (náčelníků) o problematiku řízení sociálního rozvoje jednotek, řízení procesu jejich přeměny ve vojenské kolektivy a soustředění na hlavní směry prevence narušování kolektivismu jako základu sociálních vztahů mezi všemi kategoriemi vojáků.

Bitva u Stalingradu — zásadní obrát ve druhé světové válce

V listopadu roku 1987 si připomínáme 70. výročí Velké říjnové socialistické revoluce a současně také 45. výročí zahájení protiútoku Sovětské armády u Stalingradu. Obě tyto události měly světodějný význam a s jejich důsledky se setkáváme i v naší současnosti. VRSR otevřela všemu lidstvu cestu k vybudování nového, sociálně spravedlivého společenského zřízení a nových mezinárodně politických vztahů. Z kořenů VRSR vyrůstá i současná politika Sovětského svazu, usilující o zbavení lidstva hrozby termojaderné a kosmické války a břemene zbrojení, do kterého vehnaly národy světa imperialistické monopoly. Z odkazu vítězství Sovětské armády u Stalingradu čerpáme hluboké přesvědčení o nepřemohitelné síle obránců socialistické vlasti. Zkušenosti, jimiž se v bitvě u Stalingradu obohatilo sovětské vojenské umění a také socialistické vlastenectví, které projevili před 45 lety příslušníci Sovětské armády, patří dnes k zdrojům upevňování morálně politické přípravy vojáků ČSLA k obraně socialistické vlasti.

Nejvýznamnějším mezníkem bitvy u Stalingradu byl nepochybně 19. listopad roku 1942, kdy Sovětská armáda zahájila mohutný protiútok proti fašistickému wehrmachtu a jeho spojencům, který byl zakončen v prvních dnech února roku 1943 katastrofou hitlerovské armády. 19. listopad roku 1942, kdy se Sovětská armáda znovu chopila strategické iniciativy, patří nesporně k nejvýznamnějším dnům druhé světové války, protože došlo ke kvalitativní změně v jejím celkovém vývoji. Obranné období války skončilo zásluhou Sovětské armády, která nesla hlavní tíhu boje s hitlerovskou koalicí. Začalo nové období války, ve kte-

rém ozbrojené síly protifašistické koalice přecházely k postupnému vyvracení pozic, jichž se zmocnily fašistické armády od září roku 1939, resp. už v předválečném období let 1936—1938. V čele tohoto mohutného úderu na světové pozice fašismu stála Sovětská armáda a všechen sovětský lid pod vedením KSSS.

Pod dojmem historického významu 19. listopadu 1942 zaniká dnes ve vědomí mnoha lidí skutečnost, že tohoto dne přelomu mohlo být dosaženo jedině zásluhou obrovského obranného úsilí vojáků Sovětské armády a pracovního úsilí sovětského lidu v zápolí fronty po celou řadu předcházejících měsíců roku 1942. Obdobně nemůže 19. listopad ani zatlačit do pozadí následující měsíc úporných bojů sovětských vojáků, jež je oddělovaly od posledních výstřelů ve Stalingradu. Proto je třeba připomenout tu skutečnost, že stalingradská bitva v letech 1942—1943 se dělí na dvě období:

1. obranné období — od 17. července do 18. listopadu roku 1942,
2. období útoku Sovětské armády — od 19. listopadu 1942 do 2. února roku 1943.

Operace sovětských ozbrojených sil v průběhu stalingradské bitvy byly vedeny s cílem ubránit Stalingrad jako strategický a operačně důležitý komunikační a průmyslový uzel a současně také zničit německá fašistická vojska operující na stalingradském směru. Stalingradské bitvy se v různých časových obdobích zúčastnila vojska Stalingradského, Jihovýchodního, Jihozápadního, Donského a levého křídla Voroněžského frontu, dále útvary a svazky

Volžské vojenské flotily a Stalingradského sborového prostoru PVO.

Obranné období stalingradské bitvy

Vojenskoekonomická a mezinárodně politická situace na jaře roku 1942 umožňovala ještě fašistickému Německu, aby velení wehrmachtu připravilo novou ofenzívu na východní frontě. Hlavním cílem fašistického Německa zůstávalo nadále zničit životní síly SSSR a vyvrátit do kořene sovětský stát. Změnily se jen směry útoku, za nimiž zůstávaly staré imperialistické záměry.

Hitlerovské velení dosud těžilo z faktu, že v západní Evropě neexistovala druhá fronta. Hlavní úsilí wehrmachtu mohlo být proto soustředěno proti Sovětskému svazu. To umožňovalo německému vrchnímu velení (OKW) rozvinout v létě roku 1942 útok na jižním křídle sovětsko-německé fronty. Cílem wehrmachtu bylo proniknout do naftových oblastí Kavkazu a do obilnářských oblastí v povodí Donu, Kubáně a dolní Volhy.

Po dobytí Krymu v květnu roku 1942 (Sevastopol se nepřítel zmocnil až 30. června) a zastavení útočných operací wehrmachtu na voroněžském a vorošílovgradském směru (28. června až 24. července) soustředilo OKW hlavní úsilí na stalingradském směru. K útoku na Stalingrad byla ze sestavy skupiny armád „B“ vyčleněna 6. armáda pod velením generálplukovníka F. Pauluse. K 17. červenci bylo v její sestavě 13 divizí, tj. asi 270 000 lidí, 3000 děl a minometů a kolem 500 tanků. Podporovala ji 4. letecká armáda, v jejíž sestavě bylo téměř 1200 bojových letounů.

K řízení obrany na stalingradském směru vytvořilo sovětské velení 12. července Stalingradský front pod velením maršála Sovětského svazu S. K. Timošenka (od 23. 7. generálporučík V. N. Gordova). Do sestavy frontu byly začleněny 62., 63. a 64. armáda, dodatečně byly frontu podřízeny ještě z Jihozápadního frontu 21., 28., 38. a 57. armáda a 8. letecká armáda. Dne 30. července byla Stalingradskému frontu podřízena také 51. armáda ze Severokavkazského frontu. Ze všech těchto operačních svazů byly tři zařazeny do zálohy velitele frontu (57. armáda, 38. a 28. armáda, na jejichž základě byla zahájena výstavba 1. a 4. tankové armády).

Obranné pásmo Stalingradského frontu dosahovalo šířky 520 km. V jeho sestavě bylo zpočátku pouze 12 divizí, tj. 160 000 lidí, 2200 děl a minometů a kolem 400 tanků. V 8. letecké armádě bylo jen 454 letounů. Mimoto působilo na stalingradském směru 150 až 200 dálkových bombardérů.

dovacích letounů a 60 stíhacích letounů 102. letecké divize PVO. Nepřítel měl tedy převahu v lidech 1,7, v dělostřelcectví a tancích 1,3 a v letectvu 2násobnou.

Hlavní úsilí frontu bylo soustředěno do velkého oblouku Donu, kde zaujala obranu vojska 62. a 64. armády s úkolem zabránit nepříteli překročit Don a proniknout nejkratším směrem ke Stalingradu. Veškerá činnost velitelů, politických pracovníků, štábů, vojáků, stranických a komсомolských organizací se řídila rozkazem lidového komisariátu obrany č. 227 z 28. července roku 1942, jehož ústřední heslo znělo: „Ani krok zpět!“

Na přístupech ke Stalingradu byla za pomoci místního obyvatelstva budována čtyři obranná pásma — vnější, střední, vnitřní a městské. Do zahájení bitvy (17. července) se nepodařilo dokončit výstavbu těchto pásem, přesto ale sehrála důležitou úlohu v průběhu obranných bojů. Městský výbor obrany Stalingradu a oblastní výbor komunistické strany uskutečnily řadu opatření k organizaci útvarů lidové domobrany a k zesílení protitankové, protivzdušné a protipožární ochrany.

Od 17. července kladly představené oddády 62. a 64. armády po šest dnů a nocí nepříteli houževnatý odpor na vzdálených přístupech k městu na čáře podél řek Čir a Címli. Fašistická 6. armáda byla donucena rozvinout část hlavních sil do bojové sestavy. Sovětsí obránci získali tak čas ke zdokonalení obranných postavení. Boj o hlavní pásmo obrany 62. a 64. armády byl zahájen 23. července. Nepřítel se snažil rozbít nejdříve křídla sovětské obrany a pak obchvatnými manévry proniknout do prostoru Kalače. Ve velkém oblouku Donu měla být obklíčena hlavní část sovětských vojsk. Podle předpokladů OKW měla tak být otevřena cesta k dalšímu útoku od západu na Stalingrad.

Zámysl nepřítel byl zmařen úpornou obranou 62. a 64. armády a protitúderý svazků 1. a 4. tankové armády. Za prudkých obranných bojů odešla sovětská vojska do 10. srpna na levý břeh Donu a zaujala obranu na vnějším pásmu obrany Stalingradu a zastavila postup nepřítel.

Nepřátelskému velení se nepodařil rychlý průlom ke Stalingradu. Proto 31. července nařídilo, aby 4. tanková armáda, která dosud pronikala na kavkazském směru, posílila útočnou sestavu vojsk na stalingradském směru. Čelní svazky této armády dosáhly 2. srpna prostoru města Kotělnikovskij. Hrozilo nebezpečí, že se fašistům podaří probít se z jihozápadu do Stalingradu.

Sovětské hlavní velení reagovalo pružně na tuto situaci. Ze sestavy Stalingradského frontu byl 7. srpna vyčleněn nový, Jihový-

chodní front (64., 57., 51. a 1. gardová armáda a 8. letecká armáda, od 30. srpna ještě 62. armáda). Velitelem Jihovýchodního frontu byl jmenován generálplukovník A. I. Jeremenko. V následujících dnech (9. až 10. 8.) vedla vojska Jihovýchodního frontu protiúder a donutila nepřátelskou 4. tankovou armádu přejít dočasně do obrany. Nepřátelský úder z jihozápadu na Stalingrad selhal.

Po krátké operační přestávce obnovila fašistická vojska 19. srpna úder na Stalingrad od západu i jihozápadu. Dne 23. srpna se 14. tankovému sboru 6. armády podařilo probít k Volze severně od Stalingradu. Fašisté ihned využili tohoto úspěchu a snažili se zmocnit nyní města úderem od severu. Současně uskutečnilo fašistické letectvo 23. srpna 2000 letů nad městem a barbarsky je bombardovalo. Ve vzdušných bojích zničili sovětské letci a protiletadlovci 120 nepřátelských letounů.

Hrozba nepřátelského průlomu do Stalingradu od severu podél Volhy byla však zmařena energickými opatřeními sovětského vrchního velení. Ze záloh byly zasaženy do boje 24. a 66. armáda. Společně s dalšími svazky Stalingradského frontu vedly tyto armády protiúder proti fašistickým vojskům proniklým k Volze. Situace severně od Stalingradu byla do určité míry stabilizována, fašisté byli zastaveni na severozápadních okrajích města.

Hitlerovské velení bylo nuceno dále posílit svá vojska na stalingradském směru. Počátkem srpna byla zasažena do boje severozápadně od Stalingradu italská 8. armáda a koncem září rumunská 3. armáda. Hlavní síly 6. armády generála Pauluse byly opět soustředěny k úderu na Stalingrad. Po přísunu dalších záloh bylo v nepřátelské skupině armád „B“ soustředěno koncem září na stalingradském směru více než 80 divizí, jež se měly co nejrychleji zmocnit Stalingradu.

V první polovině září se fašistickým vojskům podařilo proniknout od západu a jihozápadu těsně až k samotnému Stalingradu. Obrana města byla nyní svěřena 62. armádě generálporučíka V. I. Čujkova a 64. armádě generálporučíka M. S. Sumilova. V ulicích Stalingradu začaly úporné a nepřetržité pouliční boje. Značnou pomoc obráncům města poskytl v průběhu září četné protiútoky vojsk 1. gardové, 24. a 66. armády v prostoru severně od města. Také jižně od Stalingradu poutaly značnou část nepřátelských vojsk protiúder 57. a 51. armády.

Rízení obrany ve Stalingradu a v okolí města si v průběhu bojů vyžadovalo různé změny, jež byly podmíněny přeskupováním vojsk a požadavkem docílit účinnějších fo-

rem velení. Proto byl 28. září dosavadní Stalingradský front přejmenován na Doužský a jeho novým velitelem se stal generálporučík K. K. Rokossovskij. Současně byl Jihovýchodní front přejmenován na Stalingradský front, jehož velitelem zůstal generálplukovník A. I. Jeremenko.

Účinnost a efektivnost sovětské obrany ve Stalingradu i mimo město se v průběhu října neustále stupňovala. Bylo to spjaté pochopitelně s nesmírným hrdinstvím i obětmi sovětských vojáků, jejich veliteli a politických pracovníků. Byly uplatňovány nové formy organizace úderných oddílů, které vedly krátké a prudké protizteče v ulicích města, spojené s pružným manévrem silami a bojovými prostředky.

Dosud se ale uplatňovala početní převaha nepřátelských vojsk, jež měla rozkaz zmocnit se za každou cenu Stalingradu. Dne 15. října se německým vojskům podařilo probít na úzkém úseku k Volze v prostoru traktorového závodu. 11. listopadu vedli fašisté poslední úder s cílem dobýt celé město.

Probíli se sice k Volze jižně od závodu Barikády, ale nepodařilo se jim zlikvidovat všechna postavení sovětských obránců na západním břehu Volhy.

Dne 18. listopadu roku 1942 skončilo obranné období stalingradské bitvy. V jeho průběhu ztratili fašisté kolem 700 000 padlých a raněných, více než 2000 děl a minometů, přes 1000 tanků a útočných děl a více než 14 000 bojových a dopravních letounů. Plány hitlerovského velení na rychlé dobytí Stalingradu i plány na dobytí Kavkazu a dalších oblastí ztroskotaly. Sovětská vojska projevila vynikající vůli a vytrvalost, vysoké bojové mistrovství a masové hrdinství, jež byly s pocitů věčnosti uznávány v celém světě. Sovětské velitele a vojáky získali cenné bojové zkušenosti a vytvořili vlastními silami příznivé podmínky pro protiútok.

Hitlerovskému velení nezbyla než planá naděje, že wehrmacht natolik vyčerpal Sovětskou armádu, že nebude schopna vést v zimě 1942/1943 obdobné útočné operace, jako tomu bylo v prosinci roku 1941 u Moskvu. Proto byl už 14. října roku 1942 v operačním rozkazu OKW č. 1 naznačen wehrmachtu úkol pro nastávající zimní tažení. „Úkolem východní fronty je, s výjimkou dosud probíhajících, resp. zamýšlených útočných operací, bezpodmínečně udržet dosažené linie proti jakémukoli pokusu nepřítele o průlom a tak znemožnit pokračování naší ofenzivy v roce 1943 ke konečnému zničení našeho nejnebezpečnějšího protivníka.“

Tyto dobrodružné záměry nepřítele na udržení fronty a zničení Sovětského svazu

byly zmařeny protiútokem Sovětské armády.

Protiútok Sovětské armády u Stalingradu

Strategická útočná operace sovětských ozbrojených sil ke zničení fašistických vojsk byla zahájena 19. listopadu roku 1942 a trvala do 2. února roku 1943. Podle charakteru operačně strategických úkolů dělí se tato operace přibližně na tři období:

— 1. průlom obrany, porážka křídelních uskupení nepřítelů a obklíčení 6. a části 4. tankové armády,

— 2. zmaření nepřátelských pokusů o vyproštění obklíčených vojsk a rozvinutí útoku Sovětské armády na vnější obklíčovací frontě,

— 3. dokončení porážky obklíčených německých vojsk.

Protiútok u Stalingradu byl veden podle plánu, který zpracovalo sovětské vrchní velení již v průběhu obranných operací. Důležitou úlohu přitom plnili představitelé hlavního stanu, generálové G. K. Žukov a A. M. Vasilevskij. Zámyslem protiútoku bylo:

— údery z předmostí na Donu v prostoru měst Seramovič a Kletska a z prostoru Sarpinských jezer jižně od Stalingradu zničit nepřátelská vojska kryjící křídla úderného uskupení nepřítelů,

— rozvíjet útok na sbíhavých směrech ke Kalači na Donu a k Sovětskému, obklíčit a zničit hlavní síly nepřítelů operující bezprostředně ve Stalingradu.

Na začátku protiútoku byla na stalingradském směru rozvinuta tato vojska: jihozápadní front pod velením generálporučíka N. F. Vatutina (1. gardová, 5. tanková, 21. a 17. letecká armáda), Donský front pod velením generálporučíka K. K. Rokossovského (65., 24., 66. a 16. letecká armáda), Stalingradský front pod velením generálplukovníka A. I. Jeremenka (62., 64., 57., 51., 28. a 8. letecká armáda). Celkem bylo soustředěno 1 106 000 lidí, 15 500 děl a minometů, 1463 tanků a samohybných děl, 1350 bojových letounů.

Proti sovětským vojskům stála nepřátelská vojska skupiny armád „B“ pod velením generála polního maršála M. Weichse, 5. armáda (rumunská), 6. a 4. tanková armáda (německá) a 4. armáda (rumunská). Celkem to bylo více než 1 011 000 lidí, 10 290 děl a minometů, 675 tanků a útočných děl, 1216 bojových letounů.

Sovětská vojska měla převahu nad nepřitelem v lidech 1,1, v dělech a minometech 1,5, v tancích a samohybných dělech 2,2 a v bojových letunech 1,1 násobnou.

Mobilizující vliv na vojska v období příprav k protiútku měla stranickopolitická práce, zaměřená na pěstování důvěry vojáků ve vlastní síly, přesvědčení o vítězství, na vytváření vysokého útočného ducha, na zajišťování rychlého tempa při průlomu nepřátelské obrany a při rozvíjení útoku.

Protiútok byl zahájen 19. listopadu úderem vojsk Jihozápadního a 65. armády Donského frontu. Ztečť pěchoty a tanků předcházela silná dělostřelecká příprava. Svazky 5. tankové a 21. armády Jihozápadního frontu postoupily za palebné podpory dělostřelctva do 11 hodin do hloubky 4 až 5 km. Na této čáře byly k dovršení průlomu zasazeny do boje 1., 26. a 4. tankový sbor a později též 3. gardový a 8. jezdecký sbor. Do konce dne postoupila vojska Jihozápadního frontu do hloubky 25 až 30 km. 65. armáda narazila na silný odpor nepřítelů a postoupila jen o 3 až 5 km.

Vojska Stalingradského frontu (57. a 51. armáda a svazky levého křídla 64. armády) zahájila útok 20. listopadu. První den prolomila nepřátelskou obranu a zajistila zasažení 13. tankového, 4. mechanizovaného a 4. jezdeckého sboru do průlomu. V operační hloubce pronikaly rychle tankové a mechanizované sbory obou frontů vstřícně ve směru na Kalač a Sovětskij. Současně probíhalo v prostoru Raspopinskaja obklíčení velkého uskupení rumunských vojsk. Jezdecké sbory a střelecké svazky 1. gardové, 5. tankové a 51. armády v téže době rozvíjely útok Jihozápadním a jižním směrem a vytvářely vnější frontu obklíčení celého stalingradského uskupení nepřítelů. Po zlepšení počasí začalo sovětským vojskům poskytovat účinnou pomoc letectvo 17., 16. a 8. a část sil 2. letecké armády.

Dne 23. listopadu se rychlé svazky Jihozápadního a Stalingradského frontu spojily v prostoru Kalač, Sovětskij, Marinovka a obklíčily 22 nepřátelské divize a více než 160 samostatných útvarů fašistické 6. a částečně též 4. tankové armády (celkem 330 000 lidí). Tentýž den kapitulovaly dva rumunské sbory, obklíčené u Raspopinskaja. Postupem střeleckých vojsk byla vytvořena souvislá vnitřní fronta obklíčení. Do 30. listopadu sovětská vojska sevřela obklíčovací kruh a zmenšila tak více než dvojnásobně území okupované dosud nepřitelem. Pro nedostatek sil nebylo však možné ihned rozetnout a zničit obklíčené uskupení nepřítelů. V téže době byla vytvořena více než 500 km široká vnější fronta obklíčení probíhající podél řek Krijava, Čir, Don a severně od města Kotělnikovskij.

Dne 12. prosince roku 1942 se německé fašistické velení pokusilo vyprostit svá

obklíčená vojska úderem na sever z prostoru Kotělnikovskij. Německé tankové divize byly ale zastaveny na řece Mýskova a pak rozbity.

Téměř současně byl v prostoru severozápadně od Stalingradu (16. prosince) zahájen útok vojsk Voroněžského frontu na středním Donu. Jeho cílem bylo rozvinout protiútok u Stalingradu do větší šíře. Tento útok donutil německé fašistické velení vzdát se definitivně úmyslu vyprostit obklíčená vojska u Stalingradu. Do konce roku 1942 porazila vojska levého křídla Voroněžského, Jihozápadního a Stalingradského frontu fašistické divize před vnější frontou obklíčení a jejich trosky zatlačila o 150 až 200 km na západ. Tak byly vytvořeny předpoklady pro zničení obklíčených fašistických vojsk ve Stalingradu. Leteckou blokádu byly současně zmařeny pokusy nepřítelů o zásobování obklíčeného uskupení. Přitom bylo zničeno asi 700 nepřátelských letounů.

Počátkem ledna roku 1943 se počet nepřátelských vojsk v obklíčení zmenšil na 250 000 lidí. Nepřítel tam měl k dispozici ještě asi 300 tanků, 4130 děl a minometů, 100 bojových letounů. Úkolem zničit obklíčená vojska byl pověřen Donský front (66., 24., 65., 21., 57., 64., 62. armáda a 16. letecká armáda). Donský front měl převahu nad nepřitelem v dělostřelectvu 1,7 a v letadlech 3násobnou. V počtu lidí a tanků byl poměr sil 1,2krát ve prospěch nepřítelů. Řízením operace ke zničení obklíčeného uskupení nepřítelů byl pověřen představitel hlavního stanu vrchního velení generálplukovník dělostřelectva N. N. Voronov.

Fašisté ve Stalingradu odmítli sovětský návrh, aby složili zbraně. Proto přešel Donský front 10. ledna roku 1943 do útoku. Předcházela mu mohutná dělostřelecká a letecká příprava. Hlavní úder ve směru na západ vedla 65. armáda. Dělostřelectvo poprvé v historii Velké vlastenecké války podporovalo útok pěchoty a tanků palebným valem. Do konce 12. ledna roku 1943 pronikla sovětská vojska k řece Rossoška, tj. k druhému obrannému pásmu nepřítelů. K dosažení průlomu tohoto pásma byl hlavní úder přenesen k sousední 21. armádě. Útok byl obnoven 15. ledna. Do 17. ledna dosáhly svazky Donského frontu čáry Voronovo, Velikaja Rossoška, kde narazily opět na silný odpor fašistů. Po úporných bojích (22. až 25. ledna) byl zlomen odpor nepřítelů a večer 26. ledna se vojska 21. armády spojila na severozápadní straně Mamajevovy mohyly se vstřícně útočícími vojsky 62. armády. Nepřátelské uskupení ve Stalingradu bylo rozděleno na dvě části. Dne 31. ledna roku 1943 přerušila boj

jižní skupina vojsk 6. armády i s velícím generálem — polním maršálem F. Paulusem. 2. února kapitulovala severní část nepřátelských vojsk. Ve dnech 10. ledna až 2. února zajala vojska Donského frontu 91 000 fašistických vojáků a důstojníků. Asi 140 000 fašistů padlo, protože v beznadějně situaci nevyužili možností kapitulovat, kterou jim nabídlo sovětské velení.

Protiútokem Sovětské armády u Stalingradu byly zničeny 6. a 4. tanková německá armáda, rumunská 3. a 4. armáda a italská 8. armáda. Německá fašistická vojska byla zatlačena daleko na západ od Volhy. Stalingradská bitva byla jednou z největších bitev druhé světové války. Trvala celkem 200 dnů. Vcelku ztratil fašistický blok v této bitvě na 1,5 miliónu vojáků a důstojníků, tj. jednu čtvrtinu svých sil, bojujících na sovětsko-německé frontě.

Vítězství ve stalingradské bitvě mělo mimořádný vojenskopolitický význam. Bylo rozhodujícím přínosem k dosažení zásadního obratu ve druhé světové válce. Stalingradská bitva byla nejdůležitějším obdobím na cestě k vítězství nad fašistickým blokem. Byly vytvořeny podmínky k rozvinutí všeobecného útoku Sovětské armády a k hromadnému vyhánění fašistických okupantů z území SSSR. Ve stalingradské bitvě se sovětské ozbrojené síly zmocnily strategické iniciativy a udržely ji až do konce války. Vítězstvím u Stalingradu se upevnila mezinárodní autorita SSSR a jeho ozbrojených sil. Toto vítězství se stalo také rozhodujícím faktorem dalšího upevnění protihitlerovské koalice. Fašismem zotročené evropské národy získaly naději na brzké osvobození a rozvinuly aktivní boj proti německým fašistickým okupantům. Hrdinství sovětských obránců na stalingradském směru inspirovalo též vojáky 1. čs. samostatného praporu v SSSR. Nebylo náhodou, že 28. srpna roku 1942 požádali prostřednictvím svého velitele L. Svobody sovětské hlavní velení, aby byli co nejdříve zasazeni na frontu po boku Sovětské armády.

Porážka wehrmachtu ve stalingradské bitvě byla velkým morálně politickým úspěchem pro hitlerovské Německo. Jeho mezinárodní postavení bylo otřeseno, důvěra satelitních států v německé vítězství byla vyvrácena. Japonsko bylo donuceno zřít se výboji a plánů na aktivní boj proti SSSR. Také vládnoucí kruhy Turecka, přestože na ně Německo vykonávalo silný nátlak, zesílily své úsilí zachovat neutralitu země.

Vynikající vítězství u Stalingradu prokázalo rostoucí sílu Sovětské armády a její vynikající vojenské umění. Ve stalingradské bitvě byly úspěšně vedeny strategické obranné a později útočné operace skupiny frontů s cílem obklíčit a zničit velké uskupení nepřítele. U Stalingradu byla dále rozvinuta obrana sovětských vojsk. Vyznačovala se včasným budováním obranných postavení velké hloubky. Vojska včas zaujímala tyto čáry obrany a vedla vysoce aktivní bojovou činnost. Stalingrad se stal tak školou pouličních bojů.

Úspěch protiútoku sovětských vojsk byl podmíněn:

- správnou volbou směru hlavního úderu a momentu přechodu vojsk do protiútoku,
- hluboce promyšleným vytvářením uskupení vojsk pro útok,
- utajením příprav operace,
- pružnou činností vojsk v průběhu útoku a přesnou součinností mezi fronty a armádami,
- současným a rychlým vytvářením vnější a vnitřní fronty obklíčení a rozvinutím protiútoku na vnější frontě.

Ve stalingradské bitvě byl poprvé v plném rozsahu uskutečněn dělostřelecký útok. Také činnost letectva měla poprvé formu systematicky uceleného leteckého útoku.

Zásluhy na dosažení vítězství ve stalingradské bitvě měly též politické orgány a stranické organizace, které zajišťovaly výchovu vojáků a velitelů, upevňovaly jejich

morální a bojové vlastnosti, vytrvalost v obraně a bojové odhodlání v průběhu útoku.

Vítězství u Stalingradu bylo vítězstvím všeho sovětského lidu, jehož inspirující silou a organizátorkou byla KSSS, která dovedně usměrňovala úsilí fronty a týlu k jedinému cíli, tj. k porážce nepřítele. Vítězství ve stalingradské bitvě bylo výsledkem neutuchající vytrvalosti, statečnosti a masového hrdinství sovětských vojsk. Za vynikající bojové činy bylo 44 svazků a útvarů pojmenováno čestnými názvy, nejčastěji stalingradský, ale též donský, kanťemirovský, kotělnikovský atd. Řády bylo vyznamenáno 55 útvarů a svazků; 133 útvarů, svazků a svazů bylo přejmenováno na gardové. Desetitisíce vojáků a důstojníků bylo vyznamenáno řády a medailemi, 112 příslušníků Sovětské armády bylo vyznamenáno titulem hrdiny Sovětského svazu. Medailí „Za obranu Stalingradu“ bylo vyznamenáno více než 700 000 účastníků bitvy.

Historie stalingradské bitvy promlouvá do naší současnosti jako zářný příklad obrany socialistické vlasti. „V dějinách nebývají přímé analogie, ale vznikají obdobné situace, a proto je pro nás tak cenná a poučná tvůrčí zkušenost minulosti,“ prohlásil generální tajemník ÚV KSSS M. S. Gorbačov. Zkušenosti z vítězství v bitvě u Stalingradu jsou v tomto směru mnohonásobně platné i pro naši současnost, protože nás nutí tvořivě promýšlet základní principy obrany socialistické vlasti v nových historických podmínkách.

VEDENÍ BOJE S NEPŘÍTELEM NA PŘÍSTUPECH K OBRANĚ

Jedním z důležitých období, na kterém závisí úspěch v obranné operaci, bude ničení nepřítele na přístupech k obraně. V článku se zaměřím na vedení boje s nepřítelem na přístupech k obraně v podmínkách vedení operace za použití pouze konvenčních zbraní a jen na ty otázky, které nebyly řešeny ve Vojenské myslí č. 7, kde byla podrobně osvětlena problematika přípravy a vedení první obranné operace v podmínkách nedokončeného mobilizačního a operačního rozvinutí vojsk.

Přechází-li front (armáda) do obrany mimo dotyk s údernými uskupeními nepřítele, může být obranná operace zahájena palebným ničením těchto uskupení už na dalekých přístupech k obraně při jejich přesunu a rozvíjení.

Každá obranná operace má svou charakteristiku a svůj obsah. V jednom případě bude vedení operace zahrnovat i činnost vojsk v pásmu příkrytí (zabezpečovacím pásmu) a vedení palebné protipřípravy, houževnaté udržení obrany, uskutečnění protiúderů i boj s početnými vzdušnými výsadbami a aeromobilními vojsky nepřítele. Ve druhém případě mohou při vedení operace chybět takové prvky jako ničení nepřítele na přístupech k obraně, bojová činnost v zabezpečovacím pásmu a provedení palebné protipřípravy. Může se vyskytnout i případ, kdy na jednom (hlavním) směru bude nutné vykonat palebnou protipřípravu, způsobit ztráty nepříteli ve sražení o první pásma obrany a ničit jej postupnými nebo současnými armádními a frontovými protiúdermi; nebo na jiných směrech se omezíme jen na palebné ničení nepřítele a houževnaté udržení důležitých čar, postavení a prostorů v obraně.

Pro úspěšné vedení boje s nepřítelem na přístupech k obraně je nutné, aby palebné úderky raketového vojska, letectva i dělostřelectva byly vedeny nepře-

tržité v závislosti na přibližování a soustřeďování úderných uskupení nepřítele do celé hloubky dosahu našich palebných prostředků, zvláště pak do těch prostorů, ve kterých mohou být nepříteli způsobeny největší ztráty a zdržení přesunu, tj. při průchodu komunikačními uzly, přechodu přes mosty, vodní toky, horské přechody, průsmyky a jiná nebezpečná místa. Údery na nepřítele v těchto prostorech budou mít za následek nahromadění jeho vojsk, čímž se vytvoří příznivé podmínky pro další hromadné údery. Palebné údery na nepřítele jsou zesilovány v období dokončování soustředění jeho úderných uskupení ve výchozím prostoru k útoku nebo na čarách rozvinutí. Tyto údery v první obranné operaci budou zpravidla zahájeny po zjištění odpálení raket nepřítele, vzletu jeho letectva a následujícím narušení státní hranice.

Údery frontového letectva na nepřátelská uskupení v pásmu fronty (armády) na přístupech k obraně (ve vzdálenosti 100 až 200 a více km od předního okraje) jsou zpravidla vedeny na základě rozhodnutí velitele fronty. S přiblížením těchto uskupení k přednímu okraji (od vzdálenosti 50 až 70 km) vede obránce údery na ně většinou podle rozhodnutí velitele armády s využitím přiděleného letového úsilí frontového letectva. Při vedení první obranné operace na počátku války budou úkoly palebného ničení vojsk nepřítele, která jsou přesunována ke státní hranici, plněny v rámci hromadných palebných úderů.

Při stanovení úkolů letectvu vycházíme z toho, že jedním plukovním vzletem stíhacího bombardovacího a bitevního letectva je možné za přesunu nepřátelských vojsk účinně působit proti dvěma tankovým (mechanizovaným) praporům nebo dvěma až třem dělostřeleckým oddílům. Za použití zápalných prostředků je možné tyto objekty nejen ničit, ale i vytvořit požáry na osách jejich přesunu.

Při ničení nepřátelských cílů budou důležitou úlohu plnit i průzkumné palebné komplety divizí a armády a průzkumné úderné komplety armády a fronty. Tyto komplety mohou působit jak centralizovaně, tak i samostatně s cílem rychlého ničení nejdůležitějších objektů nepřítele, jejichž vyřazením lze výrazně narušit velení vojskům, vedení průzkumu, činnost prostředků REB a použití jeho nejdůležitějších úderných prostředků.

S dalším přiblížením nepřítele k přednímu okraji obrany je jeho palebné ničení uskutečňováno silami a prostředky dělostřelectva se zvýšeným dostřelem, na blízkých přístupech — všemi druhy dělostřelectva, které vede soustředěné, hromadné a přehradné palby. Hlavní síly kanónového a raketometného dělostřelectva mohou vést palebné údery na vzdálenost 15 až 25 km, houfnicového 10 až 15 km od předního okraje. S přiblížováním nepřítele se možnosti našich vojsk k jeho palebnému ničení neustále zvyšují. K vedení palby na nepřítele v období rozvíjení k útoku využíváme většinu dělostřelectva a minometů, před předním okrajem rovněž tanky, protitankové řízené střely, vrtulníky, protitanková děla, ohňomety a ruční zbraně.

Dělostřelectvo provádí palebné údery na jaderné prostředky, dělostřelecké a minometné baterie, místa velení a hlavní uskupení vojsk nepřítele v prostorech soustředění, na osách přesunu, čarách rozvinutí a v prostorech palebných postavení. Palba může být zpočátku vedena z dočasných palebných postavení, která volíme blíže k přednímu okraji obrany, abychom zvýšili dostřel a zabránili nepříteli ve zjištění hlavních palebných postavení dělostřelectva. K řízení a opravování palby jsou využívány vrtulníky a prostředky radiolokačního a radio-technického průzkumu.

Doba, po kterou může dělostřelectvo vést palbu na nepřítele na blízkých přístupech k obraně, je závislá na způsobu jeho přechodu do útoku. Při útoku z chodu může nepřítel potřebovat na rozvinování do praporek, rotních a čtových proudů a dále do bojové sestavy 30 až 40 minut. Za tuto dobu je každý dělostřelecký oddíl schopen zničit (umlčovat) tři až čtyři cíle nebo jeden cíl na třech až čtyřech čarách; každá dělostřelecká skupina může vést soustředěnou palbu na dva až tři cíle (čáry), divizní dělostřelectvo provádět hromadnou palbu nejméně na dva skupinové cíle (čáry), armádní dělostřelectvo na jedno až dvě nepřátelská uskupení. Je-li palba vedena na předem plánované prostory, může být počet palebných přepadů zvýšen jedenapůlkrát. Bojové vrtulníky jsou schopny za tuto dobu vykonat jeden bojový vzlet.

Rozvinují-li se vojska nepřítele a zaujímají-li výchozí prostor před předním okrajem obrany našich vojsk, vede dělostřelectvo hromadné a soustředěné palby do prostorů soustředění (rozvinování) hlavních úderných uskupení a rovněž palby ke zničení nebo umlčení jaderných prostředků, dělostřeleckých a minometných baterií, míst velení, spojovacích uzlů a týlových objektů. Je prováděna rovněž systematická palba s cílem vyčerpat nepřátelská vojska, zabránit jejich přesunům a ženijním pracím. Tyto úkoly plní co největší množství děl, minometů a raketometů od divizí prvního sledu a rovněž armádní dělostřelecká a armádní raketometná skupina. K ničení palebných prostředků nepřítele před předním okrajem obrany jsou, mimo baterie, která působí ze zakrytých palebných postavení, používána rovněž děla určená pro přímou střelbu, PTRS a jednotlivé tanky.

S ohledem na to, že nepřítel může před přechodem svých vojsk do útoku a v jeho průběhu vést na naše vojska mohutné letecké údery, je zapotřebí, aby veliteli fronty (armády) i veliteli vojska PVO při boji s nepřítelem na přístupech k obraně včas připravili potřebné síly a prostředky ke spolehlivé obraně hlavních sil. Průzkum vzdušného nepřítele vedou nepřetržitě radiolokační stanoviště radiotechnických útvarů PVO, útvary REB, divizní stanoviště vzdušného průzkumu a navádění a prostředky svazků (útvary) PLRV (i vizuálně s využitím optických přístrojů na všech velitelských stanovištích vševojskových svazků, útvarů, jednotek PVO).

Nejdůležitějším prostředkem palebného ničení nepřítele, který se připravuje k útoku, zmaření nebo oslabení jeho počátečního úderu je **palebná protipřiprava**. Tato spočívá ve vedení překvapivých, mohutných palebných přepadů dělostřelectva a úderů letectva na nepřátelské uskupení (v období jeho rozvinování nebo už připraveného k přechodu do útoku) na předpokládaném směru hlavního úderu nepřítele, při současném vedení palby z tanků a dalších palebných prostředků na objekty rozmístěné bezprostředně před předním okrajem obrany. K efektivnímu ničení nepřátelských cílů je vhodné dosáhnout hustoty 40 až 60 jednotkových výpočtových zbraní, z toho 30 až 40 dělostřeleckých na 1 km úseku protipřipravy. V armádě je možné počítat se šířkou úseku protipřipravy 8 až 15 km, hloubkou do 30 km, přičemž na vybrané cíle bude nutné působit prostředky letectva až do hloubky 100 km. Doba trvání protipřipravy může být v rozmezí 30 až 40 minut. Není však vyloučena i delší doba jejího trvání. Vše bude záležet na počtu prostředků a množství i objemu nepřátelských cílů. Hlavní úsilí sil a prostředků, které se zúčastňují protipřipravy, je nutné zaměřit na vedení úderů na nejdůležitější a věrohodně zjištěné objekty, především na prostředky jaderného napadení i PVO, dělostřelectvo, tankové útvary, taktické a

vojenské letectvo na předsunutých letištích, místa velení, spojovací uzly a radioelektronické prostředky nepřítele.

Protipříprava bude organizována a uskutečňována i před hlavním pásmem obrany, což je v soudobých podmínkách vedení obranné operace nejpravděpodobnější varianta.

Účinnost palebné protipřípravy do značné míry podmiňuje včasné, úplné zjištění a rozmístění hlavního uskupení nepřítele v období jeho rozvinování nebo už připraveného k přechodu do útoku i přesnost zpráv o objektech, na které mají být vedeny palebné údery. Proto je zapotřebí do zahájení protipřípravy všemi druhy průzkumu zjistit prostory rozmístění (rozvinování) vojsk prvního a druhého sledu nepřítele, jeho záloh, stanoviště odpalovacích zařízení, palebná postavení dělostřelectva a PLRS, místa velení a navigační stanoviště, spojovací uzly, radiolokátory a rádiová vysílací střediska.

Úspěch palebné protipřípravy je v mnohém závislý na správné volbě doby jejího provedení a účelném rozdělení objektů mezi raketové vojsko, letectvo, dělostřelectvo atd. Závisí rovněž na účinné obraně prostředků, které vykonávají palebnou protipřípravu, proti úderům ze vzduchu. Ve všech případech musí být protipříprava zahájena s překvapením, před začátkem nepřátelské palebné přípravy útoku.

Rozhodnutí pro palebnou protipřípravu ve svém pásmu přijímá velitel armády buď na základě nařízení velitele frontu, nebo samostatně. V tomto případě je však povinen informovat o svém rozhodnutí nadřízeného. **V rozhodnutí** pro protipřípravu velitel frontu (armády) na základě posledních zpráv průzkumu o nepříteli **upřesňuje**: cíle, prostor protipřípravy, uskupení vojsk i objekty nepřítele, na které mají být vedeny palebné údery, síly i prostředky, jež se účastní protipřípravy a jejich úkoly, dobu provedení, strukturu a její délku trvání, zásady součinnosti mezi letectvem a raketovým vojskem i dělostřelectvem.

Palebná protipříprava je zahajována na rozkaz (signál) velitele frontu nebo armády hromadnými palebnými údery všech zúčastněných palebných prostředků a letectva. Současně je vykonáváno intenzivní rušení radioelektronických prostředků nepřítele s cílem narušit velení vojskům a řízení zbraňových systémů, především letectva a dělostřelectva.

Dělostřelectvo v celém průběhu protipřípravy ničí taktické jaderné zbraně nepřítele, ničí a umlčuje jeho dělostřelecké a minometné baterie, živou sílu, palebné prostředky a tanky na čarách rozvinování nebo ve výchozích prostorech, místa velení, navigační stanoviště, radiolokátory a spojovací uzly.

Letectvo, které se účastní palebné protipřípravy, ničí nebo umlčuje převážně objekty, které jsou rozmístěny za hranicí dostřelu většiny dělostřelectva, tj. prostředky jaderného napadení, PVO, místa velení a vyzkoumávání, radionavigační stanoviště, radiolokátory, velitelská stanoviště divizí a armádních sborů prvního sledu, jejich spojovací uzly, radioreléové stanice, rádiová střediska, vojenské letectvo na letištích a přistávacích plochách a je-li k dispozici dostatek sil, i divize druhého sledu.

Značný vliv na úspěch bojové činnosti letectva, které se účastní protipřípravy, může mít jeho spolehlivé zabezpečení proti nepřátelské PVO. S ohledem na to jsou rozdělovány objekty úderů mezi letectvo a ostatní palebné prostředky a předem jsou přijímána opatření k umlčení nepřátelské PVO letectvem, raketovým vojskem, dělostřelectvem a prostředky REB.

Způsob palebné protipřípravy stanoví velitel frontu (armády), přičemž záleží především na formě přechodu nepřítele do útoku.

Přesto, že palebná protipříprava má své významné místo mezi způsoby, jakými se projevuje aktivnost soudobé obrany a ničení nepřítele, jenž se připravuje k přechodu do útoku (v oslabení jeho hlavního úderného uskupení), nelze ji považovat za nutnou součást každé obranné operace. Nežádá-li se být usku-
tečnění protipřípravy velmi obtížné a dokonce i nemožné. Platí to zvláště za takových podmínek, kdy např. není čas na její organizaci, nebo když nepříte-
l zaujímá výchozí prostor ve vzdálenosti 40 až 60 km od předního okraje obrany a náš průzkum včas nezjistil rozmístění jeho dělostřelectva a dalších palebných prostředků předsunutých k přednímu okraji naší obrany. Protipříprava nemusí být prováděna i v případě, že nebude dostatek prostředků k vytvoření potřebné hustoty hlavní na 1 km jejího úseku. Kromě toho, jsou-li k dispozici alespoň orientační zprávy o tom, že nepříte-
l pravděpodobně v blízké době použije jaderné zbraně, může se ukázat riziko spojené se soustředěním dělostřelectva v omezeném prostoru k účasti v palebné protipřípravě jako neúnosné. Proto je třeba k otázce účelnosti a možnosti vykonání protipřípravy přistupovat v každém případě podle dané konkrétní situace.

Bylo-li zřízeno **zabezpečovací pásmo**, zahajují boj s nepřítelem, který přešel do útoku, jako první útvary vyčleněné k jeho obraně — útvary a jednotky pří-
krytí (předsunuté odřady) spolu s dělostřelectvem a protiletadlovými jednot-
kami z předsunutých palebných postavení a bojové vrtulníky. Vojska, která se brání v zabezpečovacím pásmu, musí úpornou obranou a aktivní činností za podpory letectva a dělostřelectva způsobit útočícímu nepříte-
li maximální ztráty, zdržet jeho postup a donutit ho k předčasnému rozvinutí hlavních sil. S ohle-
dem na omezené síly, vyčleněné k obraně zabezpečovacího pásma, širokou fron-
tu jejich činnosti a dočasný charakter úkolů, které tato vojska plní, bude hlavním způsobem jejich boje překvapivé palebné ničení nepřítele a postupná obrana nejdůležitějších prostorů a postavení na hlavních směrech možného při-
blížení nepřítele k přednímu okraji obrany našich vojsk.

K zabránění pronikání nepřítele mezerami mezi rajóny a úseky obrany a v ob-
cházení obranných postavení útvarů v zabezpečovacím pásmu je nutné, mimo palby dělostřelectva a údery letectva, uskutečňovat smělý manév-
r silami a prostředky i široce využívat zátarasy a možnosti minování na dálku dělostřelec-
tvem, letectvem a ženijním vojskem. Spolu s tím musí vojska rychle vycházet z boje, odpoutávat se od nepřítele, zaujímat nová obranná postavení, aktivně působit z lécek a tím získávat čas pro organizaci obrany na dalších postaveních.

Odchod vojsk na další obranná postavení zabezpečovacího pásma je organi-
zován po rotách nebo po četách. V případě, že se nepříte-
li podaří přehradit cesty odchodu našich vojsk, mohou proti němu odcházející útvary a jednotky vést protizteče, pokračovat v odchodu nebo zaujímat čáry výhodné k obraně. Ženijní jednotky ničí za odcházejícími útvary komunikace a mosty, zřizují nová minová pole, uzavírají průchody ponechané v dříve zřízených zátarasech a pře-
vádějí do prvního stupně pohotovosti zátarasy v hloubce zabezpečovacího pás-
ma a před předním okrajem hlavního pásma obrany, které byly do zahájení nepřátelského útoku udržovány v pohotovosti druhého stupně.

Odchod je vždy vynucená činnost vojsk. Proto je třeba, aby velitelé a štáby měli vždy na paměti zabezpečování odolnosti i aktivity obrany, využívání ob-
jektů polní obrany, stálých zařízení pro ničení, jednotek pohraniční stráže, do-
sahování úpornosti obrany i za cenu obklíčení, vedení protizteče, zaujímání pa-
lebných čar, zabránění nepříte-
li přeskupovat síly a prostředky.

Při vedení boje o zabezpečovací pásmo je zapotřebí úsilí **průzkumu** všeho druhu (vojenského, dělostřeleckého, rádiového, radiotechnického, vzdušného, hloubkového i pozorování) zaměřit na upřesnění zpráv i složení útočícího nepřítele, na zjištění jeho prostředků jaderného napadení, pravděpodobného zámyslu nepřítele, směru hlavního a dalších úderů.

Útvary **radioelektronického boje** spolu s útvary rádiového a radiotechnického průzkumu zjišťují nepřátelské radioelektronické systémy a prostředky s cílem napomáhat upřesňování jeho uskupení. Jednotky (roty) rušení VKV a rádiového spojení nepřítele mohou plnit úkoly z dočasných prostorů bojového rozmístění zaujatých v zabezpečovacím pásmu, a to z hlediska předpokládaného směru hlavního úderu nepřátelských uskupení. Příslušné prostředky radiotechnické vrtulníkové jednotky REB jsou připraveny rušit radiolokátory jednotného radiolokačního pole nepřátelské PVO při zabezpečování hromadných vzletů letectva. Radiotechnické útvary REB vedou odpovídající průzkum vzdušného nepřítele a jsou připraveny k zarušení jeho palubních radiolokátorů při ochraně vojsk rozmístěných v hlavním pásmu obrany i proti radiolokačnímu průzkumu a bombardování s pomocí radiolokačních zaměřovačů.

Určené útvary REB pozemního vojska a letectva ruší rádiové sítě velení a navedení taktického letectva, radionavigační systém TACAN. Kromě toho budou rušiče rádiových zapalovačů min a granátů chránit důležitá uskupení vojsk a bojové techniky.

Vojska, která vedou boj v zabezpečovacím pásmu, jsou bráněna proti úderům ze vzduchu vlastními prostředky, stíhacím letectvem frontu a prostředky vyčleněnými z hlavního uskupení vojska **PVO** armády, jež mohou k plnění tohoto úkolu uskutečnit manévry do zabezpečovacího pásma.

Vojskům, která brání pásmo přikrytí (zabezpečovací pásmo), **velí velitel divize**. Ten je povinen sladit činnost útvarů a jednotek přikrytí (předsunutých oddílů), jež působí na různých směrech, zabezpečit jejich dělostřeleckou a leteckou podporu. V případě potřeby může velitel armády zvýšit jejich úsilí silami a prostředky dalších svazků a útvarů.

Odchod vojsk přikrytí ze zaujímaných postavení se ukutečňuje na základě rozhodnutí velitele armády. K zajištění jejich organizovaného odchodu ze zabezpečovacího pásma (z pásma přikrytí) do hloubky obrany jim velitel armády a velitelé divizí, z jejichž sestavy byla vyčleněna, předem určují průchody záтары a osy odchodu do stanovených prostorů. Součástí budou organizovaně odcházet buď na třetí a čtvrté postavení hlavního pásma obrany, nebo na postavení druhého pásma obrany po rotách až praporech. Odchod je zabezpečován palbami armádního dělostřelectva a dělostřelectva divizí prvního sledu, údery vojenského i stíhacího bombardovacího letectva a plně je využito záтарыsů a dýmových clon. Armádní a divizní dělostřelecké skupiny současně umlčují a ničí jaderné prostředky a dělostřelecké baterie nepřítele, místa velení i další důležité objekty.

V tomto období je důležité nedovolit vklínění nepřítele do hlavního pásma vzápětí za odcházejícími vojsky ze zabezpečovacího pásma, zastavit jeho čelní jednotky, donutit ho k zasazení dalších sil a k nové přípravě útoku. Na nepřátelská vojska, která se snaží z chodu proniknout mezerami v bojových sestavách pluků prvního sledu, je vedena soustředěná dělostřelecká palba, vojskové a stíhací bombardovací letectvo uskutečňuje připravené údery, útvary a jednotky přikrytí, které brání předsunuté postavení, musí aktivním bojem znemožnit

nepříteli, aby mohl zjistit skutečný průběh předního okraje hlavního pásma obrany a nedovolit mu vedení útoku z chodu.

Útok čelních útvarů nepřítele a jednotek, jež vedou průzkum bojem, odrážejí síly, které brání předsunuté postavení (nebo postavení bojového zajištění) a prapory prvního sledu za palebné podpory dělostřelectva hlavních sil z dočasných palebných postavení. Zvlášť vyčleněné dělostřelecké oddíly (baterie) z plukovních a divizních dělostřeleckých skupin odrážejí pokusy nepřítele o vedení průzkumu bojem a zabráňují mu v ražení průchodů v zátarasech před předním okrajem. Zvlášť bděle je třeba v tomto období sledovat činnost nepřítele, aby byly včas zjištěny jeho pokusy o přechod do útoku vzápětí za průzkumem bojem. Průchody v našich zátarasech, které se nepřítelem podařilo vytvořit, jsou okamžitě uzavírány a jsou pod palbou dělostřelectva, minometů, protitankových a ručních zbraní. Jednotky a palebné prostředky, které se prozradily při odrážení nepřátelského průzkumu bojem, musí změnit svá postavení.

Při **vedení boje** o pásmo příkrytí (zabezpečovací pásmo) je nutné zjistit směr útoku nepřátelských uskupení v pásmu každé divize a směr hlavního úderu nepřítele v pásmu armády i frontu. Velitel frontu (armády) a velitelé svazků prvního sledu využijí tohoto období k vedení aktivního průzkumu, přijetí včasných opatření k zesílení obrany na ohrožených směrech uskutečněním manévru silami a prostředky, zvýšení hustoty protitankových zbraní a ženijních zátarasů a k upřesnění plánů vedení obranné operace a boje.

Aktivní nepřetržitá bojová činnost armád prvního sledu a letectva, vedená s cílem způsobit vážné ztráty nepřátelským pozemním uskupením a prostředkům vzdušného napadení v období jeho přípravy k útoku a za přesunu k přednímu okraji obrany našich vojsk, musí dezorganizovat nepřítele, maximálně oslabit sílu jeho počátečního úderu, zdržet přechod do útoku a získat další čas pro organizaci obrany a pečlivější přípravu k odražení nepřátelského útoku.

K oklamání nepřítele a zabezpečení vyvedení našich vojsk z prostorů ohrožených nepřátelskou palbou je možné část druhých sledů a záloh, některé útvary raketového vojska, dělostřelectva, PVO, REB a místa velení přemístit do nových, předem připravených prostorů. S cílem ochránit živou sílu a bojovou techniku vojsk, která brání první obranné postavení proti hromadným palbám nepřítele v období jeho palebné přípravy, mohou být v jednotlivých případech na základě rozhodnutí velitele frontu tyto jednotky odvedeny na druhé nebo i na třetí obranné postavení. Všechna opatření k zesílení obrany a změně prostorů rozmístění jednotek, útvarů a svazků je nutné uskutečňovat rychle a skrytě, a to tak, aby nedošlo k narušení odolnosti obrany.

Ničení nepřítele na přístupech k obraně je nutné považovat za jedno z rozhodujících období vedení obranné operace a měli by se jím zabývat jak velitelé, tak i štáby z hlediska sladěného použití druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb v různých podmínkách přechodu do obrany.

K ODRÁŽENÍ AGRESE NEPŘÍTELE

Příprava a vedení prvních operací na počátku války za použití konvenčních a jaderných prostředků jsou velmi mnohostranné objekty poznání. V procesu vývoje vojenského umění se v nich odrážejí stále nové souvislosti a vztahy.

V současné přípravě velitelů a štábů je výrazná pozornost věnována zvládnutí organizace a vedení prvních obranných operací k odrážení agrese nepřítele a útočných operací k jeho zničení. Tato problematika je řešena na hlavních opatřeních operační přípravy, na kterých se procvičuje komplexně. Nejvyšší jejich formou jsou operační cvičení s účastí vojsk, která postihují přípravu a vedení obranné i útočné operace a zároveň rozvíjejí teorii vojenského umění.

Operační cvičení poskytují bohatý materiál k rozpracování mnohých otázek operačního umění a vytvářejí jeho základnu. Na druhé straně získané poznání umožňuje zpětně zdokonalovat praxi, která je v tomto směru určujícím kritériem objektivnosti vojenskoodborných poznatků operačního umění. Tím více platí uvedená zásada při zkoumání teoretických jevů operace, které skutečně v době míru není možné ověřit.

Závěry z rozborů operačních cvičení, kde se odrážejí současné zdůvodněné poznatky vojenského umění, zcela přesvědčivě dokazují, že objektivní hodnocení charakteru konkrétních podmínek soudobých operací vedených na počátku války je možné jen tehdy, vycházejí-li z teoretických znalostí podstaty, charakteru povahy, možností vlastních vojsk i nepřítele. Současně ale také z praktických zkušeností, analýzy vypracované na základě operačních cvičení. Obsah teoretických závěrů vychází z praktických výsledků operačních cvičení, v jejichž průběhu se otázky odrážení agrese nepřítele a přechodu vojsk do útočné operace po splnění cílů obranné činnosti procvičovaly. Jednak se nejvíce přibližují konkrétním procesům vedení operací na počátku války, ale také vytvářejí podmínky a prostor k osvojení si vědomostí, jež lze získat pouze z tohoto zdroje poznání.

S modernizací technické základny operace (boje) budou nepřetržitě vznikat nové problémy, v důsledku kterých teorie přípravy a vedení současné operace nebude nikdy úplná. Také podmínky, v nichž je veden ozbrojený zápas na počátku války, jsou v důsledku toho stále složitější a jsou příčinou, proč v souladu s vědeckotechnickým pokrokem je potřeba stále zdokonalovat, zvyšovat a prohlubovat vědomosti o způsobech vedení zvláště prvních obranných operací. Domnívám se, že je to především proto, že právě výsledky prvních operací mohou zásadně ovlivnit další průběh války.

V článku se pokusím zobecnit některé poznatky z operačních cvičení s obrannou tematikou, ale také některé způsoby přechodu do útoku po splnění cílů obranné operace.

Zkušenosti potvrdily, že je účelné agresi nepříteli odrazit na směru jeho hlavního úderu přechodem části sil i prostředků do obrany, čímž vzniknou výhodné podmínky k utvoření a přechodu velkých úderných uskupení vlastních vojsk do útoku na výhodných směrech.

V průběhu některých cvičení bylo procvičováno odrazení agrese nepříteli silami a prostředky vojsk přikrytí s přechodem hlavních sil (po dvou až třech dnech) do útočné operace.

Na základě vzniklé konkrétní situace na počátku války, v podmínkách současných bojových možností obou stran, může být agrese nepříteli odražena také střetným sražením.

Odrazení agrese nepříteli, které odpovídá současnému pojetí a skutečné realitě, spočívá ve zdůvodněném přechodu uskupení vlastních bojeschopných sil a prostředků na počátku války do obrany. Princip plnění úkolu tímto způsobem vyžaduje vést obranu silami a prostředky, které jsou k okamžitému bojovému použití a současně uskutečnit opatření operačního a mobilizačního rozvinutí vojsk. Po splnění cílů obranné operace a po vytvoření úderných uskupení přejít, zpravidla v součinnosti se sousedem, do útoku.

Podstatně složitější budou podmínky při vedení prvních operací za použití jaderných zbraní. Je zřejmé, že důsledky nepřátelských jaderných úderů na naše vojska budou v době odrazení agrese značné a není možné je podceňovat. Zkušenosti již z dřívějších operačních cvičení, komplexních štábních nácviků svědčí o tom, že po prvním jaderném úderu nepříteli může front ztratit 20 až 35 % živé síly, bojové techniky, zbraní a materiálu. Přitom bojová síla některých armád může být snížena o 30 až 60 % a ztráty jednotlivých svazků mohou dosáhnout více jak 70 %. V takovém případě bude prvořadým úkolem co nejdříve obnovit velení, získat údaje a přehled o situaci u vojsk, přijmout opatření k zabezpečení další činnosti, organizovat obnovu bojeschopnosti a v nejkratší možné době odstranit následky. Na směrech, kde bude situace umožňovat vést aktivní činnost, je třeba zahájit v součinnosti s dalšími bojeschopnými silami plnění úkolu.

Při odrazení agrese v podmínkách použití pouze konvenčních zbraní bude činnost vojsk na počátku války zabezpečována palebným ničením se současnou jejich rozhodnou činností v pásmu přikrytí a také v jednotlivých obranných pásmech v hloubce k udržení stanovených prostorů, postavení a důležitých objektů. Tím bude zabezpečeno dokončení mobilizačního a operačního rozvinutí hlavních sil i prostředků a jejich zasazení. Příčinou přechodu vojsk do obrany v podmínkách nedokončeného rozvinutí sil a prostředků může být také překvapivé napadení nepříteli.

Při zahájení války s převapením, můžeme-li takovou variantu v dnešních podmínkách vyspělé techniky ještě připustit, vzniká pro štáby i vojska složitá situace. Nepřítel, který bude v převaze, může již od samého začátku vyvíjet vzdušnými a pozemními silami aktivní činnost, zatímco naše vojska budou vést obranu jen těmi bojeschopnými silami a prostředky, které jsou k okamžitému bojovému použití.

Štáby všech stupňů při nenadálém napadení v co nejkratší době zaujímají místa velení a vojska určené čáry, prostory, plní úkol přímo ze stálých posádek, prostorů vyvedení ve výcvikových prostorech i cvičení. Prostředky PVOS, PVO pozemního vojska, vyčleněné síly i prostředky frontu k účasti v protivzdušné operaci na válčišti a k vedení úderů na cíle prvního pořadí jsou uváděny do plné bojové pohotovosti a ihned plní stanovené úkoly. Jednotky Pohraniční stráže včas zaujímají opěrné body na státní hranici a zahajují úporný boj o udržení přechodů.

Vyčleněná vojska k přikrytí jsou co nejrychleji přesunována do určených prostorů, snaží se předejít nepříteli v rozvinutí na výhodných terénních čarách. Tam, kde se to nepodaří, může dojít ke střetným bojům s cílem zajistit příznivé podmínky pro další úspěšné plnění úkolů. Vojska v přikrytí působí nepříteli maximální ztráty, vyčerpávají ho a nutí k předčasnému rozvinutí jeho hlavních sil. Tím umožňují organizovaný přechod do obrany bojeschopným silám a prostředkům v hlavním pásmu obrany. Současně pokračuje operační a mobilizační rozvinutí druhých sledů a záloh v hloubce. Část vojsk na státní hranici může vést také boj v obklíčení a poutat na sebe síly nepřítel, nebo uskutečňovat manévry silami a prostředky k zaujetí výhodnějšího postavení, obrany na ohrožených směrech a k vytvoření potřebného uskupení.

Průzkumné prostředky ve spojení s palebnými systémy přenášejí úsilí na území nepřítel, upřesňují objekty prvního pořadí ničení, zjišťují přísun, pravděpodobné směry zasazení záloh, přípravu a dobu vedení možných jaderných úderů.

Vedení obranné operace s nepřítel, který se na počátku války v důsledku převahy vklíní do naší obrany, a možnosti jeho zničení závisí v prvé řadě na složení a zachování bojeschopnosti vlastních vojsk, na možnostech rozvíjet útočnou operaci s využitím zasazení čerstvých sil z hloubky. Úspěch obranné operace ovlivní stav bránících se uskupení, umění vést odolnou a zejména aktivní činnost, schopnost změnit vzájemný poměr sil ve svůj prospěch. Při zahájení obranné operace poměr sil ve prospěch útočníka mu umožňuje volbu směrů, místa i času činnosti a vytvoření uskupení sil a prostředků k prolomení pásma obrany a rozvíjení útoku. V průběhu vedení obrany je nezbytné manévrem vojsky z úseků, na nichž nepřítel nevede aktivní činnost, usilovat o to, aby naše vojska využila této skutečnosti. Je to splnitelný úkol, jak to potvrzují zkušenosti např. ze cvičení Palcát-86, kdy část vojsk z úseků méně důležitých byla přeskupena na ohrožené boky průlomu. Vyvedení a přesun těchto součástí je nutné uskutečňovat rychle a utajeně. Doba, kdy se vojskům při vedení úporné obrany a vykonávání dovedného manévru i rozhodného narůstání úsilí v hloubce podaří vyrovnat poměr sil a prostředků, bude nejvýhodnějším obdobím pro přechod k aktivní činnosti — vedení protiúderu.

K vytvoření příznivých podmínek pro zničení útočícího nepřítel aktivní činností v obraně je důležité zachování maximální bojeschopnosti vlastních vojsk i udržení úseků na bocích průlomu, který se nepřítel snaží rozšířit do stran a

hloubky. Na cvičení Palcát-86 byla vytvořena poučná operační situace před provedením protiúderu. Potvrdilo se, že v případě, kdy nepřítel již vyčerpal možnosti narůstání úsilí do hloubky obrany, jeho hlubší operační zálohy nejsou k použití v krátkém čase, vzniká příhodný okamžik pro protiúder.

Úspěch protiúderu, vedeného s cílem zničit vklínivšího se nepřítel, v mnohém závisí na efektivnosti jaderného a palebného ničení a také na manévru vojsky. Zvláštní pozornost v tomto období je zapotřebí věnovat ničení nepřátelských prostředků jaderného napadení, průzkumných palebných systémů a nepřítel v hloubce s cílem nedopustit přísun záloh.

Při protiúderu s předpokladem současného přechodu do útočné operace se jeví účelné uskutečňovat jej [ve vzájemné součinnosti] na několika směrech. Praktické poznatky svědčí o tom, že protiúder vojsk vedený z různých směrů zasadí nepříteli úder jak do jeho boků, tak zejména do týlu. Např. na cvičení Palcát-86 bylo úsilí soustředěno na směr předpokládaného hlavního úderu. Takový protiúder je neúčinnější i proto, že zpravidla boje nepřátelského uskupení jsou odkryté a také nejzranitelnější. Manévr vojsky a soustředěné palebné ničení nepřítel na směr hlavního úderu v době protiúderu napomůže rychlému přechodu úderných uskupení do útočné operace, aniž by docházelo k přerušení mezi ukončením protiúderu a pokračováním v útočné operaci. Je nezbytné zabezpečit neustálé narůstání úsilí. Aktivní činnost vedenou ve vysokém tempu je třeba dále rozvíjet také proto, že nepřítel v daném okamžiku nemá dostatek času na organizaci odolné obrany, přísun a přeskupení vojsk z pasivních úseků fronty, nebo z hloubky.

Jednou z podmínek úspěšného rozvíjení protiúderu v útočnou operaci je aktivní činnost vojsk v dotyku, která využívají úspěchu zasazených sil, a to především na jejich bocích. Někdy může být nezbytné uskutečnit manévr útvarů a svazky prvního sledu, aby byly vyvedeny a přeskupeny na směr hlavního úderu. Nejdůležitější podmínkou úspěšného vedení aktivní bojové činnosti při protiúderu je široké uplatnění manévru silami a prostředky. Jsem toho názoru, že v tomto případě manévr chápeme jako přenášení paleb (úderů) na nové prostory a objekty, přesuny a přeskupení vojsk i prostředků na nové směry k vytvoření potřebného uskupení, jeho výhodnějšího rozmístění, efektivní a dovedné využití všech sil i prostředků ke zničení nepřítel. Po přeskupení je účelné, aby vojska přecházela do útoku z chodu, vzápětí po palebném ničení.

Vytváření podmínek k přechodu do útoku po protiúderu je tvůrčí, mnohostranný, složitý proces. V jeho průběhu uplatňujeme všechny znalosti a dovednosti vojenského umění, zejména sladění využití bojeschopných sil a prostředků. Přechod do útoku musí bezprostředně vycházet z protiúderu a plně využít palebného ničení nepřítel. Přitom je vhodné, aby přesun z hloubky a zasazení svazků úderného uskupení byly časově sladěny a zahajovaly mohutný úder současně se zasazením vojsk sousedů.

Po odražení agrese je soustředění úderných uskupení na nejdůležitějším směru útoku realizováno rychlou činností vojsk, a tudíž i s menším rizikem jejich zničení, protože použití průzkumných palebných systémů nepřítel v této době je značně vysoké. To je také příčinou, proč má v době vytváření úderných uskupení po odražení agrese a jejich přechodu do útoku významnou úlohu čas. Proto hromadění sil a prostředků v tomto kritickém období vedení operace lze uskutečňovat jen na krátkou, nezbytně potřebnou dobu. K tomu bude nutné zahajovat manévr k soustředění sil i prostředků a jejich přeskupení v různé

době, vzájemně sladit činnost vojsk v dotyku s přisunovanými svazky z hloubky, aby mohly zahájit úder na nepřítele současně. Podle jejich vzdálenosti zpravidla tak, aby ve stanovenou dobu mohly (po nezbytném upřesnění úkolu a doplnění materiálem) ihned přejít do útoku. Sníží se tím jak ztráty, tak možnost pusbobení vysoce přesných zbraní nepřítele na vojska úderného uskupení.

Správné vyvození a určení přesné doby zahájení rozhodujícího mohutného úderu na nepřítele bude nutnou podmínkou úspěšného přechodu do útoku. Může jej ovlivnit výsledek protiúderu, jenž v některých případech vytvoří rychle se měnící složitou situaci. Také je potřebné brát v úvahu vzdálenost prostorů rozmístění svazků (svazů) a jejich činnost od zvolené čáry přechodu do útoku, protože řada z nich může ještě v této době vést boj, ničit nepřítele v obklíčení v hloubce sestavy vlastních vojsk atd.

Úder zahájený příliš brzy, bez vytvoření potřebných podmínek, může vést k zavázání vojsk do vleklých bojů, často i na podružném směru. Pomalé tempo útoku usnadní nepříтели postupně se odpoutat a v hloubce organizovat obranu. Opožděný úder může zase skončit neúspěchem v důsledku rozbití úderných uskupení vlastních vojsk ještě dříve, než vyrazí do útoku.

Zkušenosti ze cvičení Palcát-86 potvrzují, že nevhodnější je zahájit úder tehdy, když ještě vlastní vojska v dotyku po protiúderu poutají nepřítele aktivní činností a v důsledku toho se jeho vojska nestačila přeskupit, upevnit na dosažených čarách a přisunout hluboké operační zálohy.

Ke splnění tohoto úkolu je zapotřebí vytvořit silné uskupení na směru úderu a dosáhnout potřebné převahy. Výhodného poměru sil a prostředků docílíme, podle mého názoru, soustředěním úsilí, sladěnou účastí všech prvků operační sestavy, které do útočného pásma zasazujeme po přeskupení a zejména stanovením **užších pásem** při přechodu do útoku. Velký význam může mít využití úspěchu vojsk sousedního svazu. Z předchozích poznatků je zřejmé, že do útoku (po odražení agrese nepřítele) mohou vojska přejít zpravidla z chodu, úderná uskupení budou vytvářena v omezené době a že bude značně znát nerovnoměrná činnost vojsk, diferencovanost v rozdělování sil i prostředků k uspořádání bojových a operačních sestav a soustředění úsilí vojsk z hlediska cílů, času a místa. Domnívám se, že při organizaci vytváření úderného uskupení je proto třeba přihlížet k vyřešení těchto otázek:

- zplánovat (upřesnit) zasazení úderného uskupení,
- stanovit způsob soustředění potřebných sil a prostředků, možnosti jejich doplnění,
- určit způsob a pořadí začlenění posilových a podpůrných prostředků,
- organizovat spojení, velení a všestranné zabezpečení,
- určit základní otázky součinnosti.

Úderná uskupení po odražení agrese nepřítele jsou vytvářena zpravidla ze svazků prvního sledu vševojskové armády (armád), zesílených armádními a frontovými prostředky, svazků druhého sledu armády (armád) vševojskové zálohy nebo i kombinací vojsk prvního a druhého sledu. Ve zvláštním případě může být také vytvořeno z armády druhého sledu frontu, jak tomu bylo např. v průběhu cvičení Dukla-82. Rozhodující zásadou přitom vždy bude zasadit úderné uskupení na směru, kde je předpoklad největšího úspěchu.

Úderné uskupení můžeme charakterizovat jako účelné, cílevědomé vytvoření uskupení několika vševojskových svazů, svazků a útvarů druhů vojsk a speciálních vojsk na rozhodujících směrech útočné operace. Formování těchto usku-

pení v souvislosti s odražením agrese nepřítele bude mít řadu specifík. Jde o bezprostřední vliv ztrát osob, bojové techniky a zbraní po několikanásobném předchozím odražení útoku nepřítele, který byl v převaze, nerovnoměrné rozmístění vojsk a o časové možnosti zaujímání sestavy na směru úderu.

Je nutné, aby operační sestava a vytvořené úderné uskupení odpovídaly zámyslu útočné operace a zabezpečovaly rychlé, efektivní a spolehlivé jaderné a palebné ničení nepřítele, uskutečnění plánovaného manévru, těsnou součinnost, spolehlivé velení a minimální ztráty.

V důsledku dynamičnosti a složitosti situace bude mít vliv na způsoby vytváření a použití úderných uskupení v útočné operaci po odražení agrese rychlá analýza situace, její předvídání, včasná opatření k přeskupení sil i prostředků a jejich soustředění na rozhodující směr úderu.

Považuji za nutné zdůraznit, že je zapotřebí dále zdokonalovat způsoby odražení agrese nepřítele a v souvislosti s tím i formy přechodu do útoku po splnění prvního úkolu, hledat nové metody především jak zmařit jeho útočný zámysl, narušit a nedovolit mu organizovaně přejít do obrany pro rozbití úderných uskupení.

NIČENIE NEPRIATEĽSKÝCH VZDUŠNÝCH VÝSADKOV V HĽBKE OPERAČNEJ ZOSTAVY

Možnosti nepriateľa vo vysadení vzdušných výsadkov na začiatku vojny

Od vzniku Severoatlantického paktu nebolo väčšie cvičenie jeho ozbrojených síl, na ktorom by neboli precvičované spôsoby použitia vzdušných výsadkov rôzneho určenia. Veľký význam je prikladaný štúdiu skúseností výsadkových vojsk z druhej svetovej vojny a z lokálnych konfliktov. Západní vojenski špecialisti zdôrazňujú podiel, ktorý mali výsadkové vojská na výsledok vojen v Indočíne, Alžírsku, na Blízkom východe, Indickom subkontinente, vojne o Falklandské ostrovy a v ďalších konfliktoch.

Všestranne sú skúmané otázky bojového použitia vzdušných výsadkov, ktoré je chápané ako súčasť operácie pozemného vojska.

1. Súčasná doktrína pozemného vojska USA „kombinovaného vzdušného a pozemného boja“ formulovaná v poľnom poriadku FM 100-5 „Operations“ a strategicko-operačný princíp NATO „úder proti silám v hĺbke“ ešte viac zdôraznili úlohu výsadkových vojsk v súčasnom boji a operácii.

2. Trvale je zdokonaľovaná organizačná štruktúra výsadkových vojsk s cieľom okrem iného zvýšiť ich prepraviteľnosť vzduchom. Širším zavádzaním nových modernejších prepravných a podporných prostriedkov najmä vrtuľníkov sa súčasne zvyšuje aeromobilnosť motorizovaných a mechanizovaných jednotiek. Veľmi zreteľne je to vidieť na „divizii-88“ USA, ktorá začlenením vrtuľníkovej brigády môže teraz

bez posilnenia časťou síl viesť aeromobilový boj.

Vzdušné výsadky môžu byť použité vo všetkých druhoch boja a operácie. Môžu byť vysadzované v blízkom aj hlbokom tyle protivníka, bojovať aj v zostave vlastných vojsk, byť v zálohe alebo dokonca bojovať proti nepriateľským výsadkom. Predpokladá sa, že najväčšie použitie budú mať výsadky v útočnom boji. Rýchla preprava a vysadenie na cieľ alebo v jeho blízkosti zvyšuje moment prekvapenia a vytvára predpoklady pre plnenie úloh aj menšími silami a bez veľkých strát. Široká použiteľnosť výsadkových a aeromobilových vojsk nie je daná iba ich organizačnou štruktúrou, výzbrojou a zásadami bojového použitia, ale i výberom ľudí s tvrdým výcvikom.

Podľa cieľa a úloh, ktoré budú plniť, sa v západných armádach výsadky delia na:

- taktické vzdušné výsadky,
- operačné vzdušné výsadky,
- vzdušné výsadkové prepady,
- výsadky zvláštneho určenia.

Taktické a operačné vzdušné výsadky budú plniť tieto úlohy:

- ovládnuť dôležité objekty a priestory v tyle protivníka a udržať ich do príchodu hlavných síl (napr. komunikačné uzly, prechody cez vodnú prekážku, prechody cez štátnu hranicu, letiská atď.),

- ničiť PJN, miesta velenia, spojovacie uzly, sklady jadrovej munície, prostriedky REB, PVO,
- brániť protivníkov v odchode, narušovať jeho zásobovanie,
- obsadiť alebo ničiť dôležité vojenské objekty a objekty národného hospodárstva,
- narušovať mobilizačné rozvinutie vojsk,
- využiť výsledky jadrových úderov pre zabezpečenie rozvíjania úspechu a zvýšenie tempa útoku vlastných vojsk,
- obmedziť manéver a prísun záloh, druhých sledov vojsk protivníka, izolovať priestor bojovej činnosti,
- odrezať ústupové cesty a dokončiť obkľúčenie vojsk protivníka,
- podporovať alebo posilňovať vlastné vojská, ktoré sú v nebezpečenstve obkľúčenia, alebo sa v ňom nachádzajú,

- viesť prieskum a diverznú činnosť,
- organizovať, podporovať a koordinovať nepriateľské akcie a činnosť záškodníkov na území protivníka,
- vykonávať vzdušné výsadkové prepady,
- v súčinnosti s jednotkami bitevných vrtuľníkov prehradzovať medzery, ktoré vznikli v zostave vlastných pozemných vojsk,
- vystriedať jednotky prvého sledu.

Rozdiel medzi úlohami taktických a operačných výsadekov treba vidieť predovšetkým, že sa plnia v prospech boja alebo operácie a samozrejme aj v sile výsadku, hĺbke a dobe činnosti. Rozdelenie, hodnota a možnosti vytvárania vzdušných výsadekov na stupni brigády až armádneho zboru sú zrejme z **tabuľky 1 a 2.**

Taktické vzdušné výsadky

Tabuľka 1

Štát	Vytvára	Sila	Spolu výsadekov	Doba činnosti (h.)	Hĺbka vysadenia	Prepravuje
USA	brigáda	čata až zosilnená rota	1	6—12	10—20	vrtuľníková brigáda divízie, vrtuľníková skupina az
	divízia	zosilnená rota	2—3	6—12	10—20	
		až zosilnený prápor	1	až 24	15—50	
	armádny zbor	zosilnená rota	8	6—12	10—20	
		zosilnený prápor	2—3	až 24	15—50	
		brigáda	1	24 a viac	40—60	
NSR	brigáda	čata až zosil. rota	1		12—15	Idolp, strdop az
	divízia	až zosilnený prápor	1	až 24	do 20	
	armádny zbor	zosilnená rota	6		10—15	
		zosilnený prápor	2		15—20	
FRANCIA	divízia	zosilnená rota	1—2	do 12	20—60	vrtp, vrts az
	armádny zbor	mop (pp)	1	do 24	do 100	

Operačné vzdušné výsadky

Tabuľka 2

NSR	armádny zbor	vzb	1	až 48	80—150	dopravné letectvo
Skup. armád		vzb, aerb	2—3	2—4 dni	100	dopravné letectvo
		vvd	2	4—6 dni	až 400	organické letectvo
		vvd-aerd	2		60—120	

Operačné výsadky môžu byť vysádzané ako padákové dopravným letectvom, ako pristávacie vysadené dopravným letectvom alebo vrtuľníkmi vojskového letectva. Ak sa vysádzajú uskutočňuje vo viacerých sledoch, potom zvyčajne prvý sled je padákový, druhý a ďalší sled je pristávací.

Pre plnenie úloh operačných vzdušných výsadek a aeromobilových operácií má pozemné vojsko USA vo svojom zložení 82. vvd a 101. vvd-aer., Francúzsko 11. vvd a 4. aerd, NSR 1 (9) vvd, ktorej výsadkové brigády sú priamo podriadené armádnym zborom a plnia aj taktické úlohy. Ich organizačná štruktúra a výzbroj je uvedená v príslušných predpisoch.

Bojové použitie operačného výsadku možno z časového hľadiska rozdeliť do troch období:

- príprava a vzdušná preprava,
- vlastné vysadenie,
- boj v tle protivníka.

Pred nasadením sa operačný vzdušný výsadok sústreďuje vo východiskových priestoroch pre vysadenie, ktoré sú v hĺbke 150–250 km od čiar dotyku. Zahrňujú odletové letiská a vyčkávacie priestory. Pre divíziu treba dovedna 13–20 a pre brigádu 4–5 odletových letísk. Predpokladá sa, že vzdušná výsadková divízia môže byť naložená za 1,5–2 hodiny a brigáda za 30–60 minút. Na vzdušnú prepravu divízie treba v závislosti od posilnenia 450–500 stredných a ťažkých lietadiel, pre brigádu okolo 100 lietadiel.

Prelet a vysadenie je zabezpečený taktickým letectvom, bitevnými vrtuľníkmi, údermi riadených striel s úlohou umlčať na smere preletu a v priestore vysadenia palebné prostriedky protivníka, predovšetkým PVO a vybojovať na potrebný čas nadvládu vo vzduchu. Pre vysadenie sa volí jeden hlavný a jeden záložný priestor vysadenia o rozlohe 2500–4500 km² pre divíziu a 100 km² pre brigádu.

Sily a prostriedky operačného vzdušného výsadku sa spravidla členia do troch sledov: úderný sled, hlavné sily, tylový sled.

Úlohou prvého úderného sledu — zvyčajne padákového — je ovládnuť a udržať rozhodujúce priestory pre vysadenie hlavných síl a začať plniť bojové úlohy.

Vysadenie hlavných síl môže byť kombinovaným spôsobom, t. j. padákmi a pristátim lietadiel. Hlavné sily rozširujú bojovú činnosť za účinnej palebnej podpory. Účinnou činnosťou, prepadmi, ničia alebo sa zmocňujú určených objektov, opevňujú sa v dobytých priestoroch a bránia ich do príchodu vlastných vojsk.

Úlohou tylového sledu, ktorý je vysádzovaný ako posledný, je zaistiť hlavné sily potrebným materiálom a zabezpečovať príjem zásob zo vzduchu.

V operáciách skupiny armád na stredo-európskom priestore vojnové činnosti sa predpokladá použitie aeromobilových súčastí o sile brigády alebo divízie. U armádnych zborov je možné vysadenie brigádneho aeromobilového skupenia z pridelených síl alebo z vlastných síl o hodnote zosilneného práporu.

Brigádne aeromobilové taktické skupenie sa skladá z 2–3 aeromobilových práporov a posilových delostreleckých, protiletadlových, prieskumných, ženijných a zdravotníckych jednotiek, z jednotiek bitevných a dopravných vrtuľníkov. Zaujíma východiskový priestor o rozlohu asi 30–50 km² vo vzdialenosti 20–70 km od čiar dotyku. Na vysadenie treba okolo 250 dopravných a výsadkových vrtuľníkov. Na palebnú podporu za preletu a pri vysadení okrem taktického letectva ďalších 50 bitevných vrtuľníkov.

Aeromobilová divízia môže byť zasadená súčasne alebo po jednotlivých brigádach. Organickými prostriedkami môže vysadiť v jednom kolobehu úderný sled o sile brigádneho aeromobilového skupenia v zložení dvoch aeromobilových práporov s časťou posilnenia. Východiskový priestor zaujíma o rozlohu 4000–6000 km² v hĺbke 70 aj viac km od línie frontu.

Bojové použitie aeromobilových súčastí zahrnuje podobne ako u operačných vzdušných výsadek 3 obdobia: prípravu a vzdušnú prepravu, vlastné vysadenie, boj v tle protivníka.

Cieľom vzdušných výsadkových prepádov môže byť zničenie alebo ovládnutie prostriedkov jadrového napadnutia, PVO, skladov jadrovej munície, miest velenia a spojenia, letísk, mostov a iných dôležitých objektov. Tiež oslobodenie vojnových zajatcov zo zajateckých táborov, zmocnenie sa významných štátnych, politických a vojenských činiteľov a ukoristenie nových alebo neznámych druhov bojovej techniky patrí k úlohám jednotiek uskutočňujúcich vzdušný výsadkový prepad.

Jednotka, ktorá vykonáva vzdušný výsadkový prepad, sa spravidla bude deliť na skupiny: veliteľskú, údernú, zaistovaciu a záložnú.

Charakteristickou črtou v činnosti jednotiek uskutočňujúcich vzdušný výsadkový prepad je iniciatívna rozhodná činnosť, obmedzený čas pôsobenia v tle. Po splnení úlohy sa zvyčajne vracajú do zostavy vlastných vojsk. Ak nie je možný návrat prechádzajú na diverznú a záškodnícku bojovú činnosť.

Zloženie síl a ďalšie údaje sú uvedené v **tabuľke 3**.

Posledným druhom sú **výsadky zvláštno-
ho určenia**. K nim možno počítať skupiny špeciálnych síl (Special forces group) americkej armády tzv. Zelené baret. V súčasnosti má americké pozemné vojsko 8 skupín špeciálneho určenia. Všetky sú dislokované na území USA. Príprava skupín je zameraná podľa jednotlivých priestorov vojnovnej činnosti. Pre stredoeurópsky priestor je predurčená 10. skupina špeciálnych síl. Jej jeden prápor je trvalo dislokovaný v Bad Tolz v NSR. K hlavným úlohám špeciálnych síl patrí diverzia, sabotáž, teror, organizovanie band, dezorganizovanie štátneho a vojenského riadenia, prieskum najdôležitejších objektov a rad ďalších úloh. Základnou jednotkou špeciálnych síl je prieskumno diverzný odriad o sile 14 ľudí. V skupine špeciálnych síl v zložení ktorej sú tri prápory, každý o troch rotách, v rote 5 prieskumno diverzných odriadov, teda dovedna v skupine je 45 prieskumno diverzných odriadov. Pri rozdelení odriadu na dve samostatné časti môže skupina vytvoriť až 90 menších prieskumno diverzných odriadov. Pre ničenie najdôležitejších objektov môžu byť PzDO vybavené prenosnými jadrovými mínami-kt 0,01 až 0,1.

Menej známu jednotkou špeciálnych síl je odriad Delta o sile asi 200 osobitne vybraných a pripravených vojakov. Aj keď oficiálne bola táto jednotka predurčená na boj s terorizmom, je známo, že na Grenade bola použitá 2 dni pred intervenciou na obsadenie kľúčových objektov.

Prieskumno diverzné úlohy plnia v americkej armáde aj útvary a jednotky Rangers 75. pp tzv. Čierne baret v zložení ktorého sú 3 prápory, každý o 3 rotách. V rote možno vytvoriť dovedna 24 prieskumných odriadov po 5 prieskumníkoch. Prápor Rangers môžu byť pridelované skupine armád a na smere hlavného úderu aj armádnemu zboru. Na druhých smeroch budú armádne zbory posilňované rotou Rangers. Hĺbka ich činnosti sa predpokladá do 450 aj viac km.

K výsledkom špeciálneho určenia možno počítať aj samostatné rotu hlbokého prieskumu armádných zborov, u ktorých sa predpokladá okrem prieskumu plniť aj diverzné úlohy do hĺbky 150–200 km. Dovedna môže byť u armádného zboru USA vytvorených 36–38 PzDO [32 SHPz rotu hlbokého prieskumu armádného zboru a 4–6 prieskumných diverzných hliadok ľahkého obrneného pluku], u NSR 20 SHPz a v armádnom zboru Francúzska tiež 20 SHPz.

Prieskumno diverzné jednotky zo síl špeciálneho určenia Rangers a hlbokého prieskumu môžu pôsobiť v základnej jednotke, t. j. prieskumno diverznom odriade, ale i o sile 2–3 aj viac odriadov spolu, ak bude treba ničiť dôležitý a rozmernejší objekt. Tomu musí zodpovedať aj spôsob ich ničenia a sily na to vyčlenené.

Za predpokladu, že skupina armád bude zložená z 5–7 armádných zborov, bude posilnená: jednou vzdušnou výsadkovou divíziou, jednou aeromobilovou divíziou, jedným práporom Special forces, jedným až dvoma práporami Rangers, potom z organických a pridelených síl môže byť v priebehu útočnej operácie vysadených dovedna: do 100 taktických a operačných výsadekov, 15–30 prieskumno diverzných odriadov Special forces, 72–144 prieskumno diverzných odriadov Rangers, 136–176 skupín hlbokého prieskumu armádných zborov.

Okrem toho do hĺbky operačnej zostavy našich prvosledových armád bude pôsobiť aj časť neorganických prieskumno diverzných odriadov divízií.

Uvedený vysoký počet výsadekov rozličného druhu, sily a zloženia, výzbroje a bojovej techniky vysadených v priebehu útočnej operácie skupiny armád bude kladť značné nároky na plánovanie, organizáciu a vlastné ich zničenie. Znalosť zloženia, organizačnej štruktúry a spôsobov bojovej činnosti nepriateľských výsadekov je prvým predpokladom úspešnej činnosti veliteľov, štábov a vojsk, ktoré ich ničia.

Tabuľka 3

Vytvára	Hodnota	Hĺbka vysadenia	Doba činnosti (h.)	Spôsob vysadenia
armádnym zborom skupina armád	vvpr, aerpr až vvb, aerb	150 i viac	3–6 i viac	padákom, vrtulníkmi a kombinovane

Zásady ničenia vzdušných výsadvkov nepriateľa

V súčasných podmienkach vedenia boja a operácie vzrastá význam ochrany a obrany proti vzdušným výsadvkom nepriateľa, zvlášť v podmienkach nedokončeného mobilizačného a operačného rozvinutia vojsk. Ich veľký počet, rozdielna sila, výzbroj a úlohy, ktoré môžu plniť v taktickej a operačnej hĺbke bude vyžadovať rozdielny prístup a spôsob ich zisťovania a ničenia.

Cieľom obrany proti vzdušným výsadvkom nepriateľa je:

- včas zistiť možné použitie výsadvkov nepriateľa a uviesť do pohotovosti sily a prostriedky na obranu a na boj s nepriateľskými výsadvkami,
- zabrániť nepriateľským výsadvkom ovládnuť alebo zničiť objekty, priestory, zariadenia alebo plniť iné úlohy,
- zničiť vzdušný výsadvok nepriateľa.

Aby obrana a ochrana proti vzdušným výsadvkom nepriateľa bola účinná musí **zahrňovať** opatrenia boja a ich ničenia vo všetkých fázach ich činnosti, a to:

- ničenie výsadvku a jeho prepravných prostriedkov v priestoroch sústredenia a pri jeho nakladaní do začatia prepravy,
 - ničenie lietadiel vo vzduchu, počas vzdušnej prepravy a pri vysadzovaní,
 - vyhľadávanie výsadvkov a ich likvidácia v tom prípade, keď boj nebol začatý.
- Na ničenie výsadvkov budú vyčleňované sily a prostriedky, ktoré môžeme rozdeliť do dvoch základných skupín:
- frontové sily a prostriedky,
 - teritoriálne sily a prostriedky.

Podľa tohto rozdelenia môžeme charakterizovať, že na ich ničenie sa budú účastniť sily a prostriedky frontu a teritoriálne sily a prostriedky.

Treba si uvedomiť, že ničenie výsadvkov si bude vyžadovať značné sily a prostriedky, preto je žiadúce vopred protivýsadvkovú obranu dôsledne pripraviť a skoordinať činnosť všetkých síl a prostriedkov frontu a teritória.

Podľa druhu činnosti nepriateľských výsadvkov sa budú používať najúčinnšie sily a prostriedky, ktoré sú vyčleňované na jednotlivých stupňoch velenia.

Ničenie vzdušných výsadvkov a jeho dopravných prostriedkov v priestore sústredenia a vo východiskovom priestore pre vysadenie vykonáva frontové letectvo, raketové vojsko armády a frontu.

Za letu a pri vysadzovaní môžu byť výsadvky účinne ničené stíhacím letectvom, vojskami PVO a vojskovými prostriedkami zväzkov, armád, frontu a štátu.

Na ničenie vysadených výsadvkov sa používajú zálohy alebo časť vojsk druhých sledov, delostrelectvo, raketové vojsko, vojskové a stíhacie bombardovacie letectvo, rozmiestnené v bezprostrednej blízkosti vo frontovom pásme.

Na teritóriu okruhov sa používajú teritoriálne sily a prostriedky okruhov, jednotiek ľudových milícií a Ministerstva vnútra.

Pri plánovaní operácie a boja musí byť obrana proti vzdušným výsadvkom zahrnutá v rozhodnutí veliteľov na všetkých stupňoch velenia. Musí zahrňovať systém **protivýsadvkovej obrany**, ktorý sa vytvára pre boj so vzdušnými výsadvkami nepriateľa, jeho aeromobilovými vojskami, ktoré môžu byť použité v operačnej a bojovej zostave vlastných vojsk a spravidla tvorí:

- systém prieskumu, vyhľadávania a sledovania vzdušných výsadvkov,
- uskupenie špeciálne vyčlenených vojsk,
- plánované údery raketového vojska a letectva,
- systém paľby delostrelectva,
- systém protivýsadvkových zátarasov v priestoroch možného vysadenia výsadvkov.

Na **teritóriu okruhu** môže obrana proti vzdušným výsadvkom nepriateľa zahrňovať:

- systém prieskumu, vyhľadávania a sledovania vzdušných výsadvkov,
- uskupenie síl a prostriedkov okruhu, jednotiek ľudových milícií a Ministerstva vnútra.

V podmienkach teritória protivýsadvková obrana bude mať spravidla za cieľ zabezpečenie ochrany a obrany mobilizačného rozvinutia vojsk, vojenských objektov a zariadení, miest velenia, životne dôležitých priestorov a objektov národného hospodárstva, komunikačných ťahov a objektov, spojovacích prostriedkov, energetických, hydrotechnických zariadení, vodných zdrojov a pod.

Všetky tieto opatrenia je účelné plánovať už v mieri a zahrnúť ich do Plánu ochrany a obrany teritória. Je potrebné, aby jednotlivé opatrenia boja proti vzdušným výsadvkom zahrnovali úlohy a vyčlenenie síl a prostriedkov.

Úlohy prieskumu, vyhľadávania a sledovania v zostave nepriateľa môžu plniť: samostatné prieskumné hliadky, prieskumné skupiny, odriady od vševojskových plukov, zväzkov a armád prvého sledu. Vo frontovom pásme obrany tieto úlohy môžu pl-

níť pozorovateľa vzdušného nepriateľa, rádiotechnické hlásky PVO a PVOS, teritoriálna radiačná hlásna sieť (TRHS), orgány vojskovej a teritoriálnej poriadkovej služby, hliadky CO, stanice VB a prieskumné jednotky LM.

Na boj s výsádkami sa spravidla vyčleňujú zvlášť určené a vopred pripravené sily a palebné prostriedky vševojskových zväzkov a útvarov druhov vojsk, ktoré sú v pohotovosti na boj proti výsádkom nepriateľa.

Na boj s taktickými výsádkami nepriateľa o sile roty až práporu sa spravidla vyčleňujú od vševojskových plukov motostrelecký prápor až pluk na BVP a časť divízie delostrelectva.

Na boj s takticko-operačnými výsádkami o sile vzdušnej výsádkovej brigády treba vyčleniť sily do vševojskového zväzku (motostreleckej divízie na BVP alebo tankovej divízie) z prvého alebo druhého armádneho pásma obrany, armádne delostrelectvo a vojskové letectvo.

Ničenie operačných výsádkov o sile vzdušnej výsádkovej divízie sa bude vykonávať spravidla silami a palebnými prostriedkami veliteľa frontu divízií miestnymi na frontovom pásme obrany, frontovým letectvom, delostrelectvom a raketovým vojskom.

Na teritóriu okruhu sa budú využívať na ničenie výsádkových prepádov a diverzných výsádkových skupín sily a prostriedky vojenských okruhov, ľudových milícií, Ministerstva vnútra a Civilnej obrany.

Zodpovednosť za boj s výsádkami nepriateľa má v pásme obrany divízie veliteľ divízie, v pásme obrany armády na prvom alebo druhom armádnom pásme veliteľ armády a na frontovom pásme obrany veliteľ frontu. Za frontovým pásmom bude väčšinou zodpovedať za boj s výsádkami nepriateľa veliteľ príslušného vojenského okruhu. Pokiaľ bude treba na boj s operačným výsádkom v obrannom pásme armády vyčleniť frontové prostriedky môže boj riadiť veliteľ frontu.

Teritoriálne orgány zodpovedajú za protivýsádkovú obranu na svojom teritóriu podľa rozhodnutia ministra národnej obrany.

Boj s nepriateľskými výsádkami pri nedokončenom mobilizačnom a operačnom rozvinutí vojsk bude mať svoje **zvláštnosti**. Tieto zvláštnosti budú spočívať predovšetkým v tom, že časť vojsk nebude zmobilizovaná a bojovo zladená. Použitie vševojskových mobilných a vysoko efektívnych síl a prostriedkov vševojskových zväzkov a útvarov bude obmedzené. Zvlášť nedostatky síl vševojskových jednotiek budú patrne v hĺbke bojovej zostavy frontu a za

tylovým priestorom frontu. Obdobná situácia bude za frontovým pásmom pri odchode zmobilizovaných zväzkov a útvarov z priestoru teritória.

Všetky tieto zvláštnosti sa musia zvažovať pri plánovaní boja proti výsádkom nepriateľa.

V pláne ochrany a obrany pásma frontu a teritória musia byť splánované a zladené varianty použitia síl a prostriedkov, ktoré sú v pásme frontu a na teritóriu okruhu pred mobilizačným rozvinutím vojsk a po ich mobilizačnom rozvinutí.

Za frontovým pásmom obrany treba plánovať variant boja s nepriateľskými výsádkami po odchode zmobilizovaných vojsk. Možnosti použitia zmobilizovaných vojsk na teritóriu okruhu bude tiež závislé od ich predurčenia, preto ich použitie nesmie narušiť ich plánovanú bojovú úlohu.

Na priame ničenie výsádkov nepriateľa treba plánovať jednotky ČSEA dislokované na teritóriu, jednotky ľudových milícií a Ministerstva vnútra.

Jednotky ľudových milícií sú ozbrojenou zločkou KV KSČ (OV KSČ). Môžu byť použité pri vyhľadávaní, pátraní a likvidácii nepriateľských výsádkov. Súhlas na ich použitie dáva vedúci tajomník KV KSČ (OV KSČ), ktorý je predsedom Rady obrany kraja (okresu).

Orgány MV (KS ZNB, OO VB) nesú plnú zodpovednosť za aktívne a rýchle vyhľadávanie a ničenie nepriateľských diverzných skupín. Ďalej na tieto úlohy môžu byť využité vojenské školy, učilištia, ktoré sú dislokované na teritóriu.

Vzhľadom na dôležitosť zabezpečenia ochrany a obrany teritória za brannej pohotovosti štátu ukazuje sa nevyhnutnosť mať na stupni okruhu, kraja vlastné teritoriálne jednotky, pohotovostné oddiely, vybavené účinnými prostriedkami na boj proti výsádkom a na zabezpečenie úloh obrany a ochrany teritória. Tieto jednotky mobilizačne postaví za brannej pohotovosti štátu, ale v mieri ich pripravovať na plnenie špecifických úloh ochrany a obrany teritória.

Úspech boja proti vzdušným výsádkom nepriateľa bude závislý od reálneho splánovania použitia síl a prostriedkov dislokovaných na teritóriu okruhu v jednotlivých variantoch ich možného použitia a zariadenia súčinnostných úloh medzi použitím a činnosťou vojenských a nevojenských zložiek teritória.

Hlavnými organizátormi boja s nepriateľskými výsádkami budú vojenské teritoriálne orgány, zvlášť veliteľ vojenského okruhu a náčelníci krajských a okresných vojenských správ. Je preto povinnosťou týchto veliteľov a náčelníkov reálne splá-

novat zásadné opatrenia a zabezpečenie činnosti pri organizácii protivýsadkovej obrany na svojom teritóriu.

Hlavný riadiaci orgán za brannej pohotovosti štátu, na teritóriu okruhu, kraja a okresu je Rada obrany republiky, kraja a okresu, ktorej členom je veliteľ okruhu, náčelník KVS a OVS. Tento orgán prijíma zásadné rozhodnutia a riadi všetkú činnosť za brannej pohotovosti štátu. Zásadné rozhodnutia Rady obrany budú plniť všetky stranické orgány a orgány štátneho aparátu.

Vychádzajúc z tohto poslania je možné, aby **Rady obrany** na jednotlivých stupňoch v tejto oblasti zameriavali svoju činnosť na:

- reálne splňovanie zásadných operácií a zabezpečenie súčinnosti pri organizácii a vykonávaní ochrany a obrany proti výsadbom; pritom budú vychádzať z možného variantu použitia vzdušných výsadbok na území teritória,

- vyčlenenie síl a prostriedkov na ničenie výsadbok, zabezpečenie súčinnostných vzťahov a delimitácií úloh medzi vojenskými orgánmi, orgánmi EM a MV v tejto oblasti, rýchlosť vykonávania bojovej činnosti, operatívnosť a zabezpečenie velenia; pozornosť je treba venovať vyčleneniu dostatočného počtu síl a prostriedkov.

Preto pri plánovaní boja proti vzdušným výsadbom nepriateľa musí velenie okruhu, KVS a OVS vychádzať z plánu použitia síl a prostriedkov teritória, kraja, okresu a z úloh, súčinnostných vzťahov, v súlade s rozhodnutím Rady obrany.

Pre úspešné splnenie úloh boja proti vzdušným výsadbom treba pripraviť rad opatrení, ktoré sa plánujú a realizujú už v mieri. Súhrn týchto opatrení je potom vyjadrený v Pláne obrany proti vzdušným výsadbom nepriateľa, ktorý je súčasťou Plánu ochrany a obrany teritória vojenského okruhu, kraja a okresu.

Plán obrany proti vzdušným výsadbom môže **obsahovať**:

- vyhodnotenie nepriateľských letísk, z ktorých môžu štartovať lietadlá s nepriateľským výsadbom určeným na činnosť na teritóriu,

- možné náletové smery nepriateľského letectva s výsadbom,

- sily a prostriedky protivzdušnej obrany na jednotlivých náletových smeroch, ktoré môžu pôsobiť proti nepriateľskému letectvu so vzdušným výsadbom,

- pravdepodobné priestory na teritóriu vhodne na vysadenie (pri čom treba hodnotiť ich vhodnosť z hľadiska terénu, naj-

mä jeho členitosti, pokrytosti, komunikačných sietí a pod.),

- dôležité komunikačné uzly, cestné a železničné tunely, vodné priehrady a vojenské objekty zvlášť dôležitosti s uvedením akými silami a v ktorom období sú strážené,

- plánované technické opatrenia v priestoroch, ktoré sú vyhodnotené ako vhodné a možné pre vysadenie nepriateľských výsadbok (zriaďovanie umelých prekážok, ktoré môžu znemožniť alebo sťažiť vysadenie, zamínovanie, opatrenia na znemožnenie pristátia lietadiel a pod.),

- rozmiestnenie organických teritoriálnych síl a prostriedkov a vyčlenených síl a prostriedkov, ktoré možno použiť na ničenie nepriateľských výsadbok,

- rozmiestnenie síl a prostriedkov EM a CO,

- varianty použitia síl a prostriedkov na ničenie nepriateľských výsadbok (pri čom treba riešiť najmä tieto otázky: priestory sústredenia pred zasadením proti nepriateľským výsadbom, organizáciu jednotiek určených na boj s nepriateľskými výsadbami, pri čom rešpektovať zásadu, že musia byť veľmi pohyblivé, mať veľkú palebnú silu a byť odolné, osí presunu do priestoru možného zhodu alebo pristátia nepriateľského výsadbku, spôsob a časový rozpočet prepravy do priestoru vysadenia nepriateľského výsadbku, pri čom pokiaľ možno aspoň časť presunúť do priestoru bojovej činnosti vrtuľníkmi, organizáciu velenia síl určených na ničenie nepriateľských výsadbok v súlade s ostatnými protivýsadkovými opatreniami),

- organické a súčinnostné sily a prostriedky pozorovania a prieskumu (pozorovatelia vzdušného nepriateľa, rádiotechnické hlásky PVOŠ, TRHS — pozemná aj vzdušná zložka — vlastné prieskumné orgány, hliadky CO, stanice VB, prieskumné jednotky EM),

- organizácia pozorovania a prieskumu priestorov vyhodnotených ako najvýhodnejších na zhodenie nepriateľských výsadbok s uvedením úseku alebo rájónu a času vykonávania pozorovania alebo prieskumu,

- priestory zmobilizovania a denných odpočinkov mobilizovaných útvarov a vzámkov s uvedením času pobytu v týchto priestoroch,

- opatrenia na zosilnenie ochrany a obrany objektov zvlášť dôležitosti,

- miesta velenia a spôsob spojenia,

- súčinnostné a hlásne signály,

- lehotu pohotovosti síl a prostriedkov vyčlenených na boj so vzdušnými výsadbami nepriateľa,

- spôsob technického, materiálneho a zdravotníckeho zabezpečenia,

— prehľad síl a prostriedkov, ktoré sú k dispozícii na boj s nepriateľskými výsadkami, a to po jednotlivých obdobiach alebo dňoch.

Plán obrany proti vzdušným výsadbom sa spracúva na mape 1:200 000. Údaje, ktoré nie je možné vyjadriť graficky, možno uviesť v tabuľkách a všetko doplniť vhodnou legendou.

Plán obrany proti výsadbom nepriateľa musí počítať súčasne s bojom proti diverzii, ktorá môže byť koordinovaná s vysadením výsadbok s cieľom znemožniť alebo sťažiť ich ničenie.

Metodika práce pri plánovaní boja s nepriateľskými vzdušnými výsadbami vychádza zo všeobecných zásad stanovených Všeob-R-1 s prihliadnutím na špecifiku boja so vzdušnými výsadbami a krátkym časom na upresnenie alebo splánovanie úlohy, dovedenie rozkazov do vojska a na prípravu jednotiek na boj. Preto táto metodika musí byť časovo upresnená podľa konkrétnej situácie a času, ktorý má veliteľ na prípravu boja, presun do priestoru zhodenia výsadku a času na jeho ničenie.

Pre zabezpečenie **venenia** pri príprave a vedení boja sa využíva:

- stála telefónna, ďalekopisná, rádiová, rádiová a rádiová sieť ČSĽA,
- spojovacia sieť Ministerstva vnútra,
- spojovacia sieť územných orgánov,
- poľné spojovacie prostriedky jednotiek a útvarov vyčlenených na boj s nepriateľským výsadbom.

Ničenie výsadku sa vykonáva podľa určitých špecifických zásad, ktoré sú závislé od situácie na území, charakteru terénu, síly v priestore zhodenia výsadku a od jeho činnosti.

Boj s výsadbami začínajú predovšetkým tie síly, ktoré sú k výsadbku najbližšie. Tieto síly a prostriedky, ktoré pri zasadení do príchodu hlavných síl majú za úlohu zabrániť zorganizovaniu a rozvinutiu výsadku, a to manévrom vlastných jednotiek, tak aj paľbou z výhodných oporných bodov.

Ďalšia činnosť bude mať charakter postupného narastania síl a palebných prostriedkov. Veľký význam pre úspešný priebeh boja bude mať rozhodná činnosť aj tých malých jednotiek, ktoré zasiahnu do boja okamžite po zhodení výsadku nepriateľa.

Presun vojsk určených na boj s výsadbami sa musí uskutočniť v čo najkratšom čase. Na jeho vykonanie sa môžu použiť aj vrtuľníky.

Boj s výsadbom sa musí vyznačovať rozhodnosťou a rýchlym tempom. Musí predovšetkým zbaviť výsadok možnosti sa po vy-

sadení organizovať, preto ho treba ničiť po častiach, tak ako sa bude vysadenie uskutočňovať. Aktívnym bojom vnútri svojo voľu a nedovoliť mu opustiť priestor vysadenia a vytvoriť tak najvýhodnejšie podmienky pre jeho zničenie.

Výhodným prostriedkom pre ničenie taktických aj operačných výsadbok bude vojskové a frontové letectvo, údery raketového vojska, ktoré v krátkom čase môžu vykonať sústredené údery na plochy, kde sú vysadzované výsadky.

Najcharakteristickou črtou pri ničení výsadbok nepriateľa bude boj menších jednotiek usmernených na ničenie výsadbok po častiach. Tieto jednotky budú viesť boj na rôznych smeroch, rýchlo využívať prevahu na vlastnom území a znalosť terénu. Tieto úlohy budú spojované s celkovým zámyslom na zničenie výsadku zvlášť taktických a takticko-operačných výsadbok, ktoré bude prebiehať ako ničenie obkľúčeného nepriateľa.

Ničenie vzdušných výsadbkových prepádov, výsadbok zvláštného určenia bude mať ráz pátrania a bezpečnosti. V podstate zahrnuje uzavretie priestoru, v ktorom sa výsadok nachádza, jeho vyhľadávanie (prenasledovanie), obkľúčenie (zadržanie) a ničenie.

Organizácia boja s nepriateľskými výsadbami sa v podstate bude uskutočňovať:

- v prípravnom období — kde na základe plánu boja s výsadbami sa vyčleňujú síly a prostriedky, organizuje sa boj, presunujú sa určené síly a jednotky do priestoru činnosti nepriateľského výsadku a zaujímajú sa bojová zostava;
- v období vedenia bojovej činnosti na zničenie výsadbok — v tomto období sa vykonáva pátranie, prieskum a pozorovanie nepriateľského výsadku, uzavretie priestoru zhodenia, zaujatie bojovej zostavy alebo clon a vlastné ničenie výsadku.

Prípravné obdobie môže zahŕňať:

- pozorovanie a prieskum nepriateľského výsadku,
- včasné odovzdanie správ o zhodení a činnosti výsadku,
- prípravu vyčlenených síl a jednotiek na boj,
- prácu veliteľa a štábu na plánovaní alebo upresnení bojovej činnosti a rozhodnutí na zničenie väčších výsadbok,
- organizáciu materiálneho, zdravotníckeho, špeciálne-technického zabezpečenia bojovej činnosti,
- presun útvarov a jednotiek do priestoru bojovej činnosti a zaujatie bojovej zostavy.

V období bojovej činnosti, kedy sa jedná o ničenie taktického a operačného výsadku v podstate táto činnosť zahrnuje vedenie boja s nepriateľom v obkľúčení.

Keď sa jedná o špeciálne výsadky zahrnuje:

- zaujatie čiar a uzavretie výsadku,
- zaujatie východiskovej čiar pátracími skupinami a vykonanie vojskového pátrania, vyhľadávanie a prenasledovanie nepriateľa až do jeho zadržania a zničenia.

Súčasný význam použitia výsadkových vojsk v doktríne NATO a ich nasadenie vo všetkých druhoch boja a operácie dáva predpoklad, že budú použité v počiatočnom období začatia a vedenia boja a operácie, a to v podmienkach nedokončeného mobilizačného a operačného rozvinutia vojsk.

Hlavnou činnosťou týchto výsadkov bude od počiatku začatia vojny v podstate narušiť mobilizačné a operačné rozvinutie aj režim vojsk a chod národného hospodárstva.

Aby obrana proti výsadbom znemožňovala vykonávať činnosť nepriateľa, bude treba položiť dôraz na reálne splňovanie protivýsadkovej činnosti na území teritória a v priestore mobilizačného a operačného rozvinutia vojsk.

Od začatia agresie nepriateľom zabezpečiť dôslednú realizáciu plánu boja proti výsadbom s dôrazom na:

- zosilnenie prieskumu, zvýšenie bdlosti a ostrážitosti pri ochrane a obrane objektov zvláštnej dôležitosti,
- vysokú bojovú pohotovosť síl a prostriedkov určených na ničenie výsadkov,
- organizáciu rýchleho a spoľahlivého systému varovania a výstrahy,
- dokonalú súčinnosť všetkých zložiek, ktoré sa účastnia boja s nepriateľským výsadbom,
- jednoduchosť velenia, nepretržitosť spoľahlivého spojenia.

Úspech pri ničení vzdušných výsadkov je podmienený tým, že už v mieri bude týmto otázkam venovaná pozornosť všetkými zainteresovanými zložkami.

NĚKOLIKANÁSOBNÉ POUŽITÍ TAKTICKÝCH VZDUŠNÝCH VÝSADKŮ V PRŮBĚHU BOJE

Použití taktických vzdušných výsadků (TVV) při cvičeních je vžito a stalo se samozřejmostí. Velitelé a štáby chápou posílání těchto výsadků jako prostředku, který účinně napomáhá splnění úkolů vševojskových svazků.

Bojový řád pozemního vojska ČSLA předurčuje TVV k ovládnutí důležitých čar a klíčových prostorů — přepravišť, horských přechodů a komunikačních uzlů, nebo zničení či vyřazení důležitých nepřátelských objektů — prostředků velení nebo palebných systémů. Výsadek může rovněž ztížit nebo i znemožnit manévry nepřátelskými zálohami, způsobit jim ztráty, nebo je úplně vyřadit z boje.

TVV, je-li dovedně a v pravý okamžik použit a všestranně zabezpečen, je efektivním prostředkem ničení objektů, narušení velení vojskům a řízení týlu i zabránění manévru zálohami nepřítele. Ovládnutím a udržením předmostí i horských přechodů účinně napomáhá dosažení potřebného tempa útoku. To si velitelé a štáby uvědomují a při cvičeních výsadky pravidelně plánují a používají.

Avšak v praxi plukovních a divizních taktických cvičení bývá pravidlem, že prapor, který je u svazku k tomuto úkolu cvičen, bývá jako TVV za celé cvičení vysazen jen jednou. To neodpovídá potřebám, ale ani možnostem svazku. Kromě toho to může v myšlení lidí mít za následek nesprávnou představu, jako by tato jednotka po splnění úkolu v týlu nepřítele už nebyla schopna dalšího bojového nasazení. To jistě není správné. Je naopak žádoucí, aby

štáby, které plánují použití výsadku, i velitelé a vojáci, kteří se připravují pro boj v týlu nepřítele, byli přesvědčeni, že výsadek si zachová bojeschopnost, že bude v boji znovu použit.

Je zapotřebí, aby vojáci i velitelé byli připravováni na to, že boj (ani cvičení) pro ně nekončí jediným vysazením, ale že bude následovat další jejich použití. Proto si musí umět rozdělit síly, šetřit energií a dovedně ničit nepřítele. Budou-li k tomu připravováni při cvičeních, snáze se zadaptují v boji.

U svazku je jako TVV obvykle připravován jeden motostřelecký prapor. Vysazení, ani vlastní způsob vedení boje však nevyklučuje v nezbytném případě jako TVV použít kteroukoli jinou motostřeleckou jednotku.

Nikdo nepochybuje, že v nepřátelské sestavě bude denně zjištěno mnoho prostředků, vhodných jako objekt působení tohoto výsadku.

Myšlenka infiltrace je stará. V hloubce sestavy jsou prvky, jejichž zničením je možné narušit celý organismus velké vojenské součásti. Boj proti těmto prvkům přináší větší efekt než prosté ničení živé síly a bojové techniky na frontě. Je jen otázkou, jak se k nim dostat. TVV tyto možnosti skýtá. Obchvat je starý manévra a dopravní letadlo jej jen „pootočilo“ do třetí dimenze.

Také čas hrál ve vojenském umění odědávna rozhodující roli. Předstížení nepřítele rozhodovalo vždy o vítězství v boji, v operaci i ve válce. Přeprava jednotek

vzduchem je zatím nejrychlejší způsob manévru. To vše hovoří pro to mít v týlu nepřítelů co nejvíce vlastních sil. Častěji používání TVV, opakované vysazení téže jednotky, lépe vystihuje realitu soudobého boje. Potřeba zpravidla převyšuje naše možnosti.

Z uvedeného vyplývá, že bude nezbytné budovat v boji používat jako TVV libovolné motostřelecké jednotky, a tedy všechny pro tyto účely cvičit, nebo vysadit je nepřipravené. Východiskem je právě několikanásobné použití TVV. Tato otázka je však v praxi málo ověřená a je opomíjená. Proto se zaměřím na některé aspekty, které souvisejí s **opakovaným použitím** taktického vzdušného výsadku v boji, ve kterém jsou významným faktorem ztráty.

Rozmanitost úkolů, které mohou motostřelecké jednotky jako TVV plnit, nestojí na podmínkách, v nichž povedou boj, situace nepřítelů a další, často i nahodilé příčiny nám, podle mého názoru, jen těžko dovolí prognózovat výši ztrát výsadku. Avšak přehled nepřítele a jeho nesporná snaha zničit výsadek se jistě projeví na ztrátách a na bojeschopnosti jednotky, použité jako TVV. To bude mít zásadní vliv na možnost jejího opětovného použití k plnění úkolů v nepřátelském týlu. Opakované použití tedy nebude snadnou záležitostí. Jestli každý boj přináší rizika, potom boj v obklíčení nese rozhodně rizika nadprůměrná. TVV je prostředkem výjimečným a v týlu nepřítelů krajně nebezpečným. V boji bude každý velitel usilovat o zničení nepřátelského výsadku od okamžiku jeho zjištění. Bude snaha ničit výsadek zejména při přelétu, přeletu a výsadek, kdy je nejzranitelnější. Ale i po vysazení, kdy už bude plnit bojový úkol, se jistě projeví tendence výsadek izolovat, rozdělit a zničit. Ke splnění tohoto úkolu bude použito všech volných sil. K vedení boje proti výsadku se vyčleňují zvláštní zálohy. Můžeme tedy předpokládat, že i ztráty výsadku mohou překračovat průměr ztrát ostatních jednotek na frontě. Je reálné očekávat, že bojeschopnost jednotky vysazené jako TVV, bude po splnění úkolu snížena, ne-li úplně ztracena. K jejímu opětovnému použití bude tedy nezbytné její bojeschopnost obnovit.

Obnova bojeschopnosti bude vážným limitujícím momentem opětovného použití výsadku. Měla by zahrnovat obnovu vedení, doplnění osob, zbraní, techniky a materiálu, organizaci jednotek, stmelení bojových celků a dalších opatření. Podle rozsahu může trvat několik hodin (uvážejme-li případ, že výsadek po splnění úkolu má bojeschopnost sníženou, tedy že ji zcela neztratil).

Další omezení vůči opakovanému vysazení TVV je nutné očekávat ze strany dopravního letectva, ať vyčleněnými vzlety, nebo ztrátami. Rovněž situace PVO nepřítelů, předpoklady jejího narušení, jakož i další vlivy, sníží možnosti nového použití TVV.

Dívejte v rámci jedné armádní operace může v prvním sledu setrvat několik dní. Potřeba vysadit taktický vzdušný výsadek vyvstane zřejmě několikrát denně, ale z hlediska možností bude počet výsadků redukován. Rozpor mezi možnostmi a potřebou je účelné řešit právě opakovaným použitím výsadku. Bude-li toto opakované použití nutné v boji, je zapotřebí, aby se stalo pravidlem i při cvičeních. To přispěje ke zvýšení sebevědomí každého vojáka i k upevnění morálního stavu celé jednotky, zejména však k utvoření vědomí, že opakované použití není ničím mimořádným.

Dosavadní praxe, při níž je při cvičení výsadek použit jen jednou k ovládnutí předmostí, po němž následuje sloučení s vlastními pozemními jednotkami, neodpovídá potřebám boje, trpí tím fyzická i psychická příprava výsadkářů. I z tohoto hlediska jsou cvičení, při nichž není výsadek použit opakovaně, málo efektivní.

Je nutné, aby štáby během cvičení několikrát zplánovaly vysazení a aby jej jednotka opakovaně uskutečnila. To je projev požadavku nepřetržitosti ničení nepřítelů i principu současného působení do celé hloubky jeho sestavy. TVV je jedním z nejúčinnějších prostředků ničení nepřítelů v celé taktické hloubce. Čím delší dobu bude bojovat v týlu nepřítelů, tím vyšší efekt přináší.

V této souvislosti si zasluhuje ověření v praxi i další myšlenka, a to opakované použití jednotky, vysazené jako výsadek v nepřátelském týlu **bez jejího návratu** do vlastní sestavy. Jde o to, že v celé organizaci vysazení je nejnebezpečnější období přelétu přes frontu. Opakované použití jednotky, která už působí v týlu nepřítelů, může být za určitých okolností uskutečněno po doplnění ztrát v místě shromaždiště výsadku po splnění předchozího úkolu v nepřátelském týlu. Např. rota, která působí jako TVV, po zničení stanoveného objektu zaujme shromaždiště v nepřátelském týlu. Vrtulníky ji dopraví doplněk a po krátké organizaci boje může být znovu vysazena k přehrazení osy přesunu odcházejících nepřátelských jednotek. V boji operační manévrovací skupiny bude tento způsob použití výsadku běžný. Nevylučuje se ani ponechání několika vrtulníků v týlu nepřítelů v prostoru, který výsadek kontroluje.

Myšlenka možná vypadá nereálně, ale skutečnost, že jsme dosud při cvičeních tímto způsobem o použití výsadku neuvažovali, není argumentem proti, ale spíš naopak. Jistě není v rozporu s Bojovým řádem pozemního vojska ČSLA hledání jiných forem použití sil a prostředků, než na které jsme navykli. Život je proti předpisům pestřejší a konkrétní situace si může vynutit i jiné ještě méně obvyklé řešení. Vždy půjde především o to, zda to přispěje ke splnění úkolu.

Velitelé a štáby by se při cvičeních neměli držet tradičních, stereotypních a vžitých metod plnění bojových úkolů, tím méně při použití výsadku, který jim neobvyčejně umožňuje překvapit nepřítele, působit na něho v kritické době, v místě, kde to nečekává a způsobem, jenž může sotva předvídat. To dovolí výsadku i malými silami splnit významný úkol.

Další otázka, která souvisí s opakovaným použitím TVV, se týká **plnění nového úkolu bez opětovného vysazení**, tj. po uskutečnění manévru výsadky do nového prostoru. Manévr může jednotka vykonat na ukořistěné technice, nebo pěšky. Noc napomůže výsadku provést manévr skrytě. Během noci je výsadek schopen pěšky překonat vzdálenost desítek kilometrů a s rozvedněním se překvapivě objevit na místě, kde jej nepřítel nečeká. Při cvičeních, při nichž jsou používány TVV, zpravidla pěší přesuny postrádáme. V takové situaci využitím momentu překvapení kompenzuje výsadek převahu nepřítele, přepadovou činnost, manévrem a ztřeš do boku a týlu z různých směrů může splnit i více úkolů, zničit větší počet objektů. Potom s využitím nástrah a léček odejít (s dovedným využitím členitého terénu) do prostoru, kde vyčká příchodu vlastních vojsk nebo příletu vrtulníků. Takovouto činnost náš bojový řád výslovně předpokládá, ale zpracovatelé cvičení ji dosud nedoceňují.

Námítka, kde na to výsadek vezme **střelivo** a co udělá s **raněnými**, je zcela oprávněná. Ale bude-li takovýto úkol výsadku stanoven, bude nutné najít i způsob, jak

jej zabezpečit. Střelivo je zapotřebí přisunout vzduchem a raněné stejnou cestou dopravit do vlastního týlu. Při výcviku výsadkářů je, podle mého názoru, nutné více učit vojáky přísně šetřit střelivem, úkoly plnit převážně jednotlivými ranami, dovedně využívat ručních granátů a boje zblízka. Rovněž zdravotnická příprava, zejména svépomoc a vzájemná pomoc, se musí stát jednou z hlavních oblastí přípravy výsadkářů. V krajním případě, pokud jde o zbraně a munici, u výsadku nebude výjimkou kořistění. Půjde jen o to zvládnout v krátké době střelbu ze zbraní, kterých se výsadek v boji zmocní.

V článku nešlo o podrobnou a všestrannou analýzu činnosti TVV. Měl jen naznačit některé myšlenky s cílem dalšího rozvinutí použití taktických výsadků při cvičeních. Nejde ani o názory úplně nové. Je to spíš připomenutí toho, co už bylo zapomenuto. Ani sama idea vícenásobného použití TVV není nová. Naše bojové řády tuto tezi plně akceptují.

Chtěl jsem upozornit na možnost a zejména potřebu častějšího použití TVV při cvičeních. Nechci nabádat k improvizacím a zlehčování věci. Výsadek zásadně vyžaduje důkladnou organizaci, přípravu a zabezpečení. Avšak vedle této zásady je nutné připustit výjimky. Proto zároveň s pečlivě zplánovanými a dokonale zabezpečenými akcemi se mohou v praxi vyskytnout situace, které bude třeba řešit pružně a neobvykle.

Může se stát, že důkladnost jde na úkor rychlosti, přičemž čas nepřestává být rozhodujícím faktorem. Myslím, že to je právě moment, kdy je třeba učinit výjimku, slevit z důkladnosti i všestrannosti a řešit úkol s ohledem na účelnost, rychlost a překvapení.

Je možné, že článek vnučí zpracovatelům různých zaměstnání i cvičícím některé nové nápady a vzbudí polemiku k těmto otázkám také na stránkách našeho časopisu.

ZVLÁŠTNOSTI PROCESU PLÁNOVÁNÍ BOJE V PASUV TS

Plánování v boji spočívá ve zpracování bojových dokumentů a operačně taktických propočtů. Je uskutečňováno na základě rozhodnutí velitele a jím vydaných pokynů pro náčelníky druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a zástupce pro výzbroj i tyl. Úroveň plánování podmiňuje stav řídicí a organizační práce velitele (štábu). Proto je od velitelů požadováno, aby přistupovali na všech stupních velení ke zpracovávání bojové dokumentace (plánů) s vysokou politickou, odbornou a osobní odpovědností, na základě znalostí konkrétní situace podřízených štábů a vojsk.

Plánování boje i v PASUV TS je prováděno souběžně s přijímáním rozhodnutí. Je jedním z nejsložitějších, nejodpovědnějších a nejpracnějších období práce velitele i štábu divize (pluku).

V pracovním postupu velitel a štáb divize požadované údaje pro naplňování činnosti v procesu plánování postupně řeší na základě obdržených nařízení a rozkazů.

Závěry z ujasnění úkolu a hodnocení situace zakreslují důstojníci OSK „ručně“ do připravených (nadepsaných) map.

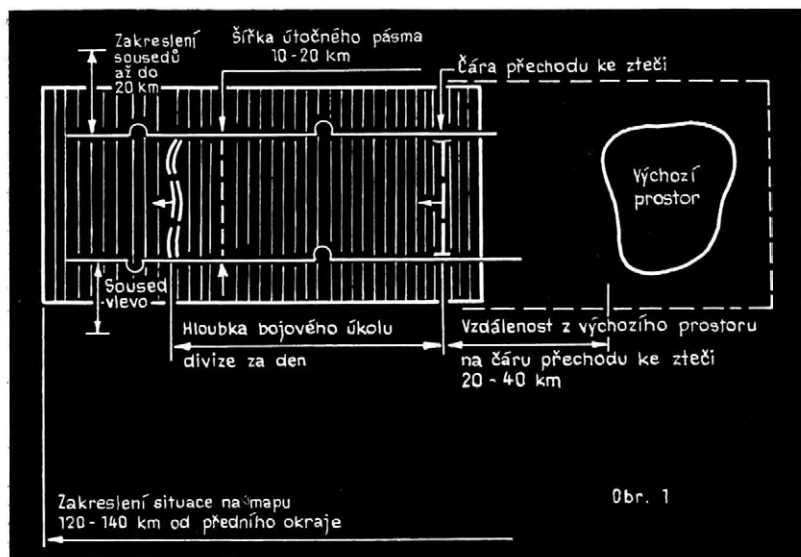
Údaje rozhodnutí jsou na mapě (v grafické formě) zpracovány postupně. Východí jsou v podstatě čtyři mapy: velitele, samostatný soulep map rozhodnutí, mapa náčelníka štábu a náčelníka operační skupiny. Mapy všech tří funkcí jsou určeny k postupnému řešení problematiky rozhodnutí (zakreslení jednotlivých údajů úhlem, schválení, překreslení).

Vyřešené a velitelem schválené části rozhodnutí jsou překreslovány z jejich map do mapy rozhodnutí. Práce postupují tak, že při dokončení této mapy rozhodnutí jsou potřebné údaje zakresleny současně na ma-

pách velitele a náčelníka štábu. Tím dochází k tomu, že v podstatě úplné rozhodnutí je připraveno třikrát a částečně jedenkrát pro potřebu operační skupiny divize.

Z hlediska metodiky práce nedochází k podstatným změnám. Mohou se postupně připravovat v podobě formalizovaných bojových dokumentů (FBD), které budou po zavedení PASUV OS dále využívány ve spojení s elektronickým výpočetním kompletem (EVK) nebo prostředky automatizace (PA).

K zásadní změně dochází ve spojení s PASUV OS, při které obdržené údaje ze stupně armády bezprostředně ovlivní zámysl boje a některé další části rozhodnutí velitele divize. Jde např. o směr hlavního úderu a úseku průlomu, způsob a pořadí rozdrčení nepřítelů, požadovaný nutný stupeň jeho palebného ničení, objekty, na které budou použity jaderné a konvenční zbraně a způsob jejich využití, bojovou sestavu divize, východí čáru, čáry rozvíjení a bezpečnostní vzdálenosti i čáru přechodu ke zteči a osy přesunu atd.

Obr. 1

Tím bude částečně docházet k naplnění i ostatních bodů rozhodnutí, tj. stanovení zámyslu boje, bojových úkolů útvarům, hlavních otázek součinnosti a všestranného zabezpečení boje, zásad organizace velení a nejdůležitějších úkolů pro politickou práci v poli a jejich zvláštností.

Mezi divizí a pluky je tento problém vyřešen. V současné době při zpracovávání grafického rozhodnutí i jeho textové části jsou využívány údaje informačních a výpočtových úloh, uložených v EVK. V procesu plánování je plně respektován Všeob-R-1, čl. 60.

Jak jsem již uvedl, plánování spočívá ve zpracování bojových a jiných dokumentů a v přípravě potřebných propočtů. Z tohoto ustanovení je třeba vycházet i v podmínkách používání prostředků PASUV TS.

Nemění se ani požadavky na bojové dokumenty (BD), které vyhotovuje štáb divize (pluku). Jde zejména o jejich přesnost, srozumitelnost, stručnost, názornost, jednoduchost a spolehlivost manipulace s nimi (rozmnžování, kopírování, doručování, opakované využívání, uchování).

V současné době při zpracovávání bojových dokumentů (plánování) pouze některé jejich části využívají formu automatizovaného zpracování. Je to dáno rozsahem automatizace a racionalizace práce velitele (štábu) v procesu plánování boje.

Ve vztahu k PASUV TS se často hovoří o racionalizaci práce. Ta představuje cílevědomý a soustavný proces zkvalitňování a zefektivňování veškeré práce velitele i štábu využíváním nejnovějších poznatků vědy a techniky a výsledků praxe vojsk především v procesu plánování boje. Výrazně jí může napomoci elektronický výpočetní komplex (EVK) pro příjem, uložení, zpracování a výdej potřebných informací. Dále také automatické dokumentování informací na abecedně číslíkové tiskárně (ACT), grafickém kreslicím automatu (GKA) — grafickém souřadnicovém zapisovači. Napomoci může i zařízení pro snímání souřadnic (ZSS) a pult pro volbu formalizovaných kódogramů (PVFK) a další.

Charakteristickou zvláštností procesu plánování (počínaje zpracováním rozhodnutí velitele na mapě a textové části rozhodnutí) s využitím prostředků automatizace (PA) je bezprostřední účast velitele a náčelníka štábu divize v této práci. Oba funkcionáři přímo ovlivňují zpracování každého dokumentu a tím mohou i včas upřesňovat jak příslušná rozhodnutí, tak ostatní bojové dokumenty.

Metodika práce vyžaduje tvůrčí přístup i při použití grafického kreslicího automatu [grafického souřadnicového zapisovače] a abecedně číslíkové tiskárny pro zakreslení informací o bojové situaci do

mapy nebo na průsvitku a dokumentování v textové (číslicové) formě. Tím se snižuje především počet pomocných dokumentů (tabulek, grafů a schémat), které OSK pořizovala doposud ručně. Odpadá nutnost zpracování i některých informačních a výkazových dokumentů, jejichž obsah se uchová v EVK a může být vydán jako výsledek řešení informačních či výpočtových úloh.

Grafický kreslicí automat (grafický souřadnicový zapisovač) částečně napomůže práci na mapách (na mapě 1:100 000 obsáhne plochu asi 40×80 km) a urychlí průchodnost údajů i informací. (Možností soustředění informací o situaci při plánování útoku po přesunu z hloubky — viz obr. 1.) Nenahradí ale při přípravě boje práci OSK divize.

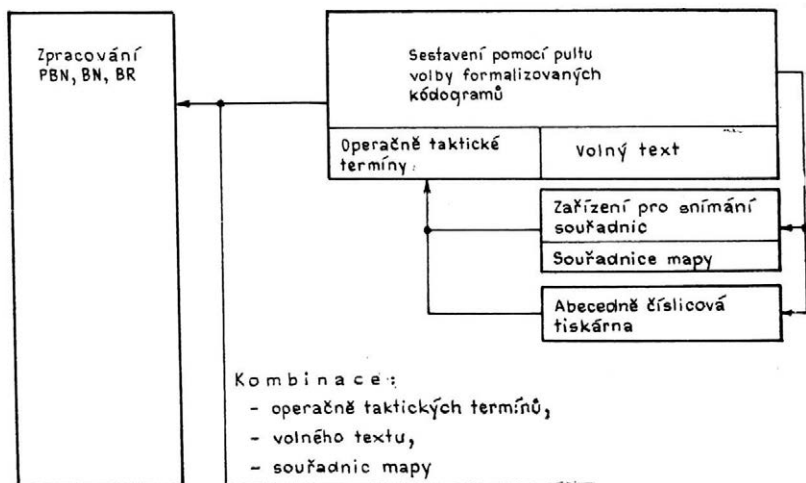
Z obr. 1 je patrné, že grafický kreslicí automat (grafický souřadnicový zapisovač) obsáhne omezeně tu činnost (vlastních vojsk, nepřítelů, sousedů), která je z hlediska rozhodnutí velitele požadována. Rozhodnutí bude i v automatizovaném pracovišti (AP) zpracováváno dosavadním způsobem na samostatném soulepu map. Ke zpracování jeho jednotlivých částí se využije údajů pořízených grafickým kreslicím automatem (grafickým souřadnicovým zapisovačem) z map nebo z oleátů. Zvlášť bude řešena činnost z výchozího prostoru po čáru přechodu ke zteči a zvlášť od čáry

rozvinování do praporečnických proudů až do hloubky 120 až 140 km. Informace o sousedech bude doplňována jako doposud (pokud budou přesahovat polohou až 20 km vpravo nebo vlevo od útočného pásma divize).

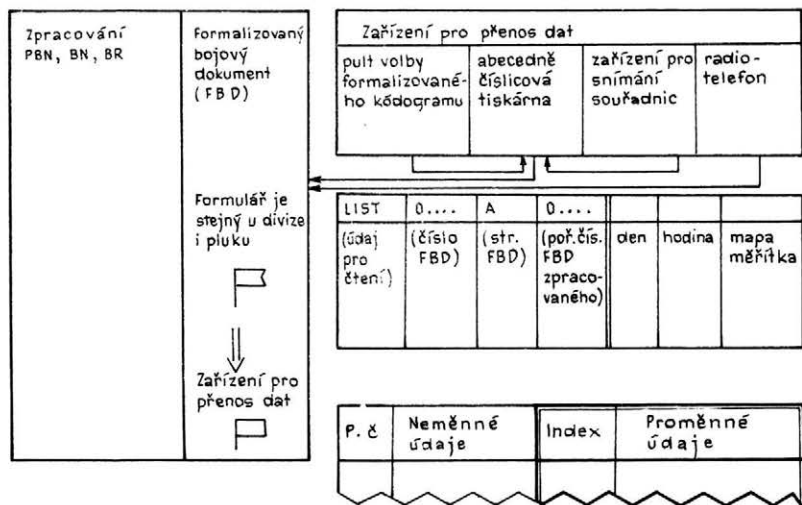
Myslím, že pro plánování boje výhodné řešit pořizování průsvitek se situací k jejímu přenesení na mapu rozhodnutí pomocí grafického kreslicího automatu (grafického souřadnicového zapisovače). U ostatních dokumentů je možné využívání abecedně číslicové tiskárny s požadovanými údaji, kdy se celý text předběžného bojového nařízení (PBN) nebo bojového nařízení (BN), bojového rozkazu (BR) sestaví pomocí pultu volby formalizovaných kódogramů, zařízení snímání souřadnic a abecedně číslicové tiskárny. Ke kombinovanému zpracování dokumentů je vhodné využít operačně taktických termínů, volného textu a souřadnic mapy.

Metodiku zpracování textových bojových dokumentů — viz obr. 2.

V procesu plánování boje může být využito i jiných pracovních postupů při zpracovávání bojových dokumentů. Např. štáb divize i pluku připraví stejný formulář. Ke zpracování na VS divize se využije pult volby formalizovaných kódogramů, abecedně číslicová tiskárna, zařízení pro snímání souřadnic a souběžně radiotelefon. List upozorňuje na číslo formalizovaného bo-

Obr. 2

Obr. 3

jového dokumentu (formulář), stranu, pořadové číslo, den, hodinu a mapu. V dalším je ostatní řešeno přes index a proměnné údaje — viz **obr. 3**.

Schvalování plánovací dokumentace se provádí tradičním způsobem. V té době NS se zúčastňuje prací na konečné úpravě hlavních bojových dokumentů (rozhodnutí, BR, plánové tabulky součinnosti, grafikonu násilného přechodu vodní překážky, plánu pochodu, nařízení jednotlivých druhů bojového zabezpečení, plánu pořádkové služby, plánu rekognoskace, plánu palebného ničení nepřítele apod.).

Organizace součinnosti k přijatému rozhodnutí velitele se v zásadě nemění ani

v PASUV TS (OS). Vliv prostředků automatizace se **projeví** zejména:

- ve zkvalitnění vzájemné výměny informací mezi orgány velení,
- ve zvýšení operativnosti zpracováváných bojových dokumentů, které obsahují otázky součinnosti,
- v dosažení správného osvojení a jednotného chápání stanovených úkolů.

Organizace a provedení kontroly připravenosti vojsk ke splnění úkolů v PASUV TS se zjednoduší. Zobrazovací prostředky a prostředky pro dokumentování informací dovolují operativně hodnotit rozhodnutí velitelů pluků z hlediska situace divize. Automatizace nevylučuje ostatní formy a metody kontrol.

RADIOELEKTRONICKÝ BOJ PŘI ODRÁŽENÍ AGRESE

Cílem radioelektronického boje při odrážení agrese pravděpodobného nepřítele je snížit efektivnost a plánované použití jeho vojsk a celkovou údernou sílu. Toho dosáhneme cílevědomým a komplexním vedením radioelektronického boje všemi druhy vojsk, speciálních vojsk a služeb. Na ničení radioelektronických objektů, které jsou z velké části voleny jako cíle prvního pořadí, se bude podílet raketové vojsko, dělostřelectvo, PVO, letectvo a průzkumné palebné komplety. Radioelektronické objekty, které nebude možné ničit, bude nutné rušit s využitím prostředků REB od smíšených pluků REB, letectva frontu a vojska PVOS. Kromě těchto dvou složek radioelektronického boje je zapotřebí, aby všichni uživatelé REP zabezpečovali jejich nepřetržitou radioelektronickou ochranu a tak zajistili použití všech prostředků spojení, velení a navedení v podmínkách oboustranného použití REP. Zvlášť velkou pozornost musí všechna vojska, a to jak v míru, tak při veškeré bojové činnosti věnovat boji s nepřátelským technickým průzkumem, který v maximální míře shromažďuje informace potřebné jak pro ničení, tak radioelektronické rušení. Je jedním ze základních předpokladů jeho bojových úspěchů.

Ničení nepřátelských radioelektronických objektů je základní a nejdůležitější složkou radioelektronického boje. Ke splnění tohoto úkolu však nejdříve musíme jednak zjistit nejdůležitější objekty ne-

přítele průzkumem, jednak důsledně vyhodnotit jeho radioelektronickou situaci. Z velkého množství cílů (objektů) vybrat takové, jejichž zničení zabezpečí vyřazení z provozu buď celých systémů velení vojskům, nebo použití určitých zbraňových kompletů. Tato zjištěná nejdůležitější místa velení a radioelektronické objekty je nutné vždy ničit jako cíle prvního pořadí.

V pásmu činnosti frontu může mít nepřítel v sestavě tři až čtyř armádních sborů a jednoho až dvou taktických leteckých velitelství 70 až 80 tisíc různých radioelektronických prostředků. Z toho bude 20 až 30 tisíc stanic rádiového, radioreléového a troposferického spojení, až 2,5 tisíce pozemních a palubních radiolokačních a radionavigačních prostředků a okolo 1000 prostředků průzkumu a REB.

Kromě toho do pásma frontu bude působit systém dalekého radiotechnického a radiolokačního průzkumu NAEW a průzkumné palebné systémy PLSS a Assault Breaker.

Z vyhodnocení radioelektronické situace, účelu a důležitosti jednotlivých radioelektronických objektů předpokládaného uskupení nepřítele vyplývá, že při 70% zjištění jeho sestavy je z celkového počtu asi 1000 důležitých objektů; z nich se považuje asi 100 za cíle prvního pořadí, z toho je 58 míst velení a radioelektronických objektů řízení zbraní. Předpokládáme palebné úkoly frontu při vedení úderu na objekty prvního pořadí a potřeba sil i pro-

středků, včetně možné varianty jejich ničení prostředky RVD a letectva, jsou uvedeny v tabulce.

Z tabulky a rozboru radioelektronické situace vyplývá, že jako cíle prvního pořadí je nutné při plánování odražení agrese nepřítele vybírat především tyto objekty:

- střediska bojového velení VS a PVS skupiny armád a spojeného taktického leteckého velitelství,
- spojovací uzly VS a PVS armádních sborů,
- velitelská stanoviště divizí, útvarů vojenského zpravodajství a REB,
- střediska a stanoviště uvědomování a řízení letectva a PVO,
- pozemní střediska řízení průzkumných pálebných systémů PLSS a Assault Breaker,
- baterie Lance, Patriot, oddíly Pershing, letky bezpilotních prostředků Pave Tiger nebo Brave-200,
- letouny E-3A a TR-1 na letištích.

Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení a doporučení Sovětské armády, je nutné předpokládat, že k ničení radioelektronických objektů prvního pořadí je nutné u RVD vyčlenit přibližně 10 až 15 % raket a dělostřelecké munice. U letectva 80 až 100 letounových vzletů všech druhů letectva, zejména však stíhacího bombardovacího a vojskového. Zvláště je nutné plánovat použití speciálního průzkumného a úderného protiradiolokačního kompletu, který k ničení REP používá protiradiolokační samonaváděcí rakety.

Podmínkou pro úspěšné ničení radioelektronických objektů prvního pořadí je, aby síly a prostředky frontu (k tomu určené) byly schopny rychlého uvedení do plné bojové pohotovosti k plnění úkolů s možností narůstání bojového úsilí, zejména v době zahájení bojové činnosti.

Podle situace se úderu na objekty prvního pořadí vedou buď v předem stanovené době, nebo na zvláštní signál (povel).

Počet radioelektronických objektů, míst velení a řízení je velmi rozsáhlý a jejich ničení bude závislé na tom, jak rychle a s jakou přesností bude náš průzkum schopen zjistit potřebné parametry a souřadnice, které požaduje RVD a letectvo. Vzhledem k tomu, že tento úkol je velmi složitý a mnohdy těžko splnitelný v celém rozsahu, vyvstává do popředí úloha a význam **radioelektronického rušení**.

I když nám radioelektronické rušení nezabezpečuje trvalou dezorganizaci systémů velení a řízení nepřítele, přesto má velký význam zejména pro svou operativnost, malou náročnost na přesnost zjištění parametrů radioelektronických objektů. Proto

i při odražení nepřátelské agrese bude významnou složkou nejen zabezpečení, ale dá se říci i vedení bojové činnosti. Na plnění úkolů rušení se budou využívat prostředky smíšených pluků REB pozemních armád a frontu, radiotechnického praporu REB vojska PVOS a letectva, radiotechnické vrtulníkové letky REB letectva a prostředky individuální radiotechnické ochrany letounů.

Při plánování bojového použití prostředků rušení je nutné vycházet z:

- vyhodnocení radioelektronické situace u nepřítele a stanovení radioelektronických objektů, které je nutné vyřadit z činnosti v prvním pořadí,
- toho, že některé radioelektronické objekty budou ničeny a některé z různých důvodů nemohou být ničeny, ale bude nutné je rušit,
- možností sil a prostředků radioelektronického rušení frontu,
- dislokace našich prostředků rušení při zahájení nepřátelské agrese,
- předpokládaného směru hlavního úderu nepřítele a použitých prostředků,
- dislokace a plánu bojové činnosti svazků prvního sledu a směru jejich hlavního působení.

Podle těchto kritérií je možné vyvodit **závěry:**

1. Při zahájení agrese bude nepřítelem v minimálním rozsahu používat prostředky KV rádiového spojení, protože má dostatek provozuschopného kabelového spojení, dále bude využívat i spojovací družice apod. Z toho vyplývá, že zaručit spojení na operačním stupni je prakticky nemožné.

Proto úkolem KV prostředků REB bude vést nepřetržitý rádiový průzkum a připravovat se na to, aby v případě, že dojde k narušení mírového spojení a při přechodu na polní systém spojení mohlo být ihned zahájeno rušení.

2. VKV rádiové sítě, používané na taktických stupních, budou rovněž využity až při postupu vojsk a lze předpokládat, že jejich provoz bude mít s vývojem situace velký kvantitativní nárůst.

Z těchto důvodů musí prostředky VKV rušení trvale vést odposlech a být připraveny ihned zahájit rušení na předem připravené a vybrané rádiové sítě po jejich aktivování.

3. VKV rádiové sítě velení a navedení nepřátelského letectva budou při zahájení agrese používány rovněž omezeně. Je však zapotřebí počítat s tím, že se letectvo nepřítele bez použití rádiového spojení těžko obejde, a že toto spojení bude využíváno k velení ve skupinách k upřesnění úkolů představenými leteckými návodčími, dále i k navádění na vzdušné a pozemní cíle

Objekty ničení	Počet objektů při 70% zjištění	Z nich se ničí		Potřeba prostředků při ničení objektů					celkem
		prostředky nadřazeného	prostředky frontu	RVD		letectvo			
				počet objektů	počet raket a dělostřelectva	počet objektů	počet letounů		
							k ničení	k zabezpečení	
Střediska bojového velení VS a PVS Ska, STLV	4	2	2	—	—	2	12	4	16
Střediska bojového velení VS a PVS čtyř as	8	—	8	5	4 20	3	18	6	24
VS dvou divizí	2	—	2	2	4 děl. odd.	—	—	—	—
VS útvaru VZ a REB	5	—	5	3	— 6	2	8	—	8
Střediska a stanoviště navedení letectva	7	—	7	4	3 15	3	12	1	14
RL prostředky a palebná postavení LARS	5	—	5	—	—	5	10 vrtulníků	—	10 vrtulníků
Pozemní středisko velení systému PLSS	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Pozemní středisko velení systému Assault Breaker	2	—	2	2	10 —	2 ¹⁾	8	—	8
Baterie Lance	2	—	2	2	— 12	2 ¹⁾	8	—	8
Baterie Patriot	2	—	2	2	4 5	2 ¹⁾	8	—	8
Čtyř Pershing	6	3	3	3	24 —	—	—	—	—
Křídla Pave Tiger	6	—	6	—	—	6	24	—	24
Letouny E-3A TR-1 na letišti	2	1	1	1	4 —	1 ¹⁾	6	2	8
Baterie Hawk	6	—	6	3	4 10	3	12	—	12

Poznámka: —¹⁾ na objekty se zdvojují prostředky ničení,
— ve zlomku OTR/TR.

z létacího střediska řízení a uvědomování (SRU) NAEW apod.

Z toho vyplývá, že vzdušné VKV rádiové síť velení a navedení letectva bude nutné trvale odposlouchávat a mít připraveny prostředky k rušení těchto sítí, zejména na předpokládaných náletových směrech a v každém případě i na rušení rádiových sítí z létacího SRU NAEW.

4. Palubní průzkumné, navigační a bombardovací radiolokátory bude nepřátelské průzkumné a taktické letectvo trvale používat jako velmi důležitý prostředek, který mu má zabezpečit úspěšné splnění bojových úkolů.

Proto rušení palubních radiolokátorů musí být cílevědomě předem naplánováno a uskutečněno tak, aby se maximálně snížila plánovaná efektivnost bojové činnosti nepřátelského letectva.

Vzhledem k tomu, že propočty ukazují na nutnost chránit před nepřátelským radiolokačním průzkumem a bombardováním 50 až 60 objektů (z toho 6 až 8 míst velení frontu a armád, 5 až 6 raketových brigád, 10 až 20 přepravišť, 10 až 15 letišť, 4 až 6 prostorů soustředění pozemních vojsk druhého sledu, 5 až 10 radiolokačních kontrastních bodů) a možnosti útvarů REB při objektové obraně a ochraně je 15 až 20 objektů, bude proto výhodné použít tyto prostředky pro liniovou ochranu celého uskupení vojsk frontu.

5. Činnost a úspěšnost nepřátelské PVO je plně závislá na přehledu o vzdušné situaci, kterou zabezpečuje síť radiolokátorů, tzv. jednotného radiolokačního pole. Všechny tyto prostředky budou při zahájení agrese plně využívány, a proto je nutné trvale narušovat jejich možnosti.

Pro snížení dosahu radiolokátorů (RL) jednotného radiolokačního pole, RL řízení a navádění taktického letectva (TL) a RL řízení zbraní PVO (PLRS, PLD, SL) bude třeba i při odrážení agrese nepřítele rušit prostředky radiotechnické vrtulníkové letky REB letectva frontu. Při letech letectva frontu nad územím nepřítele budou piloti využívat v plné míře palubní prostředky individuální radiotechnické ochrany.

Z toho je zřejmé, jaké zásady je nutné brát v úvahu při použití prostředků rušení k odrážení nepřátelské agrese. S uvážením všech těchto zásad je vhodné zvolit i optimální sestavu a rozmístění prostředků radioelektronického rušení. Uvádím jednu z možných variant rozmístění prostředků útvarů radioelektronického boje.

Především prostředky KV i VKV rušení armád prvního sledu je účelné umístit mimo dosah prostředků nepřátelského polního dělostřelectva s cílem narušit systém velení na předpokládaném směru jeho pů-

sobení. Jejich boj (rušení) bude záviset na vývoji situace a na použití rádiového spojení. Musíme však při využívání těchto prostředků brát v úvahu i jejich ochranu před zničením a tím zachování jejich bojové životnosti k zabezpečení protidiveru a přechodu vojsk do útoku.

Rušení VKV rádiových sítí velení a navedení letectva a RNS TACAN bude vhodné rovněž umístit mimo dosah nepřátelského dělostřelectva s důrazem na předpokládané hlavní náletové směry.

Radiotechnickou vrtulníkovou letku REB letectva frontu je zapotřebí dislokovat na letišti vzdáleném okolo 50 km od linie fronty. Zóny přehrazování plánovat tak, aby byl snížen dosah radiolokátorů nepřátelské PVO v pásmu plánovaného průletu letectva frontu. Doba boje (radiotechnické rušení) bude záviset na bojové činnosti letectva frontu. Ovšem i přitom platí zásady ochrany vrtulníků před zničením, aby byly zachovány dostatečné prostředky pro zabezpečení činnosti letectva v protivzdušné operaci a při hromadných úderech.

Jak již bylo zdůvodněno, pro efektivnější využití radioelektronických rušičů při ochraně vojsk proti vzdušnému radiolokačnímu průzkumu a bombardování navrhuje se tyto prostředky rozmístit ve dvou liniích. Prvou linií budou tvořit roty RL rušičů od smp REB armád prvního sledu. Jejich konkrétní rozmístění bude uskutečněno na základě operačních a taktických výpočtů s důrazem na jejich koncentraci a zaměření na předpokládaný náletový směr nepřátelského letectva. Druhou linií vzdálenou od první 20 až 30 km budou tvořit roty RL rušičů od smp REB a rtpr REB vojsk PVOS a letectva. Tímto rozmístěním je možné chránit a zamaskovat hlavní uskupení vojsk frontu až do hloubky 100 km od linie fronty.

Tyto zásady musí být plně respektovány při plánování radioelektronického rušení s využitím prostředků REB frontu. Velmi důležitou podmínkou však zůstává hluboký rozbor radioelektronické situace, jehož základem je znalost zásad použití radioelektronických prostředků v automatizovaných systémech velení vojskům a řízení zbraní.

Radioelektronická ochrana vlastních radioelektronických prostředků a celých systémů velení musí zabezpečit stálé a spolehlivé využití těchto systémů při odrážení agrese nepřítele u všech druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb. Tohoto cíle se dosahuje splněním řady organizačních a technických opatření a všech prostředků tak, aby byly chráněny proti:

- nepřátelskému záměrnému rušení,
- zničení pomocí samonaváděcích zbraní,

— specifickým účinkům vzdušných jaderných výbuchů,

— neúmyslnému vzájemnému rušení radioelektronických prostředků vlastních vojsk.

Za radioelektronickou ochranu vlastních prostředků velení a řízení odpovídají velitelé — náčelníci, uživatelé těchto prostředků, kteří jsou povinni ve svých plánech při odrazení agrese nejen plánovat tuto ochranu, ale již v míru zabezpečovat přípravu svých vojsk k plnění těchto náročných úkolů. Při plánování uvedených opatření je nutné vycházet v prvé řadě z vyhodnocení možnosti nepřítelů na úseku rušení a ničení radioelektronických prostředků. Dále je zapotřebí brát v úvahu ještě tyto skutečnosti:

1. U pozemních vojsk ozbrojených sil USA i NSR jsou prostředky radioelektronického rušení organicky začleněny u všech svazků prvního sledu, které využívají hlavně víceúčelové rušiče, jež mohou rušit v celém pásmu námi používaných frekvencí.

2. Nepřítel plánuje také použití samonaváděcích zbraní s pasivním radiolokačním navedením, dále s infračerveným navedením a v poslední době i s jejich vzájemnou kombinací. Tyto prostředky jsou určeny k ničení zejména radiolokátorů vojska PVO, PVOS, letectva, ale i pozemních vojsk.

3. Všechny letouny jsou vybaveny prostředky individuální radiotechnické ochrany, které budou v hromadném měřítku rušit palubní radiolokátory přepadových stíhacích letounů a pozemní radiolokátory PLRS a PLD vojska PVOS a PVO.

4. Nepřítel má vyčleněny prostředky k uskutečňování rádiové dezinformace a klamně činnosti.

5. Velké množství používaných radioelektronických prostředků vlastních vojsk bude značným nebezpečím pro vzájemné rušení. Proto zabezpečení elektromagnetické existence jak uvnitř jednoho druhu vojska, tak i mezi jednotlivými druhy vojsk bude velmi obtížné a náročné a musí mu být věnována při plánování odrazení agrese velká pozornost, zejména orgány velení fronty.

6. Ochrana před specifickými účinky vysokých vzdušných jaderných výbuchů je velmi složitá a náročná. V současné době je řešena pouze některými organizačními opatřeními, která musí být vojskům vydána již předem a budou realizována na signál „válečné nebezpečí“.

7. V neposlední řadě musí všichni velitelé vycházet z toho, že v lokálních válkách byl ozbrojený konflikt zahájen uskutečněním radioelektronického úderu. Při něm byly narušeny zejména systémy velení a řízení vojsk a prostředků PVO a le-

tectva. Tím nepřítel předpokládá, že si v prvé řadě vytvoří podmínky pro činnost vlastního letectva a sníží možnosti cílevědomě velet a řídit použití jednotlivých druhů ozbrojených sil protivníka.

K tomu, aby bylo cílů radioelektronické ochrany dosaženo, je nutné již v mírové době při výcviku, při všech cvičeních s vojsky tuto oblast REB velmi náročně promyšlet a procvičovat, protože pokud obsluhy REP a všichni uživatelé nebudou znát zásady radioelektronické ochrany, potom nelze počítat ani s tím, že systémy velení vojskům a řízení zbraní budou schopny splnit stanovené cíle. Proto při přípravě k odrazení agrese musí všichni velitelé vojsk, speciálních vojsk a náčelníci služeb hluboce promyšlet úkoly ochrany a na základě získaných znalostí o přípravě nepřítelů k vedení radioelektronického boje přijímat a procvičovat včasná protipatření.

Cílevědomá příprava radioelektronické ochrany podstatnou měrou přispěje ke splnění bojových úkolů a využití vlastních sil a prostředků k odrazení agrese nepřítelů.

Boj s nepřátelským technickým průzkumem je komplex organizačních a technických opatření uskutečňovaných vojsky s cílem znemožnit nebo ztížit nepříteli získávání informací o vojskách fronty prostředky technického průzkumu. Je veden všemi druhy vojsk a speciálních vojsk fronty nepřetržitě. Zkušenosti z lokálních válek ukazují, že nepřítel již dlouhou dobu před agresí shromažďoval informace prostředky technického průzkumu, kterých pak využil jak při zasazení prvního úderu, tak v dalším průběhu agrese. Z toho plyne důležitý poznatek pro vojska fronty, že boj s technickým průzkumem nepřítelů musí být veden nepřetržitě a s narůstáním intenzity v období zvyšujícího se napětí do zahájení agrese. V tomto období musí být položen důraz na:

1. Omezení všech druhů provozu radioelektronických prostředků, které jsou doprovázeny vyzařováním elektromagnetické energie. Rovněž je nutné omezit vyzařování zdrojů tepelné a světelné energie. Zvláštní důraz na dodržování těchto omezení je zapotřebí položit při a po zaujetí pásma příkrýtní státní hranice, prostorů soustředění vojsk a v průběhu přesunování záloh.

2. Odstraňování demaskujících příznaků důležitých objektů fronty, jako jsou místa velení, prostory rozmístění hlavních palebných prostředků fronty, prostory soustředění vojsk, komunikační uzly, přepraviště přes vodní toky a letiště frontového letectva.

3. Organizaci klamně činnosti vojsk s cílem odvést pozornost nepřátelského tech-

nického průzkumu a vnútit nepříteli zkreslený obraz o skutečné situaci vojsk frontu.

Po zahájení nepřátelské agrese budou vojska frontu pokračovat ve vedení pasivních forem boje s nepřátelským technickým průzkumem, ale současně budou přecházet na aktivní formy boje, jako jsou:

- ničení nepřátelských prostředků technického průzkumu včetně jejich nosičů, středisek shromažďování a vyhodnocování průzkumných informací; objekty budou ničeny údery raketového vojska, dělostřelectva a letectva nebo obsazovány a zneškodňovány bojovou činností vlastních vojsk,

- rádiové a optoelektronické rušení pro-

středků nepřátelského technického průzkumu včetně rádiových a radioreléových spojů vyčleněných pro příjem a předávání průzkumových zpráv.

Za organizaci a vedení boje s nepřátelským technickým průzkumem jsou přímo odpovědní velitelé a náčelníci druhů vojsk a speciálních vojsk frontu. Opatření boje s nepřátelským technickým průzkumem jsou rozpracována v Plánu radioelektronického boje, Plánu operačního maskování a plánech druhů vojsk pro obrannou operaci.

Boj s nepřátelským technickým průzkumem je organizován v přímém souladu se zámyslem a Plánem operačního maskování frontu.

ODPOVĚDNOST VŠEVOJSKOVÝCH VELITELŮ ZA ŘÍZENÍ VOJSKOVÉHO LETECTVA

V nové organizaci velení vojskovému letectvu — přímým podřízením vrtulníkových pluků, letek a zabezpečujících útvarů veliteli okruhu a velitelům armád významně vzrůstá jejich úloha v řízení a odpovědnosti za jejich bojovou přípravu v míru a efektivní využití v bojové činnosti. V závislosti na tom odpovídají velitel letectva frontu a velitelé letectva armád za jejich bojovou pohotovost, doplňování, stav a využití letecké techniky, bojové speciální, technické a týlové zabezpečení, jakož i za organizaci velení ve vzduchu a v prostoru bojové činnosti.

Velitel vševojskové armády řídí boj útvarů a jednotek vojskového letectva armády včetně útvarů a jednotek vojskového letectva, předaných mu do operační podřízenosti. Odpovídá za jejich nepřetržitou bojovou pohotovost a za organizaci boje. V souladu s těmito požadavky ve směru k vojskovému letectvu bude **povinen:**

- znát bojové složení vojskového letectva armády, jakož i útvarů a jednotek vojskového letectva, které mu byly předány do operační podřízenosti,
- znát stav jejich bojové pohotovosti, bojové možnosti a dislokaci,
- v souladu s rozhodnutím na operaci rozdělovat úsilí útvarů a jednotek vojskového letectva, použitých v zájmu armády a jejich úkolů,
- stanovovat úkoly útvarům a jednotkám vojskového letectva,
- organizovat přesnou a nepřetržitou součinnost těchto útvarů a jednotek s vojsky armády, zejména při komplexním palebném ničení nepřítelů a přímé podpoře pozemních vojsk,
- organizovat bojové zabezpečení a velení podřízeným útvarům a jednotkám vojskového letectva při přípravě i v průběhu operace,
- určovat prostory rozmístění a způsob manévru útvarů vojskového letectva.

Náčelníkovi štábu armády se rozšíří odpovědnost za pevné a nepřetržité velení vojskovému letectvu za všech podmínek (cestou VS letectva armády) a za

jeho bojové zabezpečení. V průběhu boje uskutečňuje velení společně s velitelem letectva armády. V souladu s tím bude **povinen**:

- trvale znát bojové složení vojskového letectva armády a útvarů i jednotek vojskového letectva, předaných armádě do operační podřízenosti, stav jejich bojové pohotovosti, bojové možnosti i rozmístění,

- podrobně plánovat společně s velitelem letectva armády činnost těchto útvarů i jednotek a koordinovat jejich úsilí s činností vojsk armády, především s dělostřelectvem a s PVO,

- organizovat vzdušný průzkum a řízení palby dělostřelectva, které vede vojskové letectvo,

- předávat vojskům signály k vzájemnému rozpoznávání a navedení na cíle včetně způsobu jejich vyžadování a uskutečňování, jakož i opatření k zajištění bezpečnosti průletu letectva nad bojovou sestavou pozemních vojsk,

- určovat místa rozmístění VS letectva armády a způsob jeho přemísťování,

- stanovovat způsoby využití vrtulníků k zabezpečení velení a spojení uvnitř armády a při plnění úkolů REB,

- systematicky informovat velitele letectva armády a jeho štáb o situaci i úkolech, které plní vojska,

- kontrolovat bojovou a mobilizační připravenost útvarů a jednotek vojskového letectva.

Velitel letectva armády je v souladu s rozhodnutím velitele armády a s pokyny (nařízením) velitele letectva frontu bezprostředním organizátorem boje vojskového letectva.

Odpovídá za bojovou pohotovost útvarů a jednotek uvedeného letectva, za jejich doplňování, politickomorální stav, letovou a taktickou přípravu létajícího personálu, stav a využití letecké techniky, bojové, speciální, technické a týlové zabezpečení, za organizaci velení (jak tabulkovým, tak operačně podřízeným útvarům a jednotkám vojskového letectva). Jeho hlavními **povinnostmi** budou:

- organizovat bojovou přípravu útvarů a jednotek vojskového letectva,
- předkládat veliteli armády návrhy na jeho bojové použití v armádní operaci,

- rozdělovat na základě rozhodnutí velitele armády úsilí vojskového letectva na dny operace a podle úkolů vojskového letectva v operaci,

- zúčastnit se ve štábu vševojskové (tankové) armády plánování použití vojskového letectva v komplexním palebném ničení nepřítele i při plnění dalších úkolů,

- řešit otázky součinnosti a zabezpečit její udržování v průběhu bojové činnosti s vojsky armády, zejména s raketovým vojskem a dělostřelectvem i vojskem PVO,

- řídit boj útvarů a jednotek vojskového letectva armády, včetně útvarů a jednotek, předaných do operační podřízenosti,

- předkládat veliteli armády návrhy na rozmístění a uskutečnění manévru vojskového letectva a na jeho řízení,

- důsledně kontrolovat připravenost vojskového letectva k vedení boje,

- organizovat podle pokynů velitele (náčelníka štábu) armády všechny druhy zabezpečení útvarů a jednotek jak armádního vojskového letectva, tak předaného do operační podřízenosti.

Velitel motostřelecké (tankové) divize je povinen řídit boj jednotek vojskového letectva divize a jednotek, které byly divizi přiděleny do operační podří-

zenosti. Odpovídá za jejich bojovou pohotovost a připravenost k vedení boje a jejich správné použití. Jeho hlavními **povinnostmi** budou:

- kontrolovat bojovou přípravu divizních jednotek vojskového letectva i těch, které jsou předány do jeho operační podřízenosti, znát jejich složení a stav,
- znát úroveň jejich bojové pohotovosti, bojové možnosti a rozmístění,
- určovat potřebné prostory a způsob manévru,
- rozdělovat úsilí vojskového letectva [podle úkolů divize],
- určovat úkoly jednotkám vojskového letectva a řídit plánování boje,
- organizovat přesnou i nepřetržitou součinnost jednotek vojskového letectva s útvary [jednotkami] divize, zejména při jejich účasti v komplexním palebném ničení nepřítele a podpoře boje prvního sledu lety na výzvu,
- organizovat bojové zabezpečení jednotek vojskového letectva a velení těmto jednotkám jak v přípravě, tak v průběhu boje.

Náčelníkovi štábu motostřelecké (tankové) divize se rozšíří odpovědnost za včasnou přípravu boje jednotek divizního vojskového letectva [včetně jednotek, předaných do operační podřízenosti], organizaci velení a za jejich bojové zabezpečení. Jeho hlavními **povinnostmi** budou:

- udržovat vysokou bojovou pohotovost jednotek vojskového letectva,
- znát pozemní i vzdušnou situaci, připravovat veliteli divize návrhy na použití tohoto letectva,
- plánovat jeho boj v souladu s rozhodnutím velitele divize,
- vydávat předběžná bojová nařízení těmto jednotkám a včas jim určovat bojové úkoly,
- přijímat opatření k organizaci a uskutečnění součinnosti,
- organizovat přípravu jednotek vojskového letectva k boji,
- zabezpečovat je topografickými mapami,
- kontrolovat organizaci bojového a ostatních druhů zabezpečení,
- prověřovat plnění úkolů, stanovených jednotkám vojskového letectva a zabezpečovat jeho nepřetržitost,
- přijímat nezbytná opatření k obnově narušeného velení nebo bojeschopnosti uvedených jednotek.

Náčelník operační skupiny štábu vševojskové divize navrhuje veliteli (NŠ) bojové použití letectva v rozsahu vyčleněného úsilí. K jeho hlavním **povinnostem** bude patřit:

- příprava návrhů na bojové použití letectva a na rozdělení jeho úsilí [podle úkolů i období palebného ničení, nebo podle cílů],
- kontrola přípravy jednotek vojskového letectva k boji,
- nepřetržité prověřování součinnosti mezi útvary [jednotkami] divize a letectvem,
- zpracování předběžných bojových nařízení a zabezpečování jejich včasného doručení útvarům a jednotkám letectva,
- kontrola plnění vydaných úkolů, včasného a přesného předávání signálů k vzájemnému rozpoznávání a navedení na cíle útvarům a jednotkám divize,
- zjišťování stavu dodržování opatření k bezpečnosti průletu letectva nad bojovou sestavou divize,
- vybírání vhodné plochy pro přistání jednotek vojskového letectva divize a jednotek předaných do operační podřízenosti a stanovení způsobu jejich manévru.

Náčelník skupiny bojového velení letectva (SkBV) je přímým organizátorem boje jednotek vojskového letectva, které plní úkoly podle plánu velitele divize. Jeho hlavními **povinnostmi** budou:

- zúčastnit se plánování použití jednotek vojskového letectva v komplexním palebném ničení nepřítele i plnění dalších úkolů v pásmu boje divize,
- předávat na VS letectva armády požadavky na výzvy k vedení vzdušného průzkumu a ničení pozemních cílů v pásmu divize silami vojskového letectva armády,
- zabezpečovat navedení osádek (jednotek) vojskového letectva na určené cíle a řídit jejich manévry v prostoru objektu úderu (průzkumu či řízení dělostřelecké palby),
- organizovat spolu se štábem motostřelecké (tankové) divize příjem průzkumových údajů z paluby vrtulníků,
- včas informovat velitele (štáb) divize o průletu vlastního letectva,
- kontrolovat přesné a včasné používání signálů k vzájemnému rozpoznávání a navedení na cíle,
- nepřetržitě informovat VS letectva armády i osádky (skupiny) letectva ve vzduchu o poloze vojsk divize, která vedou boj s nepřítelem.

Velitel motostřeleckého (tankového) pluku bude organizovat součinnost jednotek pluku s vojskovým letectvem. Jeho hlavními **povinnostmi** při plnění tohoto úkolu budou:

- seznamovat podřízené jednotky s úkoly, které plní letectvo v pásmu boje pluku a jeho sousedů,
- určovat způsoby využití výsledků leteckých úderů jednotkami pluku,
- upřesňovat jednotkám letectva podle pokynů velitele divize cíle a časy úderu,
- zajišťovat bezpečnost průletu vrtulníků a letounů před palbou vlastních vojsk,
- kontrolovat předávání signálů osádkám a jednotkám letectva k vzájemnému rozpoznávání a navedení na cíle,
- určovat místo leteckého návodčího a způsob jeho přemístování.

Náčelník štábu pak podle pokynů velitele pluku organizuje přípravu společného boje a uskutečňuje nepřetržitou součinnost v jeho průběhu.

Jak vyplývá z funkčních povinností **zásadně se mění odpovědnost vůči vojskovému letectvu a způsob jeho řízení.**

Bojové úkoly leteckým útvarům armádní podřízenosti a útvarům operační podřízenosti bude stanovovat velitel vševojskové armády cestou velitele letectva armády. Bojové úkoly leteckým svazkům a útvarům frontového a vojskového letectva frontové podřízenosti, vyčleněným k vedení boje podle plánu armády, stanovuje velitel letectva frontu. Úkoly jsou určovány na jeden den boje, orientačně na další den, podrobně na první vzlet.

Na základě rozhodnutí velitele armády **velitel a štáb letectva armády** bude **zpracovávat**:

- hlášení štábu letectva frontu, které může obsahovat úkoly letectva v operaci armády a v průběhu prvního dne, údaje o charakteru plánované činnosti

vojsk a letectva armády potřebné k organizaci součinnosti frontového letectva s vojsky a letectvem armády, organizací velení a bojové zabezpečení,

— bojová nařízení letectvu armády se stanovením hlavních otázek organizace boje tohoto letectva a leteckých útvarů operačně podřízených armádě, která jsou doručována velitelům msd (td) a vrtulníkovým plukům.

Bojová nařízení by měla **obsahovat**: charakter činnosti nepřítele, krátké údaje o stanovených úkolech vojskům armády a součinnostním leteckým svazkům i útvarům, úkoly a způsob jejich plnění při prvním vzletu i v průběhu dne, rozmístění letectva na letištích, bojové zabezpečení, vydělené úsilí na jeden den, signály součinnosti, velení a dobu pohotovosti.

V průběhu boje mohou být svazkům a útvarům frontového a armádního letectva předávány úkoly přímo velitelem vševojskové armády nebo přes VS letectva a PVO armády.

Důležitým místem řízení v systému velení letectvu a PVO frontu je společné VS letectva a PVO vševojskové armády. Za současného technického zabezpečení systému velení letectvu a PVO u vševojskové armády plní toto VS úkoly především ve prospěch činnosti letectva proti pozemním cílům. K zabezpečení úkolů rozvíjí systém navedení na pozemní cíle (naváděcí stanoviště na pozemní cíle, letecké návodčí) a využívá skupiny bojového velení u vševojskových svazků. Činnost společného VS letectva a PVO byla podrobně uvedena ve Vojenské myslí č. 8/1987.

Prostor odpovědnosti společného VS letectva a PVO vševojskové armády souhlasí s pásmem vševojskové (tankové) armády a jeho zadní hranice je stanovena velitelem letectva frontu.

Bezpečnost letů vlastního letectva zajišťuje podrobné zpracování Plánové tabulky letů v prostorech odpovědnosti společného VS letectva a PVO a informování míst velení vojska PVO o skutečných letech vlastního letectva prostřednictvím střediska řízení a kontroly letů.

Složitá bude situace při plnění úkolů letectva **na výzvu**. Bylo by zapotřebí dosáhnout toho, aby společné VS letectva a PVO obdrželo informaci o letu vlastního letectva minimálně 5 minut před vzlétnutím pilotů do prostoru činnosti prostředků PVO vojska PVO vševojskové armády. Tento úkol lze splnit při využití telefonického spojení nebo ZAS, a to tehdy, jestliže informace nebo požadavek od vševojskového velitele k leteckému a opačně jde co nejkratším směrem, přímo z VS letecké divize na společné VS letectva a PVO vševojskové (tankové) armády a obráceně.

Je nutné, aby informace o vzletech skupin vlastního letectva na výzvu pronikala stejnou cestou z VS letectva a PVO už v době vydání rozkazu ke spouštění motorů dané skupiny letounů — i když tato informace bude předávána 3 až 5 minut před vlastním vzletem letounů. V daném případě není podstatné kolik letounů odstartovalo k plnění daného úkolu, ale aby informace byla u jednotek vojska PVO včas a tyto byly informovány o prostoru i čase průletu vlastních letounů.

Základní variantou předávání úkolů na výzvu a opačná informace o vzletech letounů musí být (za současných možností spojení) zajištěna přímo ze SVS letectva a PVO k vojskovému letectvu a opačně. Proto je třeba tuto strukturu realizovat a návyky zdokonalovat při každém LTC, organizování součinnosti le-

lectva a vojska PVO. Z uvedeného vyplývá i důležitost spolehlivého spojení mezi těmito stupni velení a jeho nutné zdvojení.

Uvědomování protiletadlových raketových kompletů o letech vlastních letounů a vrtulníků je zabezpečováno ze společného VS letectva a PVO armády. Uskutečňuje se po linii PVO i míst velení a navedení letectva.

Uvědomování o vzdušné situaci v pásmu vševojskové armády je v souladu s potřebami bezpečnosti letů vlastního letectva dáno vytvořením jednotného centralizovaného systému PVO s jednotným systémem průzkumu vzdušného prostoru a jednotným systémem výměny informací o vzdušné situaci.

Velení letounům ve vzduchu je uskutečňováno s využitím vzdušných rádiových sítí, a to v rádiové síti velení letounům v pásmu armády a v rádiové síti velení letounům z naváděcích stanovišť.

Naváděcí stanoviště mohou být rozmístována společně s VS plrp armády nebo s VS plrp msd a td. Jsou přímo podřízena společnému VS letectva a PVO armády prostřednictvím pracoviště směrů letectva. Součinnost letectva s plrp je zabezpečena umístěním zástupce náčelníka naváděcího stanoviště v kabině bojového velení u velitele plrp, letovoda — operátora v radiolokátoru P-40 a cestou směrového důstojníka PVO, který je v sále velení NASTA-II.

Velení je uskutečňováno ze sálu bojového velení, který je začleněn do střediska bojového velení. Bojová směna může být ve složení:

- velitel letectva — ZV armády,
- 1 letovod,
- 1 operační důstojník letectva,
- 2 značkaři.

Skupina bojového velení u motostřelecké (tankové) divize je jedním z dalších míst velení letectvu v pásmu vševojskové armády na hlavním směru její činnosti. Skupina je určena k udržování součinnosti s motostřeleckou (tankovou) divizí a k řízení letectva, které působí v bezprostřední blízkosti předního okraje. Rozmísťuje se společně s velitelským stanovištěm motostřelecké (tankové) divize prvního sledu.

Náčelník skupiny bojového velení je na velitelském stanovišti (předsunutém velitelském stanovišti) velitele divize, informuje ho o situaci vyčleněného letectva, uskutečňuje výzvy podle jeho požadavků, plánuje a řídí činnost letectva v pásmu motostřelecké (tankové) divize a organizuje zásadní otázky součinnosti.

Jeden z důstojníků skupiny bojového velení je u náčelníka PVO motostřelecké (tankové) divize a nepřetržitě řeší bezpečnost vlastního letectva.

Druhý důstojník této skupiny podle pokynů náčelníka plánuje boj vyčleněného letectva, udržuje přehled o jeho činnosti přijímáním, předáváním a vyhodnocováním informací.

Skupina bojového velení je vybavena transportérem a spojovacími prostředky k zabezpečení velení letectvu, spojení na stupni motostřelecké (tankové) divize a s velitelským stanovištěm letectva a PVO vševojskové armády.

Leteckí návodčí jsou nejnižším prvkem velení letectvu v pásmu vševojskové armády na nejdůležitějších směrech její činnosti. Zabezpečují součinnost letectva s motostřeleckými (tankovými) pluky a prapory, řídí skupiny bojových vrtulníků v bezprostřední blízkosti linie fronty a navádí je při ztečích na malorozměrné a obrněné cíle. Současně zajišťují průlet vlastních letounů frontového a vojskového letectva při letu k cíli a zpět nad prostorem působení vlastní PVO.

Uskutečňují výzvu letectva podle požadavků velitele msp (tp) přes SkBV. Zabezpečují vytyčení předního okraje a předkládají veliteli msp (tp) návrhy na využití letectva.

Letecký návodčí u pluku (praporu) má pracoviště v obrněném transportéru, tanku nebo ve vrtulníku. Spojovací prostředky (rádiové stanice R-809 a R-112) zabezpečují velení letounům a vrtulníkům ve vzduchu i trvalý styk se skupinou bojového velení a velitelem vševojskového útvaru (v případě, že navádění je vykonáváno mimo pozorovatelný).

Letecký návodčí zabezpečuje navedení osádek a jednotek vojskového letectva na určené cíle (do určeného prostoru bojové činnosti). K jeho hlavním **povinnostem** může patřit:

- navádění vrtulníků na určené cíle a včasné hlášení veliteli motostřeleckého (tankového) pluku průlet vlastního letectva,
- kontrola předávání signálů k vzájemnému rozpoznávání a zajišťování bezpečného průletu letectva nad bojovou sestavou pluku, zabezpečení vojsk proti úderům vlastního letectva a předávání signálů k umlčení prostředků PVO nepřitele palbou pluku,
- potvrzování (skupině bojového velení letectva) převzetí velení osádkám (jednotkám) vrtulníků,
- informování (skupiny bojového velení letectva) o výsledcích boje letectva,
- pomoc veliteli pluku při organizování a uskutečňování součinnosti s letectvem,
- napomáhání osádkám vrtulníků při výběru přistávacích ploch v pásmu boje pluku.

Růst úlohy vojskového letectva ve vševojskovém boji, zvláště při použití operačně taktických výsadek, zásobování operačních manévrovacích skupin a zabezpečení jejich letecké podpory vyžaduje nejen hledání nových způsobů boje a taktiky, ale také zdokonalování operačního umění při využití vojskového letectva v rámci armády a frontu. Myslím, že nová organizační struktura přispěje i k efektivnějšímu využívání sil a prostředků tohoto letectva.

JEDNOTNÝ SYSTÉM ZJIŠŤOVÁNÍ A VYHODNOCOVÁNÍ ROZSAHU A NÁSLEDKŮ POUŽITÍ ZHN NEPŘÍTELEM

Trvalý růst potenciálu ZHN pravděpodobného nepřítele má za následek potřebu soustavného zkvalitňování účinnosti opatření ochrany proti ZHN. V souhrnu těchto opatření má významné místo problematika zjišťování úderů ZHN a jejich následků, shromažďování, zpracování a využití příslušných informací ke včasnému varování vojsk a obyvatelstva a k efektivní organizaci dalších opatření ochrany proti ZHN nepřítele.

V podmínkách ČSSR a ČSLA byla v průběhu šedesátých let vytvořena vojsková a teritoriální radiační hlášená síť. Nezávisle na těchto sítích byla realizována výstavba podobných teritoriálních organizačních struktur i v působnosti Civilní obrany ČSSR. Zdroji k získání prvotní informace o použití ZHN a jejich následcích bylo dále vybaveno vojsko PVOS, ozbrojené sbory v působnosti federálního ministerstva vnitra, lidové milice a některé další služby v působnosti federálních a národních resortních ministerstev.

Z analýz vyplývá, že sběr, zpracování a výdej informací o použití ZHN a jejich následcích v podmínkách ČSSR a ČSLA vyžadují uskutečnění organizačních změn, které v souběhu s postupným vybavováním štábů výpočetní technikou přispějí k výraznému zlepšení stavu v této oblasti. Současně s tím bude ale nezbytné sjednotit ob-

sah, formy a způsoby přenášení informací tak, aby byla zabezpečena jejich dostupnost všem orgánům, které je pro svou práci nezbytně potřebují, a současně s tím i vyloučena nežádoucí duplicita informací, jež zatěžují spojovací systém.

V Rozkaze ministra národní obrany pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1986/1987 a v návaznosti na přípravné práce kolektivu funkcionářů zainteresovaných správ FMNO, štábu CO ČSSR, velitelství PVOS, vojenských okruhů, letectva, federálního ministerstva vnitra a dalších stanoví chemickému vojsku ČSLA úkol **připravit zavedení jednotného systému zjišťování a vyhodnocování rozsahu a následků použití ZHN nepřítelem**. Tímto článkem chci proto poskytnout čtenářům ucelenou a přehlednou informaci o obsahu a významu tohoto úkolu.

Jednotný systém zjišťování a vyhodnocování rozsahu a následků použití ZHN nepřítelem (dále jen **Jednotný systém**) je určen k zabezpečení orgánů vojenskopolitického vedení, orgánů velení ozbrojených sil a CO potřebnými informacemi o použití, rozsahu a následcích použití ZHN nepřítelem (v míru o náhodně uskutečněných jaderných výbuších), o haváriích spojených s únikem radioaktivních a toxických látek

na území členských států Varšavské smlouvy a v prostorech [územích], na nichž se nacházejí.

Informací vydávaných Jednotným systémem využívají vojenskopolitické vedení, orgány velení ozbrojených sil a CO s těmito cíli:

- slouží ke spolehlivému určení začátku a charakteru jaderného, chemického a bakteriologického (biologického) napadení nepřítelem,

- v prvopočátku se využívají k vyrozumění ozbrojených sil a obyvatelstva o použití ZHN nepřítel a jejich varování před nebezpečím radioaktivního, chemického a bakteriologického (biologického) zamoření,

- poskytují podklady pro stanovení obsahu, rozsahu a lhůt uskutečňování opatření ochrany ozbrojených sil, obyvatelstva a objektů národního hospodářství proti ZHN,

- vytvářejí výchozí podklady pro efektivní odstraňování následků použití ZHN a havárií doprovázených únikem radioaktivních a toxických látek a organizací obnovy bojeschopnosti ozbrojených sil a činnosti objektů národního hospodářství,

- poskytují výchozí podklady pro přijímání optimálních rozhodnutí pro činnost ozbrojených sil a obyvatelstva.

Síly a prostředky sdružené do Jednotného systému plní tyto **hlavní úkoly**:

- získávají prvotní údaje o použití ZHN, radioaktivní, chemické, bakteriologické (biologické) situaci zjišťováním parametrů jaderných výbuchů, uskutečňují radioaktivní, chemický a bakteriologický (biologický) průzkum a dozimetrické, chemické a bakteriologické (biologické) kontroly,

- zabezpečují sběr a zpracování prvotních údajů o použití ZHN, o radioaktivní, chemické, bakteriologické (biologické) situaci a stanovení charakteru použití ZHN a havárií, doprovázených únikem radioaktivních a toxických látek,

- stanoví rozsah následků použití ZHN na základě předpovědi a údajů získaných radioaktivním, chemickým, bakteriologickým (biologickým) průzkumem, dozimetrickou, chemickou a bakteriologickou (biologickou) kontrolou,

- stanoví stupeň ohrožení ozbrojených sil a obyvatelstva radioaktivním, chemickým, bakteriologickým (biologickým) zamořením,

- vyhodnocují stav bojeschopnosti ozbrojených sil a provozuschopnosti důležitých objektů národního hospodářství po použití ZHN na základě předpovědi a údajů radioaktivního, chemického, bakteriologického (biologického) průzkumu, dozimetrické,

chemické, bakteriologické (biologické) kontroly,

- uskutečňují modelování předpokládaných následků při různých variantách pravděpodobného použití ZHN nepřítel,

- připravují a předkládají informace o použití, rozsahu a následcích použití ZHN, haváriích doprovázených únikem radioaktivních a toxických látek, rovněž závěry a návrhy činnosti ozbrojených sil a obyvatelstva vojenskopolitickému velení ozbrojených sil a CO.

Struktura Jednotného systému na teritoriu ČSSR a u vojsk ČSLA zahrnuje dva podsystemy, které jsou dále vnitřně členěny na stupně. Do Jednotného systému jsou začleněny:

- **Vojskový podsystem**, který zahrnuje síly a prostředky polních vojsk.

- **Teritoriální podsystem**, který zahrnuje síly a prostředky teritoria.

Podsystemy Jednotného systému se vnitřně člení v souladu se strukturou vojsk a administrativního rozdělení státu. V podmínkách ČSLA a CO to představuje stupně:

- u **vojskového podsystemu**: pluk (útvár), divize (svazek), armáda, front,

- u **teritoriálního podsystemu**: okres, kraj, republika, ČSSR.

Každý podsystem a všechny jeho stupně mají z hlediska vnitřních funkcí v podstatě shodnou **vnitřní strukturu**, která zahrnuje:

- místo velení,

- síly a prostředky

- zjišťování jaderných výbuchů,

- radioaktivního, chemického, bakteriologického (biologického) průzkumu, dozimetrické, chemické, bakteriologické (biologické) kontroly,

- spojení,

- sběru, zpracování, zobrazení a předávání údajů (informací).

Za udržování **bojové pohotovosti** sil začleněných do Jednotného systému odpovídají příslušné štáby. Za odborné řízení podsystemů a stupňů Jednotného systému bezprostředně odpovídají příslušní náčelníci chemického vojska (chemické služby). Pro Jednotný systém jsou stanoveny stejné stupně bojové pohotovosti jako u vojsk ČSLA. Podsystemy a stupně Jednotného systému jsou udržovány zpravidla v takovém stupni bojové pohotovosti, v jakém se nachází příslušná složka ozbrojených sil. V případě nutnosti (např. při výskytu havárií spojených s únikem radioaktivních nebo toxických látek) může být podsystem nebo jeho stupeň uveden i do vyššího stupně bojové pohotovosti na roz-

kaz velitele, jemuž je podsystem nebo jeho stupeň podřizen.

Při **výstavbě vojenského podsystemu** navazují příslušní velitelé a náčelníci na zkušenosti z operačních, operačně taktických, taktických cvičení vojsk a nácviků radiálních středisek (výpočetně analytických skupin), jakož i na výsledky odborných taktických cvičení útvarů a jednotek radiálního a chemického průzkumu. K jeho výstavbě jsou využity v prvním období všechny zavedené, v organizační struktuře ČSLA již začleněné síly a prostředky.

Zdroje prvotní informace zahrnují prostředky pro zjišťování parametrů jaderných výbuchů, útvary a jednotky radiálního a chemického průzkumu, zařízení bakteriologického (biologického) průzkumu, jednotky a zařízení dozimetrické, chemické, bakteriologické (biologické) kontroly. Základem struktury zdrojů prvotní informace jsou útvary a jednotky radiálního a chemického průzkumu. Na zdroje prvotní informace svou činností navazují **orgány shromažďování, zpracování, zobrazení a předávání informací** o použití ZHN, jeho následcích, o haváriích doprovázených únikem radioaktivních a toxických látek; radiální střediska frontu a armád, jejich týlů a společného velitelského stanoviště letectva a PVO frontu, dále výpočetní analytické skupiny divizí a různé pomocné orgány. Výsledkem spolupráce mezi orgány řízení chemického vojska a pracovníky automatizace a mechanizace na všech úrovních velení ČSLA je rozsáhlá realizovatelná možnost využívat pro činnost jednotného systému výpočetní techniku. V rámci jednotného systému se od stupně divize po centrum využívá výpočetní technika, která se postupně vybavuje souborem programů, jež umožňují optimalizovat výpočty, přenosy informací, formu i obsah výstupních informací atd. Vojсковý podsystem jednotného systému využívá **spojovací prostředky**, mezi které patří jednak tabulkové spojovací prostředky útvarů a jednotek začleněných do vojenského podsystemu a dále dočasně vyčleněné přenosové kanály stálé vojenské spojovací sítě a polní spojovací soustavy. K přenosu informací v jednotném systému se využívají prostředky utajeného spojení. Při předávání informací neutažovanými pojiťky se používají jednotné hovorové (signální) tabulky. K uvědomování vojsk o použití ZHN nepřitelem a haváriích se v poli využívají rádiové sítě radiálních informací, velitelské a štábní rádiové sítě a směry. Činnost vojenského podsystemu je završována **orgány velení podsystemu** a stupňů; např. místa velení NCHV frontu, vojenských okruhů a armád,

NCHS letectva frontu, NCHS divizí (svazků) a pluků (útvárů).

Výstavba teritoriálního podsystemu navazuje na zkušenosti z činnosti teritoriální radiální hlášené sítě, štábů, útvarů a jednotek CO ČSSR. K výstavbě podsystemu budou využity jako **zdroje prvotní informace** prostředky pro zjišťování parametrů jaderných výbuchů, jednotky radiálního a chemického průzkumu teritoriální hlášené sítě a svazky (útvary) teritoria, radiolokatory PVOS, mobilní stanice analytického zjišťování CO, automatické hlásiče úrovně radiace CO, zařízení zdravotnické, veterinární služby, síly a prostředky ozbrojených sil, závodů, resortů atd. Funkci **orgánů shromažďování, zpracování, zobrazení a předávání informací** budou plnit radiální střediska (FMNO, vojenských okruhů), radiální skupiny krajů a okresů, vyhodnocovací střediska štábů CO okresů, krajů, republik, ČSSR a vyhodnocovací orgány resortů.

Značně rozmanité **prostředky spojení** budou zahrnovat spojovací prostředky vojsk ČSLA začleněných do teritoriálního podsystemu včetně spojovací soustavy štábů a vojsk PVOS a vedle toho spojovací prostředky ministerstva spojů.

Hlavním **orgánem velení** teritoriálního podsystemu je místo velení NCHV ČSLA, na podřazených stupních jsou to příslušní NCHV vojenských okruhů, NCHS PVOS, dále NCHS KVS, svazků, útvarů PVOS a teritoriálních vojsk.

V míru působí vojсковý a teritoriální podsystem podle jednotného plánu. Rozdělení na samostatné podsystemy nastává až při rozvinutí polních vojsk a teritoria. Při působení vojenského podsystemu (stupňů) na teritoriu bude nezbytná součinnost mezi jednotlivými stupni.

K zabezpečení plnění hlavních úkolů jednotného systému musí být u jednotlivých stupňů vojenského podsystemu i součástí vyčlenovaných do teritoriálního podsystemu v nepřetržité pohotovosti určitá část **pohotovostních sil**. Do nich musí být začleněn nezbytný počet zdrojů prvotní informace, důstojníků chemického vojska, dozorců orgánů a pohotovostní směny radiálních středisek. Jejich rozsah je stanoven podle zásad, které určí příslušní velitelé.

Výstavba jednotného systému probíhá ve dvou vzájemně se prolínajících obdobích. V prvním období se jednotný systém vytváří na základě využití zavedených sil a prostředků, které jsou již nyní k dispozici. Začleňují se do něho zdroje prvotní informace vojsk ČSLA, CO, prostředky spojení, zobrazení a předávání informací a

příslušné orgány velení. Hlavním obsahem druhého období bude kontinuální přeměna neautomatizované formy Jednotného systému na automatizovaný systém.

Současné období realizace normativů k zavedení Jednotného systému vyžaduje od štábů a NCHV (NCHS) vysokou pracovní aktivitu a je náročné na důsledné udržování součinnosti mezi zainteresovanými složkami. Vedle dořešení organizačních a materiálových otázek bude důležité správ-

ně a jednotně pochopit obsah a formy činnosti jednotlivých struktur Jednotného systému, jejich vzájemné vazby, zásady součinnosti, obsah a způsoby zpracování informací od vstupu až po vydání informací atd. Tento proces si vyžádá souběžně se zaváděním Jednotného systému prohlubovat spolupráci mezi orgány řízení chemického vojska a štáby CO ČSSR, PVOS, federálního ministerstva vnitra a dalšími zainteresovanými složkami.

Problematika výstavby Jednotného systému, jak ukazuje tento článek, bude po dobu několika nejbližších let důležitým, rozsáhlým a náročným úkolem. Cílem tohoto článku bylo přispět k jeho jednotnému chápání a realizaci.

NĚKTERÉ ZVLÁŠTNOSTI ORGANIZACE SPOJENÍ V HORSKÉM A ZALESNĚNÉM TERÉNU

Organizace spojení v operacích vedených v horském a zalesněném terénu bude ovlivněna zejména těmito faktory:

- operace budou probíhat obvykle v širších pásmech činnosti,
- budou se vytvářet uskupení vojsk, která v těchto pásmech činnosti povedou bojovou činnost na samostatných směrech oddělených od sebe horskými masívy,
- bude ztížen manévr zejména podél fronty,
- tempo vedení operací bude podstatně nižší,
- sníženou dostupností prostorů vhodných k rozvíjení prvků spojovacích soustav,
- zvýší se vliv terénu na šíření elektromagnetických vln v různých kmitočtových pásmech.

Kromě těchto faktorů bude mít rozhodující vliv na plánování a organizaci spojení i vlastní terén, v němž budou operace probíhat.

Místa velení

Pro zabezpečení velení vojskům na stupni frontu a armády se budou rozvíjet velitelská stanoviště (VS), záložní velitelská stanoviště (ZVS) a týlová velitelská stanoviště (TVS). Tato místa velení budou obvykle umísťována před horskými masívy na místech výhodných pro velení v operační sestavě. Místa velení frontu a v ně-

kterých případech i armády se do nových prostorů obvykle přemístí až po překonání těchto horských masívů vojsky. Závisí to na hloubce tohoto úkolu.

Vzhledem k nižšímu tempu operací setrvávají pravděpodobně místa velení v jednom prostoru i několik dní. To vyžaduje zvýšenou pozornost na jejich všestranné bojové zabezpečení a ochranu před nepřátelskou činností.

Kromě toho pro velení vojskům na jednotlivých směrech budou u frontu a armády vyčleňovány ze štábů operační skupiny jako dočasná místa velení. Pro jejich vybavení je nutné počítat také s vyčleněním potřebné spojovací techniky.

K velení vojskům na hlavních směrech bojové činnosti budou využívána PMV a vzdušná místa velení frontu i armády. Při plánování přesunů PMV na jiné směry činnosti vojsk je nutné přihlížet k podstatně větším délkám os přesunů a jejich přeplnění vlastními vojsky.

Místa velení taktického stupně (divize, pluk) se obvykle budou umísťovat:

- v bojových sestavách vojsk přímo na komunikacích,
- v horských osadách,
- ve vhodných úžlabinách,
- na přístupných okrajích lesních svahů apod.

Rychlost jejich přemístění bude závislá na podmínkách vedení bojové činnosti. Vzhledem ke sníženému tempu bojové činnosti mohou setrávat na místě i podstatně delší dobu, než je obvyklé. V průběhu operace narůstají i vzdálenosti míst velení armády.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat přemísťování míst velení armád i frontu (jestliže to vývoj operace bezprostředně vyžaduje) přímo do prostoru horských masívů. Pro místa velení v tomto případě je vhodné volit prostory na směru hlavní činnosti vojsk, které budou mít k dispozici potřebné podélné i příčné komunikace.

Většinou jsou to větší osady, popřípadě i několik osad, někdy i okraje lesních masívů, horské tunely apod. Tyto vybrané prostory míst velení musí především umožnit připojení na vybudovanou spojovací soustavu alespoň na dvou vzájemně nezávislých místech (OSU, PSU).

Ve výjimečných případech mohou být k tomu využity i prostory, kde již působí vycílené operační skupiny štábů. To však vyžaduje jejich včasné doplnění potřebnými spojovacími prostředky, minimálně však prostředky mobilní části spojovacích uzlů.

Radioreléové a troposférické spojení

Opěrná spojovací síť frontu i armád při zabezpečování spojení v horském a zalesněném terénu musí být nadále vytvářena systémem budování spojovacích os a roků a rozvíjením OSU a PSU; na ty se budou připojovat místa velení štábů vojsk, které tvoří operační sestavu frontu (armády).

Její struktura bude charakterizována těmito zvláštnostmi:

— Vytvoří se obvykle několika spojovacími osami. Hlavní spojovací osa bude budována na směru hlavního úsilí vojsk přes prostory, kde se plánuje případné rozmístění míst velení frontu (armády) v prostorech horských masívů a po jejich opuštění. Na tomto směru se obvykle přemísťuje i operační skupina štábu frontu, která tvoří dočasně místo velení (pomocné místo velení).

— Další spojovací osy se budují za skupinami vojsk, která působí na jednotlivých izolovaných směrech. Vzdálenost mezi jednotlivými osami je obvykle větší než při vedení operací na středně zvláštěném terénu válečtích.

— Rokády, které spojují budované osy, se zřizují hlavně před vstupem do horských masívů a při východu z nich. Budování roků v průběhu vedení bojové činnosti v horách je velmi obtížné a vzdále-

nost mezi nimi se rovněž zvětší. Je možné, že rokádní směry nepropojí všechny spojovací osy současně.

Nejsložitějším úkolem při budování opěrné spojovací sítě frontu (armád) je především vlastní výběr tras pro osy i rokádní radioreléové směry a pro rozvinutí OSU a PSU na vhodných místech. Závisí to plně na dostupnosti prostorů, potřebných pro rozvinutí radioreléových a troposférických stanic. Trasy radioreléových spojů zpravidla procházejí údolími, podél komunikací. To ale vyžaduje zvýšený počet zasazených radioreléových prostředků pro jejich vybudování a zároveň i vyšší nároky na jejich všestranné bojové zabezpečení, materiální a technické zabezpečení. Často stejnými údolími procházejí i trasy přímých radioreléových spojů budovaných za místy velení vojsk, které na těchto směrech vedou bojovou činnost, dále radioreléové směry podřízených stupňů velení i nadřízených stupňů velení. To vyžaduje přesnou a jednotnou koordinaci jak prostorovou, tak kmitočtovou.

V ojedinělých případech je možné k umístění radioreléových stanic a zejména OSU (PSU) využít i dostupné terénní dominanty, především pro umístění troposférických stanic, které zabezpečují spojení s místy velení frontu (armády). Pozornost při budování radioreléových stanic na těchto dominantách se musí zaměřit zejména na úpravy sklonu anténních systémů u stanic, které zabezpečují připojení na OSU od míst velení štábů (umísťovaných v hlubokých údolích).

Pro přepravu (umísťování) spojovacích prostředků na tyto dominanty by se jistě osvědčila možnost jejich dopravy vrtulníky (v kontejnerech); to však u současné spojovací techniky (R-404, RDM-12, R-412) není ještě zabezpečeno. Proto při rozmístění OSU (PSU) zvláště vystupuje v těchto podmínkách potřeba důkladného všestranného zabezpečení spojovacích prostředků a jejich obsluh.

Při volbě míst pro troposférické prostředky je třeba využít difrakce rádiových vln a odrazu od vrcholů hor, a to zabezpečením možnosti jejich manévru v poloze do 30 m a s příslušným zaměřením anténních systémů.

Mezi nejsložitější úkoly patří v těchto podmínkách výběr tras a míst pro radioreléové prostředky, kterými se budují rokádní spoje mezi osami (vedenými údolími). To platí zejména v tom případě, když není možné využít vhodná příčná údolí v horských masívech. Bude proto třeba posílit zejména kapacitu rokádních směřů vybudovaných před vstupem do horských

masivů. Ale i potom je nutné počítat s možností snížení celkové kapacity kanálů ve vybudované opěrné spojovací síti. Projeví se to i ve větším zatížení spojovacích os, zejména pro potřeby zabezpečení součinnosti spojení vojsk, která bojují na oddělených směrech. Spojení za těchto podmínek zpravidla zabezpečí spojovací uzly nadřazených stupňů velení.

Složitost řešení těchto otázek se odrazí i ve způsobu přemísťování radioreléových jednotek, které budují opěrnou spojovací síť. Přitom nedostatek komunikací, zejména mezi jednotlivými směry, vyžaduje, aby prostředky potřebné pro rozvíjení spojovacích os i rokůd byly začleněny do hlavních sil vojsk, která na jednotlivých směrech působí. To však současně podstatně ztěžuje možnost jejich použití na jiných směrech, manévry s nimi pro úhradu vyřazených prostředků a prvků opěrné spojovací sítě apod.

Obdobným způsobem bude zapotřebí řešit i rozčlenění spojovací zálohy frontu i armády a její přemísťování do výhodných prostorů za hlavními silami vojsk, která působí na samostatných oddělených směrech.

K rychlému a přesnému řešení těchto provozně technických úkolů by se měla využívat především současná výpočetní technika s již připravenými programy.

Linkové spojení

Vzhledem k nižším tempům vedení bojové činnosti není možné opomenout zabezpečení linkového spojení na budovaných spojovacích osách. Stejně jako u radioreléového spojení se zde zvyšuje důležitost výběru tras pro kabelové vedení, budované obvykle podél údolních komunikací, řek, železničních tratí apod.

Zde je toto spojení maximálně zranitelné jak činností vlastních vojsk, tak i nepřítelů. Proto bude nezbytné nutné pečlivě řešit systém exploatačního zakrytí těchto spojů, dále organizaci jeho střežení a oprav.

V některých případech linkové spojení zůstane jediným prostředkem pro vybudování rokůd přes horské hřebeny mezi spojovacími osami v horských masivech. K budování tohoto spojení by bylo vhodné využívat i vrtulníky, a to pro přepravu obsluh a materiálu pro stavbu linkového vedení, popřípadě by bylo dobré udělat na nich úpravy, které umožní pokládání linkového vedení přímo z vrtulníku.

Využití linkového spojení bude vyžadovat rozčlenění jednotek linkového traktu na jednotlivé směry činnosti vojsk, a tak i decentralizaci jejich řízení.

Rádiové a kosmické spojení

Rádiové a kosmické spojení při vedení bojové činnosti v horském a zalesněném terénu bude často jediným spojovacím prostředkem, který zabezpečí velení vojskům.

Ve složení rádiových sítí a směrů nebývá zásadních zvláštností. Zabezpečují se ně, která provozně technická opatření. V hlavních radiodálnopisných směrech KV rádiových spojů se zabezpečuje retranslace přes skupiny rádiových stanic (R-140), které jsou umístěny většinou na výhodných dostupných dominantách. Rovněž ve VKV rádiových sítích se plánuje využití jak pozemních, tak popřípadě vzdušných retranslátorů, které zabezpečují spojení zejména pro štáby taktických stupňů velení a vojsk, jež vedou bojovou činnost v hlubokých údolích. Jejich prostřednictvím může být zabezpečeno i součinnostní spojení se sousedními jednotkami, které vedou bojovou činnost na směrech oddělených podélnými horskými hřebeny.

VKV rádiové spojení bývá někdy i jediným prostředkem pro zabezpečení spojení s bojovými skupinami (výsady), vysílanými k ovládnutí důležitých prostorů, průsmyků a dominant horských hřebenů.

Horský terén podstatně ztěžuje možnosti vhodného umístění rádiových prostředků. Velmi pečlivě je třeba vyhledávat vhodné prostory pro RVS míst velení, zejména při jejich rozvinutí v údolích, popřípadě v horských osadách. Proto je zapotřebí pro ně volit především dostupné dominanty nebo i svahy horských hřebenů, přivracených k místům velení, s nimiž je spojení zabezpečováno.

Stejnou pozornost je zapotřebí věnovat volbě kmitočtů a antén vhodných pro práci s přízemní, nebo odraženou vlnou. U VKV rádiových stanic se nesmí zapomenout na to, jak můžeme plánovat a využívat schopnosti šíření rádiových vln odrazenou od hřebenů hor a tím i prodloužení jejich dosahu, a to zejména podél údolí.

Spojení kosmickými prostředky můžeme v horských podmínkách zabezpečovat pouze při dodržení zásad rozmístění stanic kosmického spojení na místech, která umožňují orientaci antén na družicový retranslátor při dodržení přípustného úhlu zakrytí horizontu. Tato podmínka se ale velmi obtížně realizuje při umístění míst velení v úzkých a hlubokých horských údolích.

Tak jako v všech spojovacích prostředcích hlavním problémem bude nalezení vhodných prostorů pro jejich rozmístění. Složitost ztěžuje zejména ženíjn zabezpečení spojovacích prostředků, maskování a bojové zabezpečení. U rádiových prostřed-

ků, které jsou umístěny mimo prostory bojové činnosti vojsk na dostupných dominantách, se vyskytují i problémy spojené s bojovým zabezpečením, zásobováním pohonnými hmotami pro agregáty, zásobami pro osádky apod.

Nejsložitější podmínky pro plnění těchto úkolů se vyskytnou při vedení bojové činnosti v zimních podmínkách.

Polní poštovní spojení (PPS)

Bude se organizovat po směrech za uskupeními vojsk, která plní úkoly na oddělených směrech. Obtíže většinou způsobí omezený počet cest a silnic pro automobil-

ní prostředky PPS (jejich vysoké zatížení přesuny vojsk a zásobovacími transporty). Stav cest a silnic v důsledku činnosti nepřítel nedovolí většinou uplatnit přednost v jízdě pro prostředky PPS.

Nejrychlejším prostředkem pro zabezpečení PPS jsou vrtulníky. Při jejich využití pro zabezpečení spojení se štáby taktických stupňů, umístovaných často v hlubokých údolích horských masívů, se vyskytnou těžkosti spojené s výběrem vhodných přistávacích ploch. Proto obsluhy PPS i vrtulníků, podle mého názoru, je zapotřebí cvičit již v dnešní době při taktických cvičeních ve výměně zásilek bez přistání vrtulníků.

Nesmíme zapomenout, že hlavním faktorem, který má a bude mít rozhodující vliv na plánování a organizaci spojení v horském a zalesněném terénu, je především vlastní terén.

Na vyhodnocení vlivu tohoto faktoru je však možné a nutné se připravovat již v míru. Vyžaduje to především soustavné studium válčiště.

K plnění stanovených úkolů musí být přizpůsobena i spojovací technika vojsk, jako např. kontejnerizace, přenosná spojovací technika, kterou jsou vybavovány průzkumné a výsadkové jednotky apod. a jejich organizační struktura.

SKVALITŇOVANIE STAROSTLIVOSTI O VÝZBROJ, TECHNIKU A ZDOKONAĽOVANIE POLITICKEJ PRÁCE V TEJTO OBLASTI

Pre zabezpečenie bojovej pohotovosti a pripravenosti vojsk na vedenie bojovej činnosti je ČSLA vybavovaná modernou bojovou technikou s vysokými takticko-technickými parametrami. Nová technika sa vyznačuje značnou palebnou silou, vysokou pohyblivosťou, mohutnosťou a zložitnosťou. Významným faktorom súčasného technického pokroku vo vojenstve je elektronizácia zbraní a zbraňových systémov. Elektronické systémy riadenia paľby umožňujú podstatne zlepšiť takticko-technické parametre, znížiť hmotnosť zbraňových systémov a zmenšiť ich rozmery. Nová výzbroj a technika, jej prevádzka, ošetrovanie a opravy vyžadujú dokonalé zvládnutie a vysokú starostlivosť, pretože bojová pohotovosť je čím ďalej, tým viac závislá od pripravenosti výzbroje a techniky na bojové použitie. Technická náročnosť a zložitosť modernej techniky vyžaduje vytvárať optimálne podmienky pre jej efektívnu prevádzku. Podmienkou udržiavania výzbroje a techniky na vysokej úrovni bojovej pohotovosti a prevádzkovej spoľahlivosti je dobrý vzťah ľudí k technike. Jednota vzťahu človeka a techniky v ozbrojenom zápase má svoje špecifické vlastnosti. Jedno aj druhé na seba vzájomne pôsobí a má priamu spätnú väzbu. Rozhodujúcu úlohu majú ľudia, ktorí výborne ovládajú výzbroj a techniku, sú všestranne pripravení a schopní využívať jej vlastnosti, ale aj najnovšie poznatky vedy a techniky. Všetkými prostriedkami musíme pôsobiť na ľudí, aby sa zmenil ich vzťah k technike. Nezodpovedný vzťah ľudí k technike je zapríčinený mnohými faktormi, ktoré budem rozoberať v ďalšej časti tohto článku.

Vplyv novej organizačnej štruktúry na zlepšovanie stavu výzbroje a techniky

Pre zlepšovanie starostlivosti o výzbroj a techniku sa v našej armáde hľadajú stále nové cesty, formy a metódy práce. Jednou z ciest, ako novú výzbroj a techniku, jej prevádzku a ošetrovanie dokonale zvládnuť, je aj vytvorenie novej organizačnej štruktúry orgánov vyzbrojovania a technického zabezpečenia ČSEA. Táto nová štruktúra bola vytvorená s cieľom zlepšiť celkový vzťah výzbroje a techniky, skvalitniť ich ošetrovanie a opravy. Tesnejšie prepojiť technické zabezpečenie s riadením technického rozvoja, výrobou a dodávkami výzbroje, vojenskej techniky a náhradných dielov z československého priemyslu a dovozu.

Čo nového vzniklo v štruktúre? Bola vytvorená nová funkcia zástupcu veliteľa pre výzbroj (ZVV) útvaru, zväzku, zväzu, a FMNO. U armády, okruhu, a na FMNO boli vytvorené štáby vyzbrojovania a technického zabezpečenia. Do štábov týchto stupňov bola zaradená novovytvorená metrologická služba s cieľom skvalitnenia pripravenosti techniky na bojové použitie a zabezpečenie potrebnej presnosti meracích prístrojov tak, aby výzbroj a technika mali vysoké takticko-technické parametre.

Celá organizačná štruktúra vznikala z počtov ľudí príslušných správ podriadených zástupcovi ministra národnej obrany pre výzbroj, ich priamo podriadených útvarov a zariadení a technických orgánov z vojsk. Zástupcom veliteľa pre výzbroj bola na všetkých stupňoch podriadená služba raketového a delostreleckého vyzbrojovania, tanková a automobilová služba.

V službe raketového a delostreleckého vyzbrojovania mimo zmien v podriadenosti a názve nenastali ďalšie zmeny.

V tankovej a automobilovej službe naopak nastali podstatné zmeny. Na stupni útvaru a zväzku bola vytvorená nová funkcia — náčelník tankovej a automobilovej služby. Túto funkciu v starej štruktúre vykonával zástupca veliteľa pre technické veci. Došlo k vnútorným zmenám, keď sme oddelili oblasť opráv od oblasti prevádzky a riadenie opráv sme pričlenili k oblasti zásobovania. Obe dve oblasti majú k sebe veľmi blízko, riešenie opráv bez zabezpečenia náhradných dielov nie je možné. Chceli sme urýchliť proces spojzďňovania tankovej a automobilovej techniky, skrátiť časy na vykonávanie opráv a pružnejšie riešiť zásobovanie vojsk materiálom. Do všetkých funkcií náčelníkov tankovej a automobilovej služby od pluku až po FMNO boli ustanovení noví funkcionári, pretože do funkcií ZVV plukov, divízií, armád a okruhov boli vybraní a ustanovení väčšinou funkcionári tankovej a automobilovej služby, bývalí zástupcovia veliteľov pre technické veci (ZVT).

V mnohých oblastiach sa ciele novej organizačnej štruktúry podarilo splniť a priniesla svoje opodstatnenie. Výzbroj a technika lepšie zabezpečuje bojovú a mobilizačnú pohotovosť a výcvik vojsk. Pri taktických cvičeniach plukov a divízií je technika spoľahlivejšia, má nižšiu poruchovosť ako v minulosti a napomáha úspešnému splneniu úloh. Bolo zabezpečené jednotné riadenie vyzbrojo-

vania a technického zabezpečenia. Znížili sa prestroje techniky v opravách a pružnejšie je riešená nepojazdnosť.

Aj napriek pozitívnemu prínosu zmien v riadení technického zabezpečenia pretrvávajú v tejto oblasti niektoré **nedostatky**. Pri inšpekčných prehliadkach, záverečných a tematických kontrolách zisťujeme nedostatky v stave výzbroje a techniky, v starostlivosti o ňu a v jej zvládnutí. Najväčšou prekážkou v urýchlenní realizácie požadovaných zámerov je pomalá zmena v myslení ľudí a stereotypné prístupy k riešeniu kvalitatívne nových úloh daných rastúcou zložitou výzbroje a techniky a technického zabezpečenia boja a operácie.

Spoločné jednanie **byra HPS ČSĽA s funkcionármi výzbrojovania a technického zabezpečenia**, ktoré sa konalo 6. 2. 1987 prispelo k zlepšovaniu starostlivosti o výzbroj a techniku, k zdokonaleniu straníckopolitickej práce v oblasti výzbrojovania a technického zabezpečenia a skvalitneniu pracovnej súčinnosti HPS ČSĽA a HSVTZ. Toto všetko sa prenieslo na spoločné jednanie politických orgánov s funkcionármi výzbrojovania a technického zabezpečenia na okruhoch, armádach, divíziách, plukoch a práporoch. Cieľom spoločného jednania bolo prerokovať súčasný stav starostlivosti o techniku a zbrane, vymeniť si skúsenosti z riešenia stanovených úloh a vyvodit' konkrétne požiadavky na prehĺbenie straníckeho vplyvu a zodpovednosti veliteľov, náčelníkov, technických funkcionárov a v jednote s tým riešiť zvýšenie úrovne a účinnosti straníckopolitickej práce. Zjednotiť sa v postupe pri realizácii vytýčených záverov a opatrení na jednotlivých stupňoch velenia, politických orgánoch, v straníckych a spoločenských organizáciách.

Byro HPS ČSĽA ocenilo výsledky v osvojovaní, prevádzke a ošetrovaní zbraní a techniky, na ktorých sa aktívne a iniciatívne účastní väčšina vojakov z povolania a základnej služby. K pozitívnemu trendu prispeli zmeny v systéme technického zabezpečenia ako i vyčlenenia času na ošetrovanie pri parkových dňoch a po taktických cvičeniach.

Kriticky sa vyjadrilo k nízkej úrovni ošetrovania zbraní a techniky u niektorých útvarov a neefektívnemu využívaniu času pre túto činnosť, menšej pozornosti venovanej výstavbe zariadení pre údržbu techniky, nízkej stabilite technických funkcionárov na stupni roty, práporu, nedôslednému uplatňovaniu metód jednotného a družného úsilia, prežívajúcej všeobecnosti a formalizmu v straníckopolitickej práci pri zamestnaniach s technikou.

Prekonávanie súčasných nedostatkov a dosiahnutie dobrých a výborných výsledkov v majstrovskom ovládaní zbraní a techniky a ich ošetrovaní vyžaduje hľadať neprestajne nové formy práce veliteľov, politických pracovníkov a predovšetkým nás, technických funkcionárov, ktorí náročne vyžadujú plnenie úloh, sami idú príkladom, usilujú o uplatňovanie nových prístupov a foriem práce zodpovedajúcich súčasným podmienkam života vojsk a potrebám armády.

Jednanie potvrdilo nevyhnutnosť jednotného a koordinovaného postupu veliteľov, politických orgánov, orgánov výzbrojovania a technického zabezpečenia

a činnosti stranických organizácií na dosiahnutie majstrovského zvládnutia zbraní a techniky a ich ošetrovania a prehľbovania vplyvu straníckopolitickej práce na túto oblasť.

Aj napriek pozitívnemu prínosu zmien v technickom zabezpečení pretrvávajú rad nedostatkov v starostlivosti o techniku. Najviac sa ich prejavuje v organizácii a vykonávaní ošetrovania zbraní a techniky. Poruchovosť výzbroje a techniky je ovplyvnená nedodržiavaním určeného systému ošetrovania a opráv. Stanovený koeficient technickej pohotovosti výzbroje a techniky je u útvarov väčšinou dodržiavaný. Je v tomto smere vytvorený ucelený systém od podávania informácií až po zabezpečenie opráv nepojazdnej techniky. Nedostatkom však je, že sa nepojazdnosť niekedy len hlási a eviduje, ale dôsledne nerieši na žiadnom stupni. Riešenie nepojazdnosti je rozhodujúcim prvkom zabezpečovania vysokej bojovej pohotovosti. Základnú úlohu v riešení nepojazdnosti musí zohrať útvar. Vyššie stupne nepojazdnosti musia riešiť, zabezpečovať náhradné diely, odborne zasahovať. Nesmú nechať bez povšimnutia nijaký prípad, na každom kus techniky, ktorý je dlhší čas nepojazdný, reagovať, hľadať príčiny ich zdĺhavého spojazdňovania. ZVV keď dostane hlásenie, tak ho musí osobne preštudovať, zhodnotiť situáciu a prijať rozhodnutie na urýchlené riešenie daného stavu.

Vážnou príčinou nedostatkov v stave výzbroje a techniky je, že sa nedôsledne vykonávajú veliteľské prehliadky a odborné kontroly stanovené základnými poriadkami.

Vplyv náčelníkov druhov vojsk a služieb na stav výzbroje a techniky v kombinovaných súpravách má pozitívny trend. U mnohých útvarov druhov vojsk a služieb, napr. PVOŠ, letectva, raketového vojska a delostrelectva, vojska PVO, špeciálnych útvarov sa darí udržiavať výzbroj a techniku v dobrom stave, ktorý zabezpečuje bojovú pohotovosť vojsk. Darí sa prekonávať zotrvačnosť v myslení veliteľov, viesť ich k majstrovskému ovládaniu výzbroje a techniky, vysokej starostlivosti o jej stav. U týchto špeciálnych útvarov je nielen stav techniky, ale aj úroveň jej znalostí, ošetrovania a opráv na kvalitatívne vyššej úrovni.

Často sa stretávame aj u týchto útvarov s nedostatkami v starostlivosti o výzbroj a techniku. Posledné previerky ukazujú, že niektoré útvary druhov vojsk a služieb dosahujú v tejto oblasti len vyhovujúce hodnotenie. K zhoršeniu dochádza v posledných rokoch u delostreleckých plukov a protiletadlových delostreleckých plukov.

Na nepojazdnosť techniky u druhov vojsk a služieb má nepriaznivý vplyv aj malá pozornosť, ktorú tejto problematike venujú jednotliví náčelníci a nízka súčinnosť medzi nimi a ZVV.

Od náčelníkov druhov vojsk a služieb vyžadujeme, aby spolu s politickými orgánmi vstúpili do procesu zlepšovania starostlivosti o výzbroj a techniku a presadzovali konkrétne požiadavky na prehlbenie stranického vplyvu na oblasť výzbroje a techniky v im podriadeným útvaroch. Zabezpečovať jednotný koordinovaný postup veliteľov a politických pracovníkov, odborných funkcionárov pre

zabezpečenie dobrého stavu výzbroje a techniky na dosiahnutie majstrovského ovládania. Zúčastňovať sa na cieľavedomom riadení aktivity a iniciatívy pri konkrétnom stanovovaní kritérií socialistického súťaženia.

Trvalú pozornosť venovať slávnostnému odovzdávaniu — preberaniu výzbroje a techniky. Zúčastňovať sa na slávnostnom odovzdávaní u útvarov pri prezbrojovaní na novú techniku. Veď prezbrojenie útvarov novou drahou technikou (T-72, T-55AM2, T-54AM2, BVP, DANA, GVOZDIKA, raketovými kompletmi, lietadlami, RL technikou atď.) vyžaduje od náčelníka druhu vojska, materiálneho hospodára, aby išiel k útvaru a techniku slávnostne odovzdal. Tieto akty využívať na výchovu na tradíciách, na hrdosť k zbraní, na svoj útvar a jednotku.

Na stav výzbroje a techniky má veľký vplyv úroveň praktického zvládnutia výzbroje a techniky veliteľmi, politickými pracovníkmi, technickými funkcionármi, osádkami, vodičmi a dielenskými špecialistami. Túto úlohu presadzujeme už niekoľko rokov, ale len z časti sa nám ju darí realizovať. V ČSEA je zavedený systém technickej prípravy pre všetky kategórie ľudí. Systém je rozpracovaný a zabezpečený v plánovacích dokumentoch. Problémami v technickej príprave sa nebudem zaoberať. Zmienim sa len o jednom probléme, a to **získavaní triednosti** u vojakov z povolania.

Jednou z ciest zlepšovania zvládnutia výzbroje a techniky je zvyšovanie vlastného osobného rastu získavaním vyššej kvalifikácie triedneho špecialistu. Táto oblasť bola v poslednom čase u vojakov z povolania značne zanedbávaná a nebola ani morálne oceňovaná. Zvyšovanie odbornosti na zvládnutie príslušného druhu techniky je ešte stále riešená formálne, bez potrebnej motivácie. Malá pozornosť je venovaná tejto oblasti príslušnými správami FMNO, okruhmi a armádami. Pri inšpekčných prehliadkach a záverečných kontrolách je tomu venovaná len okrajová a minimálna pozornosť. V čom je **efektívnosť** získavania a zvyšovania triednosti u vojakov z povolania? V prvom rade v tom, že príslušný veliteľ, politický pracovník a technický funkcionár dokonale zvládne ten typ techniky a zbraní, s ktorou bude plniť bojové úlohy. Pri dokonalom zvládnutí bude sa postupne meniť jeho vzťah k technike, bude sa meniť jeho vedomie, získa istotu v ovládaní, ošetrovaní a vo využívaní pri výcviku. Na základe toho bude pôsobiť na vedomie ľudí — svojich podriadených tak, aby sa menil aj ich vzťah k technike na majstrovské ovládanie výzbroje a techniky. Možno povedať, že osobným príkladom veliteľa, politického pracovníka a technického funkcionára sa strháva masa ľudí, ktorá prichádza do styku s technikou. Druhým významným faktorom je, že zlepšovanie vlastných odborných znalostí príslušného typu techniky sa robí po zamestnaní.

Pre získavanie a udeľovanie odznaku **triedneho špecialistu** je nevyhnutné prísť už na vojenských školách. Napr. po absolvovaní štúdia a získaní oprávnenia na vodenie motorových vozidiel skupiny „C“ pri výbornom a dobrom hodnotení udeliť vojakovi z povolania (poslucháčovi) špecialistu 3. triedy vo vedení automobilu. Po príchode k útvaru zakotviť pre vojakov z povolania povinnosť

získať do dvoch rokov triednosť tretej triedy na typ techniky, ktorou je rota, prápor, útvar vyzbrojený. Získavanie triednosti druhej, prvej triedy a majstra by bolo vhodné motivovať morálne a finančne. Vyššiu triednosť udeľovať na základe stanovených podmienok pre získavanie triednosti. Bolo by dobre, aby vojací z povolania dostávali príplatky za vyššie stupne triednosti. Samozrejme, že triednosť by sa musela po určitom intervale dvoch—troch rokov obhajovať. Túto celú záležitosť budeme zvažovať, hodnotiť a budú k tomu vydané potrebné realizačné pokyny.

Znalosti výzbroje a techniky sú veľmi dôležitou požiadavkou zlepšovania ich stavu. Skúsenosti z previerok vojsk v oblasti technickej prípravy ukazujú na veľmi závažné nedostatky u časti vojakov z povolania najmä na nižších stupňoch velenia. Aj v tejto oblasti platí, že kto chce viesť, riadiť, učiť, musí sám veľa vedieť a poznať. Úspech v práci bude mať ten funkcionár, ktorý bude mať hlboké znalosti zverenej techniky, pevné návyky v riadení technickej prípravy, bude vedieť správne riadiť ošetrovanie techniky a prakticky ukázať svojim podriadeným ovládanie techniky a využívanie jej takticko-technických parametrov.

Straníckopolitická práca má nezastupiteľné miesto vo formovaní vzťahu ľudí k výzbroji a technike, ako i v jej majstrovskom ovládaní, ošetrovaní a udržiavaní v neprestajnej bojovej pohotovosti. Zotrvačnosť v myslení veliteľov a funkcionárov a ich nedobrý vzťah k výzbroji a technike sa darí prekonávať u mnohých útvarov. Zodpovedný prístup politických orgánov sa prejavil v príprave a vykonaní taktických a operačných cvičení, vo vykonaní technických konferencií, streľieb raketového vojska, protiletadlového raketového vojska PVO, PVOŠ v Sovietskom zväze a letectva nad Baltickým morom. Toto všetko ukazuje na schopnosť veliteľov, politických pracovníkov, odborných funkcionárov, straníckych a zväzáckych organizácií rozvíjať cieľavedomú, účinnú straníckopolitickú prácu v tejto oblasti.

Aj napriek týmto pozitívnym stránkam straníckopolitickej práce, sa trvale u útvarov nedarí presadiť jej vyššiu cieľavedomosť, efektívnosť a účelnosť pri zamestnaniach s technikou. ZVP útvarov a politické skupiny u väčšiny útvarov nevstupujú do procesu plánovania a všestranného zabezpečenia ošetrovania výzbroje a techniky aktívne. Príčiny jestvujúcich nedostatkov majú korene v celkovej organizátorskej a riadiacej práci. Nemalý podiel na danom stave má aj nižšia vojenskoodborná pripravenosť a praktické zvládnutie techniky politickými pracovníkmi, ale aj ostatnými funkcionármi útvaru zväzku. Jedno z východísk je aj získavanie triednosti triedneho špecialistu tak, ako som to uviedol v predošlej časti. V straníckopolitickej práci treba posilňovať zodpovednosť politických orgánov za dôsledné plnenie úloh straníckymi pracovníkmi v procese ošetrovania a ukladania techniky po taktických cvičeniach, pri parkových dňoch, pri príprave techniky na sezónnu prevádzku a pri dlhodobom ukladaní výzbroje a techniky. Práve na tieto hromadné akcie musí byť zameraná straníckopolitická práca k tomu, aby výzbroj a technika bola ošetrovaná a uvedená do

dobrého a výborného stavu, aby velitelia a technickí funkcionári mali o tomto stave dokonalý prehľad. Aj v politickej práci platia zásady, aby vyššie stupne velenia tieto plánované akcie nenarušovali inými.

Ideologická práca má tiež veľmi dôležitú úlohu pri formovaní vzťahu ľudí k technike. Vojenskotechnická a ekonomická propaganda napomáha vysvetľovať význam a úlohu výzbroje a techniky v boji, upevňuje dôveru vo vlastnú zbraň, pomáha formovať vedomie k jej majstrovskému ovládaniu a zvyšovaniu vojenskotechnickej pripravenosti veliteľského zboru.

Vplyv stranických organizácií na oblasť vyzbrojovania a technického zabezpečenia vedie k zlepšovaniu stavu výzbroje a techniky a formovaniu vzťahu ľudí k technike. Stranícke organizácie orientujú svojich členov na vyššiu príkladnosť veliteľov a technických funkcionárov a na posilnenie ich straníckej zodpovednosti za dosahované výsledky. Tam, kde výbory stranických organizácií analyzujú stav, prijímajú správne uznesenie, tam cieľavedomou politickoorganizátorskou prácou dokážu účinnejšie pôsobiť na zabezpečenie dobrého stavu výzbroje a techniky. Veľmi výhodnou metódou práce stranických organizácií je skladanie účtov komunistov-veliteľov a technických funkcionárov vo výboroch z plnenia prijatých uznesení. Skúsenosti ukazujú, že je ešte dosť stranických organizácií, ktoré tejto oblasti nevenujú sústavnejšiu a komplexnejšiu pozornosť. Prijímajú iba čiastkové opatrenia, a to ešte veľa razy značne všeobecné, a preto ani nemohli priniesť potrebný efekt. Politickým orgánom zväzov, zväzkov aj PO FMNO sa nedarilo vždy zvyšovať zodpovednosť komunistov za dôsledné presadenie systému ošetrovania výzbroje a techniky. Uvedené nedostatky vyplývajú z nízkej náročnosti a nedôslednosti v presadzovaní vytýčenej straníckej línie politických orgánov, ktoré zodpovedajú za priame riadenie základných organizácií. U útvarov došlo k omladeniu veliteľského zboru, čiže k poklesu skúseností funkcionárskeho aktívu. V ďalšej práci bude treba zvýšiť podiel politických orgánov na presadenie vyššej realizačnej schopnosti stranických organizácií na prerokovanie problémov vo vyzbrojovaní a technickom zabezpečení. Rozvíjať stranícku prácu a zapojovať do stranického života viacej funkcionárov vyzbrojovania a technického zabezpečenia, posilňovať ich zodpovednosť, angažovanosť a politickú aktivitu.

Cez celkové pozitívne výsledky sa v činnosti politických orgánov a stranických organizácií doteraz pomaly reaguje na nové javy a skutočnosti. Nedarí sa s väčšou účinnosťou ovplyvňovať procesy, ktoré majú vplyv na starostlivosť o výzbroj a techniku. Ide o zvyšovanie vojenskotechnickej úrovne veliteľského zboru, zlepšovanie riadiacej a organizátorskej práce, zvyšovanie odbornej kvalifikácie technických kádrov. Bude treba rozhodnejšie bojovať s prejavmi zotrvačnosti v myslení ľudí. Za veľmi dôležité musíme považovať zvyšovanie kvality vykonávaných prác vo všetkých oblastiach. Rozhodne sa musí zvieť tvrdý zápas proti povrchnosti, nedôslednosti až lajdáckosti. Pri prekonávaní týchto nedostatkov musia zohrať rozhodnejšiu úlohu funkcionári vyzbrojovania a tech-

nického zabezpečenia za pomoci politických orgánov spolu so stranickými organizáciami.

V riadiacej a organizátorskej práci FMNO, zväzov a zväzkov bude treba dosiahnuť zjednotenia úsilia veliteľov, náčelníkov, politických pracovníkov, funkcionárov VTZ a stranických organizácií pri prekonávaní nedostatkov v starostlivosti o výzbroj a techniku. Neprestajnú pozornosť venovať zvyšovaniu praktického zvládnutia výzbroje a techniky, zásad pre jej ošetrovanie a opravy všetkými vojakmi z povolania. Zabezpečovať, aby všetci velitelia jednotiek, politickí pracovníci, technickí funkcionári získali triednosť na hlavný typ techniky, ktorou je útvár vyzbrojený. Cieľavedome zvyšovať efektívnosť práce politických pracovníkov pri zamestnaniach s technikou a jej ošetrovaní. Vytvárať podmienky pre zvyšovanie vojenskotechnickej pripravenosti politických pracovníkov.

Zo spoločného jednania byra HPS ČSĽA a vedúcich funkcionárov HSVTZ vyšli Politickoorganizačné opatrenia, ktoré sa v súčasnom období vo vojskách úspešne realizujú. Plnením týchto opatrení sa zvyšuje vplyv straníkopolitckej práce na oblasť vyzbrojovania a technického zabezpečenia. Za hlavné kritérium celkovej práce budeme považovať dosiahnutý stav výzbroje a techniky. Naším cieľom je dosiahnuť taký stav, aby všetka výzbroj „uložená“ bola len vo výbornom a dobrom technickom stave a technika „prevádzková“ sa k nej približovala. To je možné dosiahnuť len cieľavedomou politickovýchovnou a organizátorskou prácou veliteľov, politických pracovníkov a technických funkcionárov. Len dôsledná realizácia stranických uznesení na prehĺbenie stranického vplyvu na oblasť vyzbrojovania a technického zabezpečenia, zvyšovania zodpovednosti a príkladnosti komunistov ovplyvní zlepšovanie stavu výzbroje a techniky.

K odolnosti a aktivitě obrany

*Redakčně upravený a zkrácený článek armádního generála
D. T. Jazova, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja
mysl“ č. 2/1987.*

Autor na základě zkušeností z Velké vlastenecké války a lokálních válek, analýzy úrovně technické vybavenosti vojsk, výsledků, kterých dosáhlo vlastní i zahraniční vojenské myšlení, se zabývá některými otázkami zvyšování odolnosti a aktivity obrany.

Podstatu a charakter obrany v současné době značně ovlivňují nové prostředky ozbrojeného zápasu, kvalitativní změny v organizační struktuře vojsk a ve způsobech útoku nepřítele. Použití jeho jaderných a vysoce přesných zbraní, raket různého určení, velké množství tanků i jiné techniky výrazně zvyšuje požadavky na obranu. Trvalými a hlavními z nich jsou **odolnost a aktivnost**. Tvoří základ organizace obrany a je jich dosahováno uskutečněním celého komplexu opatření. Mezi nejdůležitější je možné zařadit:

- všestranné studium nepřítele,
- dovedné uspořádání obrany,
- účelný manévr silami i prostředky na směrech úderů nepřítele, vedení mohutných protiúderů a protiztečí,
- zabezpečení obrany vojsk proti soudobým prostředkům ničení, zvýšení jejich odolnosti a bojeschopnosti.

Zvláštní význam má vysoká morálně politická a psychologická příprava vojsk.

Všestranné studium nepřítele při přípravě operací má nejdůležitější význam. Je ho dosahováno nepřetržitým, hlubokým a aktivním vedením průzkumu.

Na včasné zjištění zámyslu nepřítele a správném určení směru jeho hlavního úderu závisí kvalita přijímaného rozhodnutí pro organizaci obrany: vytvoření uskupení, tj. rozdělení sil a prostředků na jednotlivé směry, operační sestava vojsk, jejich posílení, složení i prostory soustředění záloh, příprava obranných postavení a pásem atd. To potvrzují také zkušenosti z Velké vlastenecké války, kdy se sovětskému průzkumu např. podařilo zjistit nejen celkový záměr německého velení na léto roku 1943, směry úderů i složení úderných uskupení a záloh, ale stanovit i dobu zahájení fašistického útoku. Po zjištění zámyslu hitlerovského velení k pokračování bojové činnosti a na základě správného stanovení směru hlavních úderů nepřítele na kurském směru, sovětské velení dokázalo přesně zplánovat a připravit nepřekonatelnou obranu. I přesto, že nepřítel na zvolených směrech útoku soustředil mohutná úderná uskupení, nepodařilo se mu prolomit operační hloubku sovětských vojsk.

Naopak chybné zhodnocení záměrů nepřítele může značně ztížit obránci splnění úkolů, protože přenesení úsilí z jednoho směru na druhý v průběhu již zahájeného útoku bude spojeno s nezbytností velkých přeskupení vojsk s neuvěřitelnými potížemi při jejich uskutečňování a se ztrátou času.

Dovedné uspořádání obrany je stěžejní otázkou přijímaného rozhodnutí, které spočívá v účelném vytvoření uskupení vojsk a jejich operační sestavy, v přípravě obranných postavení a pásem, palebných úderů, systému palebného ničení nepřítele, protivzdušné, protitankové, protivýsadkové obrany a ve zřizování ženíjních zátarasů.

Při vytváření obranných uskupení vojsk, současně se soustředěním hlavního úsilí ve zvolených prostorech, má nejdůležitější význam i stanovení optimální sestavy prvního a druhého sledu. Přitom je nutné vycházet ze zjištěného zámyslu činnosti nepřítelů a především z celkového množství jeho úderů, sestavy i hustoty sil a prostředků na směrech útoku, stavu druhých sledů (záloh) a pravděpodobných čar jejich zasazení do sražení. Na základě toho jsou voleny prostory soustředění hlavního úsilí vojsk, vyčleňovány nezbytné síly a prostředky k udržení hlavního a dalších obranných pásem. Na směrech činnosti úderných uskupení nepřítelů jsou vytvářeny nejvyšší hustoty sil a prostředků, jsou rozmísťovány druhé sledy a zálohy. Na jiných směrech se brání vojska s menšími hustotami. Jako příklad rozhodného soustředování sil a prostředků na nejnebezpečnějších směrech je možné uvést uspořádání obrany u Kurska, kde 13. armáda bránila pásmo, které tvořilo 14 % z celkového obranného pásmu Středního frontu a měla ve své sestavě 37 % dělostřeleckých pluků a 33 % tankových útvarů frontu. Princip soustředování sil a prostředků na zvolených směrech neztratil na svém významu ani v současné době. Je však nutné využívat ho tvůrčím způsobem s přihlednutím k rozvoji prostředků ničení nepřítelů a ke konkrétní situaci.

Na základě zkušeností z Velké vlastenecké války druhé sledy a zálohy byly rozmísťovány v prostorech soustředění nebo na včas připravených obranných čarách, což zabezpečovalo narůstání operační hloubky obrany a její odolnost. Průběh postavení a jejich vzdálenost od předního okraje byly stanoveny z hlediska výhodných terénních podmínek, důležitosti směrů, sil a prostředků, které byly k dispozici k jejich včasnému obsazení nebo až v průběhu vedení obranné operace. Tyto zkušenosti jsou aktuální i v současné době.

Je však důležité zdůraznit, že zvýšení odolnosti obrany z hlediska soustředění úsilí vojsk v jednotlivých prostorech závisí především na charakteru terénu a válčiště, konkrétním úkolu, vzniklé situaci, existenci sil a prostředků a umění velitelů při jejím organizování. Je nutné mít na zřeteli, že na jednom směru budou tyto faktory napomáhat vytvoření pevné obrany na prvním postavení (pásmu) a na druhém (mezilehlém) bude často zapotřebí připravit úpornou obranu a vést ji podle principu „ani krok zpátky“.

Dovedné využívání terénu pro rozmístění vojsk v obraně umožňuje vytvářet palebné a operační léčky a tak dosahovat překvapení. Základními požadavky, které zabezpečují klamání nepřítelů z hlediska uspořádání obrany, jsou: tvůrčí zhodnocení všech podmínek situace, rozhodné odmítnutí šablonovitosti a schematismu, trvalá snaha k použití vojenských lstí, nových, neočekávaných způsobů využití sil a prostředků.

Pro organizaci odolné a aktivní obrany má značný význam dovedné **vytvoření systému obranných pásem a postavení**, především stanovení jejich optimálního počtu a vzájemných vzdáleností mezi sebou, účelné hloubky každého z nich a obrany v celku. Zkušenosti z minulých válek svědčí o tom, že obrana musí být hluboce členěná a zabezpečovat rozptýlení vojsk jak podél fronty, tak do hloubky, i pravidelnou změnu prostorů rozmístění sil a prostředků. K vyloučení překvapivé činnosti nepřítelů je účelné před první obrannou čarou vybudovat hluboké zabezpečovací pásmo. To zvýší ochranu vojsk vytvoří výhodné podmínky pro jejich široký manévry podél fronty a z hloubky, napomůže narůstání odporu proti nepříteli, donutí ho k rozptýlení a tak vytvoří výhodné cíle k vedení odvetných úderů a dokončení jeho zničení mohutnými protitúdry.

Charakteristickým příkladem v tomto směru je organizace obrany u Kurska, kde bylo připraveno osm postavení a pásem, členěných do hloubky až 180 km. Celková hloubka obrany dosáhla 300 km. 13. armáda Středního frontu vybudovala hlavní, druhé a armádní týlové pásmo obrany. To jí umožnilo mít operační sestavu ve třech sledech. Ideou budování obrany bylo hluboké členění obranných zařízení a bojových sestav vojsk. To zabezpečovalo nejen její odolnost a odrážení mohutných úderů nepřítelů, ale také umožňovalo vytvořit potřebná uskupení k přechodu do útoku. Následující události tento předpoklad plně potvrdily. Nepřítel vyčerpal své síly již v taktické hloubce členěné a vysoce aktivní obraně. Úderná síla jeho uskupení se snižovala a sovětská vojska okamžitě přešla do protitoku.

V soudobých podmínkách v souvislosti s rostoucími možnostmi nepřítelů současně působit do značné hloubky obrany jadernými i vysoce přesnými zbraněmi, letectvem, dělostřelectvem s velkým dosahem, vzdušnými výsadkovými a aeromobilními vojsky, tendence hlubokého členění sil a prostředků se dále rozvíjí. To se projevuje nejen ve vytváření značného počtu obranných čar, ale i ve změně hloubky a v jejich vzájemném rozmístění. Zkušenosti potvrzují, že jejich vzdálenost (jedné od druhé) musí donutit nepřítelů při překonávání každé následující obranné čáry měnit postavení tak-

tických jaderných prostředků, dělostřelectva, přemísťovat místa velení svazků a znovu organizovat průlom.

Vytvořit hluboký systém obranných čar a postavení nebude však vždy možné. Charakter terénu, velké vodní překážky, malá vzdálenost důležitých průmyslových, administrativních a jiných objektů od státní hranice často podstatně ztíží dosažení tohoto cíle. Proto zvýšení odolnosti obrany v daných podmínkách může být dosaženo:

- přípravou obranných čar, rajónů i postavení tak, aby jejich hlavní pásmo se větší částí opíralo o velké vodní toky a jiné přírodní čáry i překážky,
- včasným vybudováním čar a postavení,
- vytvořením zabezpečovacího pásma s předem připravenými uzly odporu.

Zvláštní význam má ženíjní vybudování čar a postavení, které značně zvyšuje ochranu vojsk, umožňuje rychle i utajeně měnit prostory jejich rozmístění. Základem ženíjního budování postavení u Kurska byl např. značně rozsáhlý systém zákopů a spojovacích zákopů. Podstata však spočívala v tom, že vojska v obraně, zvláště zbraně a bojová technika, byla důkladně zakopána. Jen v pásmu Voroněžského frontu bylo vybudováno 83 912 pěchotních a kulometných okopů a okopů pro protitankové zbraně, 5322 velitelských stanovišť a pozorovatelů, 17 505 úkrytů a zemljank, zřízeny zátarasy v počtu 637 500 protitankových i protipěchotních min a postaveno 593 km drátěných zátarasů. Délka zákopů a spojovacích zákopů dosáhla 4240 km. Zkušenosti z bojů potvrdily, že takový systém skýtal pro obránce dostatek předností. Podstatně zvyšoval odolnost i aktivnost obrany, umožňoval rychlý manévr svazky, útvary, palebnými prostředky, klamání nepřítelů o skutečném jejich rozmístění, čímž snižoval efektivnost nepřátelských úderů.

Při organizaci odolné obrany budou mít v soudobých podmínkách důležitou úlohu **připravené palebné údery** na prostředky jaderného napadení, systémy vysoce přesných zbraní a velení nepřítelů, jeho hlavních uskupení v prostorech soustředění, svazky i útvary na osách přesunu, na čarách rozvinování a při jejich vklínění do obrany. Je zapotřebí, aby byly dokonale zplánovány, aby oslabily útočné možnosti nepřítelů a vytvořily výhodné podmínky pro následnou aktivní činnost vojsk v obraně. Tyto úkoly jsou plněny především vedením úderů na nejdůležitější objekty nepřítelů v krátkých lhůtách a do velké hloubky, s využitím všech pozemních i vzdušných prostředků ničení. Svého cíle dosáhnou jen v tom případě, budou-li rozpracovány metody, které zabezpečí realizaci jejich výsledků. To je v soudobém vojenském umění jednou z hlavních otázek.

Nejdůležitější podmínkou, která zabezpečuje odolnost obrany, je dovedná organizace **systému palby** podle jednotného plánu. Musí spojit palbu všech druhů zbraní v souladu se zámyslem obrany, s přihlédnutím k charakteru terénu, ženíjním zátarasům, zahrnovat prostory, úseky a čáry hromadné, soustředěné, přehradné a souvislé několikavrstvé palby na přístupech k přednímu okraji, na bocích a v hloubce obrany, kromě toho i manévr palbou k jejímu rychlému soustředění na jakýkoli ohrožený směr nebo úsek.

Celý systém těchto prvků palebného ničení nepřítelů musí zabezpečit uskutečnění překvapivé protipřípravy, vedení úderů do celé hloubky jeho operační sestavy, palebné působení k zabránění přesunu a rozvinování úderných uskupení v těsné součinnosti s opatřeními radioelektronického boje, dále neustálé narůstání síly palby v souvislosti s přibližováním útočníka k přednímu okraji obrany.

Uskutečnění nenadálé palebné protipřípravy, jak o tom svědčí zkušenosti z Velké vlastenecké války, je jednou z forem zvýšení aktivity obrany. Např. v důsledku palebné protipřípravy u Kurska byly způsobeny německým fašistickým svazkům značné ztráty ve výchozím prostoru. Systém palby jejich dělostřelectva byl dezorganizován, velení vojskům narušeno. Útok nepřítelů na Středním frontu byl zdržen o 2,5 a na Voroněžském o 3 hodiny.

Při organizaci palebného ničení nepřítelů v obranné operaci je nutné počítat v soudobých podmínkách s tendencí jeho rozvíjení. Mezi nejdůležitější patří zvětšení hloubky současného ničení útočníka. V soudobých operacích bude záviset úspěch ještě ve větší míře na schopnosti ničit důležité objekty prakticky do celé hloubky jeho operační sestavy. Podle názorů amerických vojenských odborníků může hloubka palebného ničení s použitím organických a posilových prostředků dosahovat: u brigád — 15 km, divize — 70 km, armádního sboru — 150 km, skupiny armád — 300 až 500 i více km. V rámci této hloubky bude mít prvotní význam nepřetržitě palebné působení na objekty prvních i druhých sledů (záloh) nepřítelů. To může zamezit spojit jejich úsilí a vytvořit reálné předpoklady ke zničení i silnějších uskupení po částech.

Podle názorů zahraničních odborníků integrace prostředků ničení, průzkumu a velení umožňuje ničit objekty protivníka prakticky v reálném čase. Jde již o kvalitativní

skok v palebném ničení. V odborném tisku na Západě jsou posuzovány otázky o možnosti jeho uskutečnění v principiálně nových formách, včetně podoby prvního hromadného úderu vysoce přesnými zbraněmi. Cílem takového úderu by mělo být rozhodné ničení úderných uskupení, palebných prostředků, umlčení systému PVO, dezorganizace velení sil a prostředků, zmaření rozvinování svazků i útvarů prvního a přesun druhých sledů, a to na samém počátku zahájení bojové činnosti.

Z toho vyplývá, že vytvářený systém palby v obraně musí být dostatečně pružný. Je velmi důležité, aby umožňoval včas a spolehlivě ničit různé objekty, a to i v tom případě, použije-li protivník neočekávaných způsobů bojové činnosti a také nové prostředky ničení.

Odolnost a aktivnost obrany ve značné míře závisí na efektivnosti **systému protivzdušné obrany**. Analýza stavu a směru rozvoje prostředků vzdušného napadení pravděpodobného nepřítele na nejbližší léta svědčí o dalším narůstání jejich úlohy a významu v bojové činnosti. Je nutné mít také na zřeteli, že možnosti obránce způsobit ztráty nepřátelskému letectvu úderů na letiště budou omezeny. Kromě toho vysoká aktivita vojenských vzdušných sil útočníka, jeho převaha ve vzduchu ztěžují splnění úkolů silami a prostředky PVO.

Hlavním požadavkem na PVO je — být maximálně nepřekonatelnou pro hromadné nálety vzdušného nepřítele, který vede úder z různých směrů na široké frontě. Je nutné, aby PVO zabezpečila včasné jeho zjištění a zničení ve všech výškách, rychlostech a do celé hloubky obrany, soustředila hlavní úsilí na obranu důležitých uskupení vojsk i objektů, pružný manévr svazky, útvary i palbou v souvislosti se vzniklou situací a plněním úkolů, včetně těch, které vznikly nenadále, v podmínkách neomezeného použití prostředků radioelektronického boje nepřítele.

Bojová činnost ve Vietnamu a na Blízkém východě potvrdila, že hromadná palba prostředků PVO má silný psychologický vliv na osádky letounů. Např. ve válce na Blízkém východě izraelské letci, kteří útočili na arabské tankové proudy, i přesto, že proti nim byla vedena poměrně slabá palba z tankových protiletadlových kulometů, měnili kurs letu a přenášeli ztěž na ty proudy, odkud proti nim nebyla vedena palba.

K hlavním směrům zdokonalování systému PVO v obraně, jak vyplývá ze zkušeností z lokálních válek, patří:

- vytváření smíšených uskupení,
- zdokonalování bojové techniky, která by byla schopna zvýšit možnosti radiolokačního průzkumu a zničení soudobých prostředků vzdušného napadení nepřítele,
- uskutečnění důležitých opatření v ženíjním vybudování postavení protiletadlového raketového vojska a prostorů rozmístění stíhacího letectva,
- hledání nových forem a způsobů bojové činnosti vojska PVO.

Odolnost obrany je podmíněna i její schopností odolávat útokům nepřítele s hromadným použitím tanků a jiných obrněných objektů, jejichž počet neustále roste. Pokračující pancéřování vojsk umožňuje vytvářet v útoku mohutná úderná uskupení. Zkušenosti z operační přípravy vojsk NATO potvrzují, že na stanovených směrech úderů byly vytvářeny dostatečně vysoké hustoty těchto prostředků — do 70 až 90 tanků a 10 až 15 bitevních vrtulníků na 1 km úseku průlomu. To značně vyhovuje problém **organizace efektivní protitankové obrany**.

Zkušenosti z lokálních válek svědčí o tom, že řešení této otázky je možné dosáhnout především dovedným soustředováním různých protitankových prostředků, včasným zřizováním všech druhů zátarasů na pravděpodobných směrech útoku tankových uskupení, širokým použitím vysoce manévrových protitankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích, minování na dálku. Přitom komplexní a sladěné použití těchto prostředků je nutné zajistit v rámci systému protitankové obrany, organizované do celé hloubky operační sestavy vojsk.

Vzrůstající možnosti nepřítele k hromadnému použití vzdušných výsadků zdůrazňuje otázku vytváření efektivního systému **protivýsadkové obrany**. K její organizaci je zapotřebí vyčlenit potřebné síly a prostředky, uskutečňovat palebné ničení výsadků, organizovat zřizování protivýsadkových zátarasů v prostorech předpokládaného vysazení. Kromě toho k jejich zničení musí být připravena všechna vojska.

Důležitou podmínkou úspěšného boje s výsadky nepřítele je sladěná činnost sil a prostředků, předurčených k plnění tohoto úkolu. Koordinace úsilí je uskutečňována podle úkolů, časů a směrů činnosti výsadků. Zvláště podrobně jsou koordinovány otázky palebného ničení: přesně se rozděluje cíle z hlediska bojových možností zbraní, palba dělostřelectva je sladována s úderem letectva (včetně vrtulníků) i s činností útvarů a jednotek.

Boj se vzdušnými výsadky nepřítele je nutné vést již v prostorech soustředění, za letu, při vysazování a v průběhu vedení boje.

Důležitou úlohu při zvyšování odolnosti obrany má **systém ženíjních zátarasů**, který zahrnuje komplex různých zátarasů vytvářených v zabezpečovacím pásmu, na předstunutém postavení, před předním okrajem a v hloubce obrany ve spojení s přírodními překážkami a z hlediska manévru vojsky. Jejich použití je dokonale skloubeno se systémem palby. Základem ženíjních zátarasů jsou protitanková a protipěchotní minová pole. Jejich vysokou efektivnost potvrzují zkušenosti z minulých válek. Např. v kurské bitvě bylo minami v taktické hloubce obrany zničeno 1055 nepřátelských tanků a ŠtH a kolem 9000 vojáků.

V průběhu bojové činnosti se tento systém rozšiřuje o zátarasy, které jsou zřizovány pohyblivými oddáry zatarasovacími a prostředky pro minování na dálku. Na zvláštním významu nabývá v obraně včasný manévr ženíjními zátarasy a útvary.

Aktivnost obrany je přímo spojena se zvýšením úlohy manévru silami a prostředky na směry úderů nepřítele, vedení mohutných protiztečí a protiúderů. Nutnost a důležitost širokého manévru je podmíněna tím, že obrana je zpravidla vedena menšími silami proti převaze nepřítele. Kromě toho mohutnost palby útočnicka neumožní obránci vždy včas soustředit hlavní uskupení v prostorech, na jejichž udržení závisí odolnost a spolehlivost obrany. V letech Velké vlastenecké války to bylo možné, protože dostředl a efektivnost palby dělostřelectva byly poměrně malé. V současné době, zjistí-li nepřítel prostory, ve kterých je soustředěno hlavní úsilí obránce, může vést na něho mohutné údery jadernými a vysoce přesnými zbraněmi. Maximální dálka ničení některých prostředků armád NATO za použití konvenčních prostředků je (v kilometrech):

— RS s plochou dráhou letu	— 550,
— Lance	— 70,
— taktické letectvo	— 1000,
— vojenské letectvo (protitankové vrtulníky)	— 250 až 345,
— průzkumný palebný systém Assault Breaker	— 160 až 200,
— PLSS	— 500 až 600,
— raketomety	— 30 až 40,
— protitankové zbraně, PTRS	— 1 až 6.

Proto za těchto podmínek může obránce účinně ovlivňovat průběh bojové činnosti, vytvářet výhodný poměr sil a prostředků ve svůj prospěch na hlavních směrech a v rozhodující dobu především uskutečněním manévru palbou konvenčních prostředků, útvary i svazky podél fronty, druhými sledy a zálohami z hloubky.

Důležitou úlohu ve zvyšování aktivnosti obrany má dobře organizovaný a včas vykonaný **manévr palbou**. Jeho uskutečněním je možné v krátké lhůtě změnit poměr sil, způsobit vážné ztráty úderným uskupením, zničit nejdůležitější objekty nepřítele. Zkušenosti z lokálních válek na Blízkém východě potvrzují, že soudobá obrana musí být odolná nejen proti nenadálým palebným úderům útočnicka, zvláště za použití vysoce přesných zbraní, ale i vést mohutné údery palbou a vojsky. V současné době má zvláštní význam rychlé použití palebných prostředků na takové zjištěné objekty nepřítele jako průzkumné palebné systémy Assault Breaker, PLSS, RS s plochou dráhou letu, prostředky REB, důležitá místa velení, jejichž ničení je nutné uskutečňovat zpravidla v čase, který se blíží reálnému.

Značnou úlohu ve zvyšování odolnosti obrany má **manévr silami a prostředky**. Ze zkušeností Velké vlastenecké války vyplývá, že k těmto cílům byly používány svazky a útvary prvního, ale zejména druhého sledu a zálohy. Jejich manévr byl uskutečňován jak z hloubky, tak i podél fronty. Např. v průběhu obranné operace u Kurska bylo přeskupeno okolo 35 % střeleckých svazků, všechny (sedm) tankové a mechanizované sbory a více než 50 % protitankového dělostřelectva.

S narůstající palebnou i údernou silou, pohyblivostí nepřítele, jeho schopností rychle soustřeďovat úsilí na zvolených směrech má v současné době zvláštní význam rychlost manévru silami a prostředky v obraně. Perspektivním řešením zvyšování manévrovosti je široké použití různých létajících přístrojů, které zajistí přepravu vzduchem.

Vysokým projevem aktivnosti obrany je **vedení protiztečí a protiúderů**. Protiúder je nutné vykonat v krizovém období obranné operace, v době jejího nejvyššího vypětí, kdy není celková odolnost obrany narušena, ale útočník je na hranici možností, je donucen použít poslední zálohy s nadějí, že tímto opatřením dosáhne cílů operace.

Z historie Velké vlastenecké války známe dostatek příkladů úspěšného vedení protiúderů v průběhu obranných operací. Většinou byly uskutečňovány ke zničení vklíněného uskupení nepřítele do obrany a k obnovení původního postavení vojsk. Efektivním byl např. protiúder Středního frontu u Kurska v červenci roku 1943, kterého se zúčast-

nyly: 17. gardový střelecký sbor, 16. tankový sbor (2. TA) a 19. tankový sbor ze zálohy frontu. Výsledkem protiúderu byly značné ztráty uskupení nepřítele, což způsobilo, že německé fašistické velení bylo nuceno zastavit útok na tomto směru.

Myslím, že v soudobých podmínkách bude nutné vést protiúder častěji než v minulosti a s rozhodnějšími cíli. Je to podmíněno vzrůstajícími palebnými i údernými možnostmi svazků a útvarů. Využitím výsledků palebného ničení nepřítele budou schopny vycházet do boků a týlu úderných uskupení nepřítele a vedením mohutných nenadálých úderů dokončit jejich zničení i vytvořit výhodné podmínky pro přechod do protiútku. Možnosti dosažení vojsky v obraně stále rozhodnějších cílů vedou k tomu, že v obraně mají významnější použití **prvky útočné činnosti**. Výsledky dřívější tendence k zesílení vzájemné spojitosti obrany s útokem se v současné době ještě více prohlubují a rozšiřují. Soudobá obrana musí být ve větším rozsahu podřízena zájmům útoku, sloužit jeho cílům.

Důležitým prostředkem zvyšování odolnosti obrany je **ochrana vojsk a bojové techniky proti vysoce přesným zbraním nepřítele**. Američtí vojenští odborníci za základní směry řešení tohoto problému považují: vedení nepřetržitého průzkumu a okamžité vedení palebných úderů na zjištěné prostředky systému vysoce přesných zbraní v komplexu s aktivním REB, opatření k maskování vlastních vojsk, ženijní vybudování terénu atd.

Jedním z efektivních opatření, které napomáhá zvyšování odolnosti a bojovosti vojsk i objektů v obraně je **maskování**. Dokáže-li obránce oklamat nepřítele o skutečném uspořádání obrany, pak jej může donutit, aby se předčasně rozvinul, vedl úder do prázdna atd. S cílem oklamat nepřítele jsou budovány klamné čáry, postavení, objekty, je organizována periodická změna prostorů rozmístění vojsk (postavení), aby bylo ztíženo nepřítele vést přesné jaderné údery, snížit účinnost palebného působení, čímž se zvýší bojovost svazků a útvarů.

V úspěšném zakončení kurské bitvy mělo důležitou úlohu operační maskování vojsk v průběhu předpokládaného přechodu do obrany. Štáby Středního, Voroněžského a Stepního frontu rozpracovaly důkladné plány k oklamání nepřítele. Dovedné uskutečnění opatření měla kladné výsledky. Mohutné údery nepřítele nedosáhly předpokládaných cílů. Např. bombardovací a průzkumné letectvo nepřítele vykonalo 244 letounových vzletů a shodilo do prostoru klamného soustředění 120 tun pum v době, kdy sovětská vojska, která se přesunovala k vedení protiúderu, nebyla téměř napadena ze vzduchu. Do pásma 38. armády, tj. na směr klamného úderu, fašistické velení přemístilo dvě divize (7. tankovou a 7. pěší).

Zkušenosti z lokálních válek potvrzují, že dobře promyšlenými a dovedně uskutečněnými maskovacími opatřeními je možné i v současné době klamat nepřítele a donutit ho působit na těch směrech, které jsou výhodné pro obránce. Možnosti řešení tohoto složitého problému můžeme hledat v aktivních opatřeních proti silám a prostředkům průzkumu nepřítele, zvláště proti těm, které patří do sestavy jeho průzkumných palebných systémů, v dovedném využití tabulkových prostředků pro maskování, různých imitačních cílů (lěček), ve zvýšení úlohy skryté činnosti, včetně v noci i podmínek omezené viditelnosti a v dovedném rozptýlení vojsk. Efektivním způsobem protiopatření průzkumu a ničení nepřítele je široké použití aerosolů. Cvičení potvrzují, že vytváření aerosolových clon zabezpečuje na dlouhou dobu spolehlivé skrytí většiny objektů, které jsou v těchto prostorech.

Důležitá úloha ochrany vojsk proti vysoce přesným zbraním nepřítele patří **ženijnímu vybudování terénu**, jehož hlavním úkolem je ženijní budování pásem obrany a uskutečnění maskovacích opatření. Avšak ve spojitosti s narůstajícím rozsahem ženijních prací a zkrácením doby na přípravu operace je jejich splnění v krátkých lhůtách s cílem vytvoření potřebné ochrany vojsk proti soudobým prostředkům ničení velmi složité. Proto ke zvýšení účinnosti ženijního vybudování terénu je nutné:

- další zdokonalování způsobů ženijního budování s použitím nových forem mechanizace těžkých zemních prací,
- široké využití bojové techniky se zabudováním i návěsným vybavením a výbušnin,
- včasné vybudování obranných čar a postavení,
- dovedné splnění ženijních prací s následujícím zvyšováním stupně ochrany vojáků a techniky v souvislosti s dobou jejich pobytu v obraně.

Mohutná síla soudobých prostředků ničení, složitost charakteru obranné činnosti vyžadují od všech vojáků ještě vyšší **morální bojové kvality**. Politické uvědomění, organizovanost, kázeň, smélost, vynalézavost, neochvějná pevnost a snaha vždy splnit stanovený úkol jsou výjimečně důležité faktory k dosažení odolnosti, aktivity a úspěchu obranné operace jako celku.

z kapitalistických armád

Plukovník Ing. Miroslav Veselka

Operační umění ve vojenské vědě USA

Vojenská věda USA až do počátku osmdesátých let rozlišovala pouze dvě základní oblasti, které se zabývaly přípravami a vedením války — vojenskou strategií a taktikou. Po vydání polního řádu amerického pozemního vojska FM 100-5 byla v roce 1982 zavedena i kategorie operační umění. Vojenské kruhy USA tak nepřímou přiznaly správnost a dlouholetý předstih socialistické vojenské vědy.

Rozvoji operačního umění se v amerických ozbrojených silách věnuje zvýšená pozornost. Jeho místo ve struktuře příprav na vedení války upřesňuje v květnu 1986 novelizovaný předpis FM 100-5.

Válku charakterizuje jako celonárodní záležitost, která musí být koordinována od nejvyšších politických míst až po základní výkonné orgány. Vojenská strategie, operační umění a taktika jsou chápány jako všeobecné rozdělení činností, které souvisí s přípravami a vedením války. Úspěšná strategie má zabezpečit dosažení politických cílů USA a jejich spojení při co nejmenších nákladech a ztrátách lidských životů. Operační umění pak aplikuje tyto cíle do efektivních válečných tažení [campaigns], realizovaných pomocí strategických operací [major operations]. Vedle strategických operací je v americké terminologii používáno výrazu „taktické operace“ které jsou chápány jako bojová činnost armádních sborů a nižších svazků,

útvárů a jednotek. Taktika poskytuje velitelům armádních sborů a nižším velitelským stupňům návod, jak využívat světelného potenciálu sil k dosažení vítězství v boji a tím zajistit úspěch operací a tažení.

Podrobněji je operační umění definováno jako použití ozbrojených sil k dosažení strategických cílů na dějišti války nebo na válčišti, plánováním, organizováním a vedením válečných tažení a strategických operací. Válečné tažení představuje sérii společných akcí (strategických operací), určených k dosažení strategických cílů na dějišti války (theater of war). Na dějišti války, obsahujícím několik válčíšť (theater of operations) mohou probíhat i souběžná válečná tažení (simultaneous campaigns). Pokud vojska mění nebo zajišťují podmínky k dosažení původního cíle nebo změní-li se podmínky konfliktu, může se na některém válčišti vést následné válečné tažení (sequential campaign). Ofenzivní válečné tažení tak může následovat po úspěšném defenzivním tažení nebo bude nově zahájeno při změně strategických cílů a v případě, že původní ofenzivní tažení splnění cílů nezabezpečovalo.

Strategické operace zahrnují koordinované akce vojsk v jednotlivých obdobích válečného tažení a rozhodují o jeho průběhu.

Operační umění tedy ovlivňuje základní rozhodovací procesy v tom, kdy, kde a jak vést bojovou činnost. Jeho podstatou je identifikovat tzv. operační těžiště protivníka (center of gravity) a soustředit proti němu všechny své prostředky. Při plánování jejich použití je důležité správně stanovit směry operace (lines of operation) a předvídat, kdy může dojít k jejímu kulminačnímu bodu (culminating point).

Koncepce **operačního těžiště** je klíčová pro veškeré operační plánování. Vychází se ze skutečnosti, že bojovník válčícího národa nebo aliance, armády v poli nebo některá z jejích podřízených součástí jsou komplexním organismem, jehož úspěšné použití závisí nejen na výkonnosti všech jeho jednotlivých složek, ale také na plynulosti, s jakou tyto složky na sebe navzájem působí a na spolehlivosti, s jakou uskutečňují vůli velitele. Jako u všech vitálních organismů, jsou některé komponenty životaschopnější než druhé ve vztahu k plynulosti a spolehlivosti operace jako celku. Jsou-li některé složky zničeny nebo poškozeny, jejich ztráta narušuje rovnováhu struktury jako celku a vyvolává řetězovitě snižování účinnosti a soudržnosti, které mohou vyústit v úplný neúspěch a vystavit síly dalším škodám. K takovému procesu nejčastěji dochází, je-li zničeno operační těžiště.

Operační těžiště ozbrojených sil odpovídá zdrojům jejich síly a stability. Může jít o charakteristický rys, bojové možnosti nebo lokalitu, ze kterých ozbrojené síly čerpají volnost akce, odhodlání a vůli bojovat. Napadání operačního těžiště a jeho ničení je, nebo by mělo být, podstatou všech operací.

Taktické útvary mohou a často budou mít také své těžiště, např. klíčové VS nebo důležitou část terénu, se kterým je bojová činnost útvarů těsně svázána. Ale koncepce těžišť je využitelnější a častěji aplikována na operačním stupni. Rozsah sil protivníka a jeho operací tam způsobuje větší potíže při rozhodování, kde a jak operační těžiště protivníka nejlépe napadnout. Na této úrovni může operační těžiště představovat soustředění sil protivníka, rozhraní mezi jeho dvěma uskupeními, důležité VS, případně tylova základna nebo spojovací systém. Operačním těžištěm mohou být ale i abstraktnější oblasti, např. soulad mezi spojeneckými ozbrojenými silami, mentální a psychologická vyváženost velitele apod.

Na strategickém stupni mohou být těžištěm i klíčové ekonomické zdroje a oblasti, možnosti strategické přepravy, kterými stát udržuje bojeschopnost ozbrojených sil nebo životně důležitá část národního teritoria. Ale může jím být i zcela nehmotná

myšlenka (představa, fixe). U Verdunu v roce 1916 např. Francouzi a Němci obětovali přes milion osob v boji o kousek území malé taktické a operační hodnoty, jehož morální cena způsobovala, že vzdát se ho bylo pro obě strany nemyslitelné. Obdobně ztráta Dien Bien Phu vážně neohrožovala operační možnosti francouzských ozbrojených sil ve Vietnamu. Ale boj o něj byl útokem na strategické těžiště — lidovou a politickou podporu osvobozenecké války.

Stanovení těžiště protivníka na jakékoli úrovni vyžaduje široké znalosti jeho organizace, zásad bojové činnosti, slabých i silných fyzických i psychických míst. Těžiště se mohou měnit. Významná změna vyplývající z operační směrnice, výměna důležitého velitele u protivníka, zasazení nových jednotek nebo zbraní — kterákoliv z těchto událostí může být toho příčinou. Velitel, který usiluje o napadení těžiště protivníka, musí být připraven na takové změny, uvědomit si, kdy probíhají a přizpůsobovat jim své vlastní operace.

I když napadení těžiště protivníka bývá nejjistější a nejrychlejší cestou k vítězství, jen zřídka jde o cestu nejsnazší. Je nutné předpokládat, že protivník si zpravidla uvědomí význam svého těžiště a podnikne kroky k jeho ochraně. Zároveň přijme opatření ke zjištění a zničení těžiště protistojících sil.

Identifikace protivníkovy těžiště a plán opatření, který umožní jeho napadení a zničení, a současná ochrana těžiště vlastního jsou podle amerických názorů podstatou operačního umění.

Směry operace orientují bojovou činnost vlastních sil ve vztahu k protivníkovi. Propojují vojska s materiální základnou (základnami) jejich operací na jedné straně a s cíli operací na straně druhé. Běžně má operace jeden směr, i když několik směrů v jediné operaci není výjimkou. Často taková situace vyvolává potíže, jako např. při operaci spojenců v severní Francii a Beneluxu, kde Montgomery a Patton mezi sebou soutěžili o zdroje, kterých při jejich centralizaci mohlo být lépe využito jedním z nich.

Jak ukazuje tento případ, rozhodnutí, zda vést operaci na jednom nebo více směrech, závisí značně na dostupných zdrojích. Je-li jich dost, pak operace na více směrech má výhodu v tom, že nutí protivníka, aby rozptýlil své síly. Nevýhody vyplývají z obtížné synchronizace a z nebezpečí možného zničení vlastních sil po částech. Napoleon téměř zničil vojska koalice v Belgii v roce 1815 právě takovým způsobem a poté byl sám u Waterloo poražen, když rozdělil své vlastní síly. Historické zkušenosti

nosti potvrzují, že vícenásobné směry operace vedou k úspěchu tehdy, je-li protivník slabý, nerozhodný nebo postrádá-li volnost manévru.

Klasická západní teorie věnuje zvláštní pozornost vztahu mezi dvěma směry operace. Vojska podle ní operují na vnitřních směrech tehdy, vycházejí-li oba z jediného centrálního bodu (základny) a rozcházejí se, což umožňuje snadněji rozdělit síly protivníka a popřípadě rychle přenést hlavní úsilí z jednoho směru na druhý. Klasickým příkladem využití operace vedené na vnitřních směrech je rozhodné německé vítězství u Tannenbergu.

Vojska operují na vnějších směrech, vycházejí-li jejich operace ze dvou bodů (základny) a sbíhají se u nepřítele. Úspěšné vedení takové operace sice vyžaduje větší sílu, ale zároveň nabízí možnost částečného obklíčení protivníka a jeho zničení.

I když volba směrů operace je důležitým faktorem plánování, jejich význam nemá být podle amerických názorů přeháněn. Velitel musí směr operace pečlivě volit, ale nesmí váhat jej změnit, setká-li se s nepředvídatelnými okolnostmi.

Každá útočná operace dříve nebo později dospěje do bodu, kdy síla útočníka již dále významně nepřekračuje sílu obránce a za nímž útočníkovi hrozí rozmělnění, protitúdy a neúspěch. V americkém operačním umění je toto období nazýváno **kulminačním bodem**. Uměním útoku na všech stupních je dosáhnout rozhodujících cílů před kulminačním bodem a naopak uměním obránce je uspišit kulminaci u protivníka, včas si ji uvědomit a být připraven přejít do útoku, když kulminační bod nastane.

Příčin, proč dochází ke kulminačnímu bodu operací, je několik. Přisun zásob může být špatně organizován, nemusí být dostatek dopravních prostředků, zásoby mohou být vyčerpány. Potřeba ochrany přísunových komunikací a boků sestavy může snížit sílu útočících jednotek a způsobit, že ztratí dosavadní převahu. Stejný důsledek mohou mít ztráty způsobené obráncem. Útočník se může dostat do terénu pro něho nevýhodného, který je snadněji bránitelný. Jednotlivci útočící strany budou s postupem času stále více psychicky i fyzicky vyčerpáni. Obránce může získat nové spojení. Všechny tyto příčiny a jejich vzájemná kombinace vyúsťují v kulminační body. V současné válce k nim může přibýt další. Vlastní-li obránce jaderne zbraně, může být okolnostmi donucen je použít i přes riziko odvety. Rovněž útočný boj na taktickém stupni má své kulminační body a vedou k nim obdobné příčiny.

Historie poskytuje řadu příkladů ze strategické, operační i taktické úrovně, kdy došlo ke kulminačním bodům ještě před splněním cíle útoku. Nejčastěji k tomu docházelo proto, že plánující štáby nebyly schopny předvídat nárůst spotřeby zdrojů, vyvolávaný rozšiřujícím se bojem v hloubce.

Na strategické úrovni jsou klasickými případy v tomto století:

- německý útok proti Francii v roce 1941, napadení SSSR v roce 1941, japonská ofenzíva v Pacifiku v letech 1941—1942.

Ve všech případech velitelé a plánující štáby nedokázali soustředit úsilí do klíčového prostoru a vyhodnotit potřebu zdrojů k vedení operací na velké vzdálenosti.

Klasickými operačními případy, kdy ke kulminačním bodům došlo před splněním cíle, jsou:

- Rommelovo tažení v Egyptě, které kulminovalo u El Alameinu,
- Pattonův rychlý postup napříč Francií, který ztroskotal na nedostatku zásob v prostoru Lorraine,
- německá protiofenzíva v Ardenách,
- útok Paulusovy armády na Stalingrad,
- společné pronikání sovětské 6. armády a tankového sboru generála Popova na Ukrajině, které mělo za následek třetí bitvu o Charkov.

Příkladem kulminace útoku na taktickém stupni před splněním úkolu je celá řada, ale nebývají zaznamenávány. Ve většině případů byly způsobeny stanovením ambiciózních cílů nebo narušením principů útočné operace (soustředění úsilí, překvapení, rychlost, pružnost, rozhodnost), méně často nedostatky v týlovém zabezpečení.

V některých případech, jako byl např. zmíněný Pattonův, je možné opět útočnou iniciativu obnovit, ale po těžkých bojích a za cenu dočasné operační stagnace. V mnoha případech však se situace nedá napravit a umožňuje obránci přejít do útoku a zvítězit.

Přechod útočících sil do obrany v důsledku dosažení kulminačního bodu před splněním cíle operace je velmi obtížný z mnoha důvodů. Přípravy k obraně jsou úspěšnější a sestava je učenější pro útok. Nezbytné přeskupení sil vyžaduje více času, než protivník poskytne. Navíc přechod do obrany vyžaduje psychologické přizpůsobení. Voják zvyklý útočit, a tedy i vítězit, se musí zastavit hluboko na teritoriu protivníka a bránit se v nových a často nevýhodných podmínkách. A konečně útok zpravidla zřídka prochází kulminačním bodem v terénu výhodném pro přechod do obrany. Případný odchod do výhodnějšího

prostoru má další negativní psychologické následky.

Z tohoto rozboru američtí vojenští odborníci vyvozují závěry, že kulminační body jsou stejně důležité pro útočníka i obránce. Z hlediska plánování se útočník musí snažit splnit rozhodující cíle operace ještě před kulminačním bodem vlastních sil. Není-li to možné předpokládat, pak útočící strana musí plánovat přestávku k obnovení své bojové síly a plnit úkoly operace po obdobích.

Obránce naopak musí usilovat o to, aby útok protivníka dosáhl kulminačního bodu dříve, než splní rozhodující cíle operace. Proto musí působit nejen na útočící vojska, ale i na jeho zásobovací systém. Čím připravenější je obránce poskytovat menší prostor za větší čas, bez nepřijatelných operačních nebo strategických ztrát, tím snadněji nastane kulminační bod útoku.

Jakmile je operace zahájena, velitel útočících vojsk musí sledovat, jak se útok přibližuje ke kulminačnímu bodu ať už očekávaně, nebo ne a včas přejít do obra-

ny v době a prostoru podle svého výběru. Obránce by měl usilovat o to, aby si vyhodnotil s předstihem kulminační bod útoku a včas přijal opatření pro přechod do útoku, a to ještě před tím, než protivník překryje své hlavní síly a přejde organizované do obrany.

Americká vojenská věda nespécifikuje stupeň velení, který by se měl výslovně a jako jediný zabývat operačním uměním. Obecně předpokládá, že velitel na dějišti války nebo na válčišti se svým štábem budou plánovat a řídit válečná tažení, skupina armád a polní armáda spolu se spojeneckým taktickým leteckým velitelstvím strategické operace, armádní sbory a divize se budou zabývat jejich realizací na úrovni taktiky.

Nově rozpracovávané problémy operačního umění v ozbrojených silách USA se jistě brzy odrazí i ve vojenské teorii ostatních kapitalistických států. Sledování tohoto vývoje je jedním z hlavních předpokladů úspěšného plánování operací našich vojsk.

Plukovník doc. Ing. Tomáš Miniberger, CSc.
kapitán Ing. Jindřich Krátký

Pracovní mapa v automatizovaných systémech velení

Bojová činnost vojsk v současných podmínkách se vyznačuje neobyčejně mobilním charakterem, je vedena na široké frontě, do velkých hloubek, ve vysokých tempch s rozhodnými cíli. Úspěšně velet vojskům v takových složitých situacích mohou velitelé všech stupňů jen tehdy, budou-li neustále znát situaci, stav, charakter činnosti vlastních vojsk a nepřítelů. K zobrazení a uchování všech těchto informací slouží v tradičních systémech velení pracovní mapa. S rozvojem automatizace velení, kdy se ke sběru, přenosu, zpracování, uchování a zobrazení informací začínají používat nové technické prostředky, vyvstává otázka, zda zůstane pracovní mapa jako jeden z nejvýznamnějších bojových dokumentů zachována, nebo její funkci nahradí prostředky automatizace velení.

Cílem automatizace velení je zvýšení jeho efektivity způsobem rychlejšího sběru informací a jejich zpracování v kratších časech a ve vyšší kvalitě. Zanedbatelná přitom není ani ta skutečnost, že automatizovat lze především činnosti rutinní, k nimž bezesporu patří i vedení pracovní mapy. Tím se rozšiřuje prostor pro tvůrčí činnost.

Pracovní mapu vede a zpracovává každý velitel a náčelník. Svým obsahem musí umožnit:

- správné a rychlé ujasnění úkolu, zhodnocení situace a přijetí rozhodnutí,
- stanovení bojových úkolů podřízeným a kontrolu jejich plnění,
- velení vojskům v průběhu boje,
- informaci nadřízeného o situaci a přijatém rozhodnutí,

— zpracování dalších bojových dokumentů a získání podkladů pro operačně taktické propočty a kalkulace,

— studium zkušeností z vedeného boje.

Z hlediska teorie poznání je pracovní mapa grafickým modelem boje, ve kterém jsou k topografickým informacím přiřazovány údaje potřebné pro rozhodnutí, údaje, které je tvoří, jakož i údaje získané v průběhu vedení boje. Jako každý model, plní i pracovní mapa poznávací funkci a umožňuje hodnotit situaci a vyvozovat z ní závěry. Její největší přednost spočívá ve vysoké vypovídací schopnosti. Avšak k tomu, aby pracovní mapa mohla tyto úkoly a funkce plnit, je nutné do ní nejprve potřebné informace zakreslit.

Automatizace velení usiluje o to, aby se prostředky výpočetní techniky podílely v rozhodující míře na veškerých činnostech, které jsou obsahem informačního procesu. Podle povahy a míry změn, jež má za následek automatizace velení, rozlišujeme dvě její období. V prvním jsou využívány tyto prostředky převážně k propočtům a popřípadě i k přenosu informací. Ve druhém období se nejen dále rozvíjí jejich využití ke zpracování a přenosu informací, ale jsou automatizovány i procesy sběru, uchování a zobrazení informací. Rozdílná míra automatizace v jednotlivých obdobích klade i rozdílné požadavky na pracovní mapu.

K tomu, aby mapa mohla uspokojivě sloužit veškerým potřebám automatizace velení, musí být nejprve přetvořena do takové podoby, která umožní počítači vybrat

informace v ní uložené. Taková forma mapy se nazývá **strojová** a vznikne digitalizací, tj. převodem grafických informací v mapě obsažených na informace zapsané čísly. Součástí dokonalé strojové mapy bude i programové zabezpečení, které umožní zpětný převod číselné informace na grafickou a její zobrazení na displeji.

V prognózách rozvoje velení je uvažováno umístit na štábní pracoviště velkoformátové zobrazovací jednotky, které budou barevně vyjadřovat (s různým stupněm generalizace) topografické údaje a spolu s nimi i informace o situaci, úkolech a činnosti vojsk. Uživatel bude mít přitom možnost, aby v interaktivním styku s počítačem, pomocí světelného pera nebo jiného zařízení pro grafický vstup korigoval zobrazené údaje a nebo zadával nové. Informace zobrazené na displeji bude možné archivovat v paměťových zařízeních počítače a opětovně zobrazit nebo vytisknout. Je pochopitelné, že po dosažení tohoto stavu ztratí pracovní mapa svou dnešní podobu. V současné době existuje ještě řada problémů, které je potřeba vyřešit, aby popsaná představa mohla být uskutečněna. Jedním z nich je i strojová mapa. Určitým řešením je kombinace dosavadní topografické mapy s prostředky vstupu a výstupu grafické informace zpracovávané počítačem. Tak tomu je i v polním automatizovaném systému velení PASUV TS.

Sběr, zpracování a zakreslování grafických informací jsou v tomto systému zabezpečeny v jednotě s ostatními informacemi a podílejí se na nich:

- prostředky automatizace velení (PAV) rozmístěné na automatizovaných pracovních místech (APM) velitelsko-štábních vozidel (VŠV); k těmto prostředkům patří pult pro volbu formalizovaných kódogramů, abecedně číselnicová klávesnice, středorozměrový grafický kreslicí automat, zařízení pro poloautomatické snímání souřadnic, specializovaný palubní počítač,

- prostředky informačního jazyka systému (IJS); pro popis grafické informace je využíváno speciální části IJS, a to tzv. jazyka grafického zobrazení, který zabezpečuje převod grafické informace na informaci zpracovávanou počítačem,

- operačně taktické úlohy, které využívají grafické informace pro vlastní zpracování.

Pro sběr grafických informací je ve velitelsko-štábních vozidlech vševojskového podsystemu využíváno zařízení pro poloautomatické snímání souřadnic. Jeho základem je pracovní stůl — planšet, který je určen k uložení mapy. Na tento stůl lze upevnit mapu velikostí dvou pracovních

listů. Před snímáním souřadnic z ní je však nutné sladit souřadnice mapy se souřadnicemi pracovního stolu (planšetu). Ve VŠV na stupni divize je to řešeno programově a ve velitelsko-štábním vozidle pluku si je uživatel sladí sám, protože bez předchozího vykonání tohoto úkonu nelze snímat situaci.

Vlastní snímání řeší uživatel speciálním perem. Zařízení je zabezpečuje ve dvou základních režimech. Jde o režim — BOD, ve kterém se snímá jedna dvojice souřadnice a — LINIE, kde se snímají souřadnice souvisle. V praxi se však používá pouze režim BOD a LINIE prozatím slouží jen ke kontrole činnosti zařízení. Snímané souřadnice jsou předávány do elektronického výpočetního komplexu (EVK), který zabezpečuje automatický výdej informací nebo výdej informací na dotaz.

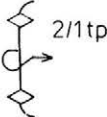
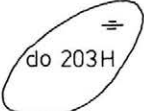
Zařízení pro snímání souřadnic je využíváno hlavně při řešení operačně taktických úloh k zadávání údajů o poloze jednotlivých objektů, stanovení směrů apod. Funkce tohoto zařízení je však podmíněna vyvoláním klíčových slov KOOPD nebo HAIIP, které oznamují palubnímu počítači, že bude následovat předávání grafické informace.

K výstupu grafické informace je ve VŠV divizního stupně umístěn středorozměrový grafický kreslicí automat. Toto zařízení zabezpečuje veliteli divize, zástupci velitele divize, náčelníkovi štábu, zpravodajskému náčelníkovi a chemickému náčelníkovi automatické zakreslení předávané situace na mapu v měřítku 1 : 50 000 nebo 1 : 100 000.

Informace předávané pro zakreslení může přicházet z jiných VŠV (divizního nebo plukovního stupně), nebo být výsledkem řešení operačně taktických úloh na EVK.

Zprávy předávané v systému PASUV jsou zobrazovány na televizních znakových tabulích a současně jsou dokumentovány na tiskárně ve formě tabulky. O zakreslení grafické informace rozhoduje příjemce sám. Informace jsou zakreslovány ve dvou barvách. Za vlastní červeně, aniž dochází k rozlišení druhů vojsk a služeb, za nepřítel modře. Černé barvy se při zakreslení do mapy nepoužívají.

Činnost kreslicího zařízení je ovládána speciální řídicí jednotkou, která zabezpečuje zakreslení požadované grafické značky podle odpovídající situace. Zakreslení značky se svým řešením blíží značkám přijatým v předpisech Oper-2-1 a Všeob-R-2, ale nejsou s nimi zcela totožné. Odlišnost značek je patrná z několika příkladů znázorněných na obr. Příčina odlišnosti spočívá v tom, že kreslicí automat nedovede znázornit obloučky, a proto je aproximuje

Smluvená značka	Význam	Vyjádření významu v informačním jazyku systému PASUV TS	Automatizovaný záznam
	velitelské stanoviště 4.td	ОВ:КП;ОРГ:4ТД; КООРД:0561200 0152700	
	situace 1.mspr 1.msp	ОВ:1МСБ;ОРГ:1МСП; КООРД:0560850 0152800, 0560750 0152900; ХД:НАСТУПЛ;НАПР:0560780 0152850,0560800 0152850;	
	odchod 2.tpr 1.tp ze zaujaté čáry	ОВ:2ТБ;ОРГ:1ТП; КООРД:0560600 0152800, 0560700 0152800; ХД:ОТХОД;	
	103.mpr v obraně	ОВ:103МПБ;ОРГ:10МПБР;ГОС:ФРГ; КООРД:0560500 0153100, 0560600 0153100,0560600 0153000 0560400 0153000,0560450 0153050 ХД:ОВОРОНА;	
	dělostřelecký oddíl v palebném postavení	ОВ:АДН;ГОС:США; КООРД:0560200 0152600, 0560100 0152500; ХД:НАХ ОП;	

soustavou na sebe navazujících úsečků. Při snímání situace je nutné dodržovat pravidlo „hodinových ručiček“. Nepřítel je snímán po směru a vlastní vojska proti směru. V případě nedodržení tohoto postupu je zakreslení chybné. Zakreslované značky jsou popisovány výlučně v azbuce, přičemž může dojít k překrytí s dřívějším zakreslením a tím i ke snížení přehlednosti zobrazené situace. Kreslicí zařízení rovněž neumožňuje automatické podkreslování situace, které je často nezbytné k jejímu odlišení zejména ve vztahu k času. Vzhledem k těmto okolnostem vyvstala otázka, zda je vhodnější nechat kreslit situaci pomocí prostředků automatizace přímo do pracovní mapy, nebo používat k tomuto účelu průsvitky či pomocné soulepy několika listů mapy a z nich zakreslenou situaci přenášet do pracovní mapy tradičním způsobem. Dosavadní malá praxe s prostředky PASUV TS zatím neumožnila dát na tuto otázku jednoznačnou odpověď.

Ke správnému pochopení úlohy a hlavně možnosti prostředků automatizace velení PASUV TS zabezpečujících sběr, zpracování a předávání grafických informací je třeba zdůraznit, že jejich činnost je úzce spjata s funkcemi dalších prostředků automatizace velení rozmístěných v jednotlivých VŠV a také s možnostmi řešených infor-

mačních a výpočetních taktických úloh.

Nové prostředky zavedené v PASUV TS nenahradí práci velitele a náčelníků při vedení pracovní mapy, ale umožní jim:

- zrychlit informační tok především v procesu sběru informací a jejich předání na místa zpracování,
- zrychlit zadávání výpočtů operačně taktických úloh,
- formalizovat s využitím umělého informačního jazyka systému (IJS) informace do takové podoby, jak to vyžaduje jejich další zpracování operačně taktickými úlohami,
- zrychlit a zlepšit přehled poskytování výsledků z operačně taktických úloh na jednotlivá automatizovaná pracoviště.

Tím významně přispějí k vyšší efektivnosti velení dosahované funkcí PASUV TS jako celku.

Z toho vyplývá, že v polním automatizovaném systému velení PASUV TS úloha a význam pracovní mapy nepoklesne, ale naopak stoupne. Vedle dosavadních funkcí se pracovní mapa také stane pomůckou, která zprostředkuje obousměrný styk mezi lidským a technickým prvkem systému v procesu velení. Její současná forma zůstane v podstatě zachována až do zavedení automatizovaných systémů velení vyšší generace.

СОДЕРЖАНИЕ

Генерал-полковник Ярослав Кликх	
Доктрина мира и политического реализма	3
Автор на основе характера современной международной обстановки объясняет реальность сегодняшнего мира, которые вызывают необходимость нового политического мышления и новые подходы к вопросу войны и мира. Решает их на основе Берлинского совещания Политического консультативного комитета государств-участников Варшавского Договора.	
Полковник Мирослав Рышка, кандидат философских наук	
К вопросам повышения эффективности профилактики нарушения отношений между военнослужащими	8
Автор выражает свою точку зрения по актуальной проблеме, решение которой является центром внимания командного состава. Раскрывает основные направления профилактики недопущения этих негативных явлений и приводит примеры возможных мер воспитательного воздействия с целью недопущения этих явления в воинских коллективах.	
Франтишек Несвадба, кандидат исторических наук	
Сталинградская битва - основной переломный период во Второй мировой войне	13
В статье дается оценка ходу и результатам Сталинградской битвы. В ней также имеется целый ряд исторических боевых фактов и тактико-оперативных и стратегических выводов. В заключении подчеркивается актуальность традиций Советской Армии и их важность для современности.	
ВОЕННОЕ ИСКУССТВО	
Генерал-майор Вацлав Роучка, кандидат военных наук, доцент	
Ведение боевых действий с противником на подступах к обороне	19
Автор анализирует проблематику ведения боевых действий с противником на подступах к обороне. Основное внимание уделяет организации боевых действий в полосе обеспечения, огневой подготовке, решению командира и задачам разведки, РВиА, ВВС, ПВО и РЭБ.	
Подполковник Франтишек Валах	
К вопросам отражения агрессии противника	26
Автор на основе опыта, полученного в ходе оперативного учения, приводит примеры некоторых способов отражения агрессии противника, активных действий войск в обороне, а также некоторые задачи отдельных родов войск и служб, командиров и штабов.	
Полковник Милан Кубичка полковник Ян Репаски	
Уничтожение воздушных десантов противника в глубине оперативного построения	32
Авторы на основе анализа возможностей вероятного противника при высадке воздушных десантов в начале войны разбирают вопросы планирования противодесантной обороны, обеспечения управления выделенными войсками и принципы уничтожения десантов противника.	

Генерал-майор Честмир Грбек	
Многоразовое применение тактических воздушных десантов в ходе боя	41
Автор на основе опыта, полученного на учениях, рассматривает проблематику много- разового применения тактических воздушных десантов с точки зрения их возвраще- ния после выполнения поставленных задач, восстановления боеспособности, вы- полнения новой задачи при повторной высадке и обеспечения боеприпасами, а также эвакуации раненых.	
Полковник Франтишек Коржистек, кандидат военных наук, доцент	
Особенности процесса планирования боя в ПАСУВ тактического звена	44
Автор характеризует процесс планирования в условиях автоматизированного управле- ния войсками с основным вниманием на выводы для работы командира и штаба ди- визии. Сравнивает традиционные рабочие подходы с теми, которые вызваны новой проблематикой работы в полевой автоматизированной системе управления войсками.	
Полковник Ладислав Гадаш	
Радиоэлектронная борьба при отражении агрессии	48
Автор статьи решает задачи войск при ведении радиоэлектронной борьбы при отраже- нии агрессии и внедряет специфическую точку зрения на некоторые вопросы борьбы, особенно в области анализа радиоэлектронных объектов с учетом возможностей их уничтожения и поставки им помех. Более того, автор выражает свое мнение на мето- дику применения сил и средств РЭБ.	
Полковник Йиндржих Вавра	
Ответственность общевойсковых командиров за управление армейской авиацией	54
Автор статьи анализирует главные обязанности основных должностных лиц авиации и общевойсковых объединений, соединений и частей. Наглядно документирует слож- ности управления армейской авиацией, в том числе и вопросы организации взаимо- действия. Приводит исходные моменты решения данной проблематики.	
Полковник Душан Конишек, кандидат военных наук	
Единая система выявления и оценки объема и последствий применения про- тивника ОМП	61
Автор статьи решает проблематику строительства Единой системы выявления и оцен- ки объема и последствий применения противником ОМП, которая на период не- скольких лет будет важнейшей, требовательной и широкой задачей.	
Генерал-майор Ян Винтр	
Особенности организации связи на горной местности	65
Автор статьи показывает, какие основные факторы будут иметь решающее значение в деле планирования и организации связи на горно-лесистой местности. Подчерки- вает, что для выполнения задач в этой области будет необходимо как приспособить технику связи к этой местности, так и провести изменения в организационной структу- ре подразделений и частей связи.	
Генерал-майор Михал Гондек	
Вопросы улучшения заботы о вооружении и технике, а также совершен- ствования политработы в этой области	69
Автор статьи реагирует на актуальную проблематику отношения человека к технике. Основывается при этом на решениях 2-го бюро Главного политического управления ЧНА. Приводит примеры реализации этих решений в настоящее время с целью достижения более высокого уровня заботы о технике.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Вопросы устойчивости и активности обороны	77
---	----

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Мирослав Веселка Оперативное искусство в военной науке США	83
---	----

Автор объясняет принятие категории оперативного искусства в армии США на основе издания полевого устава американских сухопутных войск ФМ 100-5. В рамках этого объясняет понятия концепции оперативного центра тяжести, направлений операции и кульминационной точки.

Полковник Томаш Минибергер, кандидат военных наук, доцент капитан Йиндржих Кратки Рабочая карта в автоматизированных системах управления	87
--	----

Авторы развивают некоторые, уже опубликованные факты, по проблематике полевой автоматизированной системы управления войсками для тактического звена. Они выбрали и анализируют использование рабочих карт, а также их разработку с использованием средств автоматизации в указанном комплексе ПАСУВ.